

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI

**HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN BOZKURLAR ROMANINDAKİ TÜRK
KADIN KARAKTERLERİNİN TOPLUMDAKİ YERİ VE TASVİRİ**

Deniz KOLGU

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Mehmet ÖZKARTAL

ISPARTA, 2019

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SANAT ve TASARIM ANASANATDALI

Bu tez 25./09.2019 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oy Birliği/Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.

DANIŞMAN

Doç. Dr. Mehmet ÖZKARTAL

İmza:

ÜYE

Prof. Sadettin SARI

İmza:

ÜYE

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet SAĞ

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

İmza ve Mühür

.....

SDÜ Güzel Sanatlar Enstitü Müdürü

Bu çalışma.....tarafından desteklenmiştir.

Proje No:

T. C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları aldığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (.10./10./20019).

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

Deniz KOLGU

İmzası

ÖNSÖZ

Tez çalışmam sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösterici ve destek olan çok değerli sayın hocam Doç. Dr. Mehmet Özkartal'a sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Çalışmalarım boyunca maddi ve manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan aileme teşekkürü borç bilirim.

Deniz Kolgu
Isparta, 2019

ÖZET

HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN BOZKURLAR ROMANINDAKİ TÜRK KADIN KARAKTERLERİNİN TOPLUMDAKİ YERİ VE TASVİRİ

Deniz Kolgu

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanat ve Tasarım Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans
Tezi

Yıl: 2019, Sayfa: 117

Danışman: Doç. Dr. Mehmet ÖZKARTAL

Bu çalışmada Hüseyin Nihal Atsız'ın Bozkurtlar adlı romanındaki Türk kadın karakterler tasvir edilmiştir. Tez dört bölümden oluşmaktadır. Tezin başlangıç kısmında Hüseyin Nihal Atsız'ın hayatı, edebi yönü, siyasi kimliği ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Tezin ikinci kısmında, eski Türk toplumunda kadının yeri ayrıntılı ve karşılaştırmalı olarak işlenmiştir. Üçüncü kısmında ise, Hüseyin Nihal Atsız tarafından yazılan Bozkurtlar romanı ele alınmış, hikayede yer alan Türk kadın kahramanlar, sahip oldukları çeşitli özellikler göz önünde bulundurularak resmedilmiştir. Bu kadınlar gerektiğinde kocasından daha iyi avlanabilen sıradan bir kadın, hakları töreler tarafından korumaya alınmış, yeri geldiğinde bu haklarına güvenerek emirlere karşı çıkabilen bir genç kız, kendi halkının saygısını ve sevgisini kazanmış bir hükümdar veya ünvanından vazgeçebilecek kadar vatanını seven bir kadın olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır.

Sonuç kısmında ise, eski Türk toplumunda zorlu bozkır yaşamı içerisinde erkeğinin yol arkadaşı olan kadının, aynı dönemlerde başka toplumlarda olduğunun aksine değerli bir varlık olarak saygı gördüğü vurgusu yapılmıştır. Bu tez eski Türklerde kadının statüsünü gözler önüne sermek amacıyla yazılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tasvir, kadın, Türk, statü, Hüseyin Nihal Atsız, Bozkurtlar.

ABSTRACT
DEPICTION OF TURKISH WOMAN CHARACTERS IN THE
HUSEYİN NİHAL ATSIZ’S BOZKURTLAR NOVEL

Deniz KOLGU

Süleyman Demirel University
Institute of Fine Arts, Art and Design Department, MA Thesis
Year: 2019, Pages: 117
Supervisor: Doç. Dr. Mehmet Özkartal

In this study, Turkish women characters in Hüseyin Nihal Atsız's Bozkurtlar novel are depicted. The thesis consists of four parts. In the beginning part of the thesis, informations are given about Hüseyin Nihal Atsız's life, literary aspect, political identity and his works. In the second part of thesis, the place of the woman in the old Turkish society has been elaborated and studied comparatively. In the third part, the novel Bozkurtlar which was written by Hüseyin Nihal Atsız has been addressed, the women heroes in the story depicted by considering the various features they have. These women heroes in the novel confronts with the readers as an ordinary woman who can hunt better than her husband when necessary, or as a girl whose rights are protected by ceremony might stand against to the orders by relying on these rights, or as a queen who has the love and affection of her own people and a woman who loves her country as much as she can leave her title.

In the conclusion part, it is emphasized that the Turkish woman who was the partner of her man in the hard steppe life is respected as a precious person in contrast to other societies in the same periods. This thesis was written to reveal the status of women in ancient Turks.

Key Words: Depiction, woman, Türk, status, Hüseyin Nihal Atsız, Bozkurtlar

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

1. HÜSEYİN NİHAL ATSIZ.....	2
1. 1. Hayatı.....	2
1. 2. Atsız'a göre Türkçülük ve Turancılık Ülküsü	4
1. 3. Atsız'ın Eserlerinde Türk Kadını ve Kadınlarla ilgili Görüşleri.....	6

II. BÖLÜM

2. ESKİ TÜRK TOPLUMUNDA KADININ YERİ	9
2. 1. İlk Topluluklarda Kadın.....	10
2. 2. Türk Destan ve Mitolojisinde Kadın	11
2. 2. 1. Türk Destanlarında Kadın	12
2. 2. 2. Türk Mitolojisinde Kadın	13
2. 3. Tomris Han.....	17
2. 4. Eski Türklerde ve Diğer Toplumlarda Kadın	20
2. 5. Sanatta Kadın İmgesi	26
2. 5. 1. Avrupa Sanatında Kadın İmgesinin Geçmişi	26
2. 5. 2. Türk Resim Sanatında Kadın İmgesinin Geçmişi	35
2. 6. Kurtuluş Mücadelesinde Türk Kadını	39
2. 7. Atatürk'ün Türk Kadınına Verdiği Değer ve Haklar	45
2. 8. Bugünün Toplumunda Kadının Yeri.....	48

III. BÖLÜM

3. BOZKURLAR.....	51
3. 1. Bozkurtların Ölümü	51
3. 1. 1. 621 Yılında Bir Yaz Gecesi.....	51
3. 1. 2. Bağatur Şad	52

3. 1. 3. Kara Kağan.....	53
3. 1. 4. Ötüken'in Keskin Nişancısı.....	53
3. 1. 5. Tüng Yabgu Kağan'ın Elçileri	54
3. 1. 6. Onbaşı Sancar.....	59
3. 1. 7. Kineş.....	59
3. 1. 8. Yargı.....	60
3. 1. 9. Çalık.....	60
3. 1. 10. Çalık İş Ardında	65
3. 1. 11. Onbaşı Pars	65
3. 1. 12. Çayıt.....	68
3. 1. 13. Budun Kızgın	69
3. 1. 14. Akın	70
3. 1. 15. Şen-king'in Öfkesi	71
3. 1. 16. Kırac Ata.....	71
3. 1. 17. Yüzbaşı Böğü Alp	72
3. 1. 18. Dönüş.....	73
3. 1. 19. Böğü Alp'in Yeni Yumuşu.....	73
3. 1. 20. Yumru	74
3. 1. 21. Elçiler	74
3. 1. 22. Yolda	74
3. 1. 23. Batı Kağanı	75
3. 1. 24. Tüng Yabgu Kağan'ın Çerileriyle Karşılaşma	75
3. 1. 25. Yamtar'ın Tartışması	76
3. 1. 26. Ötüken Yolunda.....	76
3. 1. 27. Almila	77
3. 1. 28. İçing Katun	79
3. 1. 29. Bozkır Yasası	79
3. 1. 30. Tulu Han	80
3. 1. 31. Çözülen Bilmece.....	80
3. 1. 32. Şüphe.....	81
3. 1. 33. Onbaşı Sülemiş.....	81
3. 1. 34. Onbaşı Üç Oğul.....	82
3. 1. 35. Karakulan	82
3. 1. 36. Kıtlık	82

3. 1. 37. İsyân	82
3. 1. 38. Yüzbaşı Yağmur	83
3. 1. 39. Tanrı Türklere Kızıyor	83
3. 1. 40. Bozgun.....	84
3. 1. 41. Aldatmaca	84
3. 1. 42. Son Gülüş	84
3. 1. 43. Bir Yıl Sonra	85
3. 1. 44. Can Acısı ve Gönül Acısı	85
3. 1. 45. Filozof Şen Ma	85
3. 1. 46. Yamtar Filozof Oluyor	86
3. 1. 47. Kuruntu.....	86
3. 1. 48. Yamtar Uyanıyor	86
3. 1. 49. Kıraç Ata'nın Söyledikleri Gerçekleşiyor	86
3. 1. 50. Çin Türklerin Ahlakını Bozuyor	87
3. 1. 51. Beş Yıl Sonra.....	87
3. 1. 52. İhtilal.....	88
3. 1. 53. Son.....	89
3. 2. Bozkurtların Dirilişi	91
3. 2. 1. İhtilalden Kırk Yıl Sonra	92
3. 2. 2. Kür Şad'ın Konçuyu.....	94
3. 2. 3. Bozkırların Kucağında	95
3. 2. 4. Ötüken'e Giderken	95
3. 2. 5. Kurt Başlı Sancak.....	96
3. 2. 6. Bahtiyar Uyku.....	96
3. 2. 7. İteriş Kağan	97
3. 2. 8. Urungu'nun Yarası.....	97
3. 2. 9. Ay Hanım	98
3. 2. 10. Deli Ersegün	98
3. 2. 11. Gönül Tutsaklığı	101
3. 2. 12. Ölüm Uçurumu	101
3. 2. 13. Binbaşı Pars	102
3. 2. 14. Ay Hanım'ın Elçisi.....	102
3. 2. 15. Göktürk Elçileri	103
3. 2. 16. Urungu'nun Bıçağı	103

3. 2. 17. Vu Katun'un Gözdesi	105
3. 2. 18. Çin Başkumandanı	105
3. 2. 19. Çin Çasıtı.....	105
3. 2. 20. Karabuka	106
3. 2. 21. Umut ve Kızgınlık.....	106
3. 2. 22. Taçam.....	107
3. 2. 23. Güneş Batarken	107

IV. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	111
KAYNAKÇA.....	115

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

ŞEKİL 1. : Hüseyin Nihal Atsız.	2
ŞEKİL 2. : Deniz Kolgu “Eski Türk Kadını” 28,8 x 32,6 cm. Guaj boya tekniği.	9
ŞEKİL 3. : Peter Paul Rubens “Head of Cyrus Brought to Queen Tomyris” (Kyros’un Başının Tomris Han’a Getirilişi), (1622-1623). 205.1 x 361 cm. Tuval üzerine yağlıboya. Boston Güzel Sanatlar Müzesi.	19
ŞEKİL 4. : Willendorf Venüsü (Milattan önce 25.000). Doğa Tarihi Müzesi, Viyana, Avusturya.	26
ŞEKİL 5. : Antakyalı Alexandros “Venüs de Milo”, (Milattan önce 130-100). 202 cm. Louvre Müzesi, Paris.	27
ŞEKİL 6. : Jan Van Eyc, "Arnolfinin Düğünü", (1434). 82 x 59,5 Ahşap üzerine yağlıboya. National Gallery, Londra.	28
ŞEKİL 7. : Michelangelo, "İlk Günah ve Cennetten Kovuluş" (1509-1510). Sistina Şapeli, Vatikan, Roma.	29
ŞEKİL 8. : Leonardo da Vinci, "Madonna ve Çocuk" (Emziren Madonna), (1490-1491). 42 x 33 cm. Ahşap üzerine tempera. Hermitage Müzesi, Saint Petersburg, Rusya.	30
ŞEKİL 9. : Jean Auguste Dominique Ingres, “Türk Hamamı” (1862). 108 cm. çapında, Louvre Müzesi, Paris.	31
ŞEKİL 10. : Jean François Millet, "Başak Toplayan Kadınlar", (1857). 33 x 44 cm. Tuval üzerine yağlıboya. Orsay Müzesi "Musée d'Orsay", Paris.	32
ŞEKİL 11. : Jean Auguste Dominique Ingres, "Madame Moitessier" (1856), 120 x 92,1 cm. Tuval üzerine yağlıboya. National Gallery, Londra.	33
ŞEKİL 12. : Henri Matisse "Dans" (1910). 260 x 391 cm. Tuval üzerine yağlıboya. Hermitage Müzesi, Saint Petersburg, Rusya.	34
ŞEKİL 13. : Pablo Picasso "Les Demoiselles d'Avignon" (Avignonlu Kadınlar), (1907). 243.9 x 233,7 cm. Tuval üzerine yağlıboya. Museum of Modern Art (Modern Sanatlar Müzesi), New York.	34
ŞEKİL 14. : Halil Paşa, “Şakayıklar ve Kadın” (1898). 119,5 cm. X 72,5 cm. Tuval üzerine yağlıboya. Sakıp Sabancı Müzesi Koleksiyonu.	35
ŞEKİL 15. : Osman Hamdi Bey “Gezintide Kadınlar” (1887). Yapı Kredi Bankası Koleksiyonu, İstanbul.	36
ŞEKİL 16. : Şeref Akdik, "Millet Mektebi" (1930). 150 x 180 cm. Tuval üzerine yağlıboya.	37
ŞEKİL 17. : Mehmet Ruhi Arel, "Atatürk'e İstikbal" (Atatürk'e Karşılama), (1927). 93 x 119 cm. Tuval üzerine yağlıboya.	38
ŞEKİL 18. : Halil Dikmen "İstiklal Savaşı'nda Mermi Taşıyan Kadınlar" (1933). 143 x 245 cm. İstanbul Resim Heykel Müzesi.	38
ŞEKİL 19. : Melek Celal Sofu, "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Kadın" (1936). 36 x 48 cm. Tuval üzerine yağlıboya.	39
ŞEKİL 20. : Halime Çavuş (Halime Kocabıyık) (1898-1976).	42
ŞEKİL 21. : Halide Edip Adıvar, 6 Haziran 1919. İstanbul Mitingi.	43
ŞEKİL 22. : Fatma Seher Erden (Fatma Kara), (1888-1955). Erzurum.	44
ŞEKİL 23. : Deniz Kolgu “Almila’nın Şen-king ile Karşılaşması” 21 x 29,6 cm. Guaj boya tekniği.	57

ŞEKİL 24. : Deniz Kolgu “Çalık’ın Karısı Av Peşinde” 21 x 28,7 cm. Guaj boya tekniği.....	62
ŞEKİL 25. : Deniz Kolgu “Çalık’ın Karısı Okla Nişan Alırken” 21,2 x 29,5 cm. Guaj boya tekniği.	63
ŞEKİL 26. : Deniz Kolgu “Çalık’ın Karısının Avdan Dönüşü” 21,1 x 28,7 cm. Guaj boya tekniği.	64
ŞEKİL 27. : Deniz Kolgu “Almıla’nın Çinliyle Dövüşü” 25 x 32,4 cm. Guaj boya tekniği.....	67
ŞEKİL 28. : Deniz Kolgu “Almıla’nın Oğlak Kapmaca Yarışı” 24,9 x 32,3 cm. Guaj boya tekniği.	78
ŞEKİL 29. : Deniz Kolgu “Kür Şad’ın Karısı Altın Tarım’ın Oğlunu Siganfu Şehrinden Kaçırırken Nöbetçileri Atlatması” 20,9 x 27,6 cm. Guaj boya tekniği	89
ŞEKİL 30. : Deniz Kolgu “Altın Tarım Çin’den Kaçarken” 25 x 32,4 cm. Guaj boya tekniği.	90
ŞEKİL 31. : Deniz Kolgu “Altın Tarım’ın Oğlu Urungu’ya Vedası” 24,9 x 32,3 cm. Guaj boya tekniği.	94
ŞEKİL 32. : Deniz Kolgu “Ay Hanım ile Deli Ersegün’ün Kılıç Dövüşü” 24,9 x 32,4 cm. Guaj boya tekniği.	100
ŞEKİL 33. : Deniz Kolgu “Urungu Ay Hanım’ın Huzurunda” 24,9 x 32,4 cm. Guaj boya tekniği.	104
ŞEKİL 34. : Deniz Kolgu “Ay Hanım’ın Ölümü” 24,8 x 32,6 cm. Guaj boya tekniği.	109

GİRİŞ

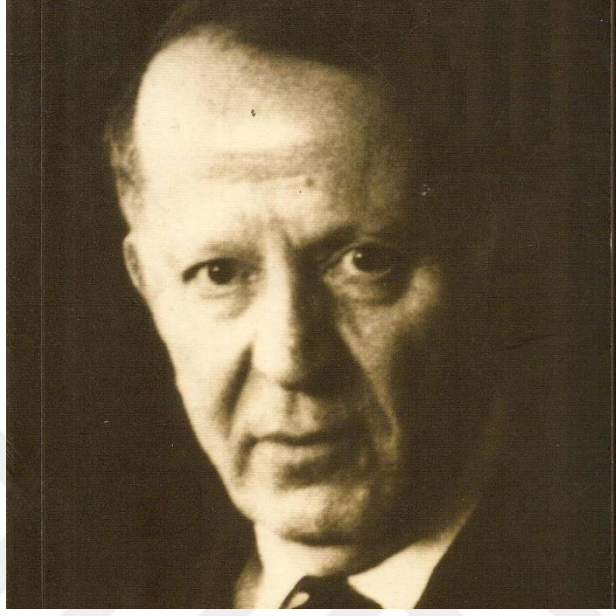
Hüseyin Nihal Atsız, hayatını Türkçülük ve Turancılık ideolojisine adanmış bir yazardır. Kalem aldığı Bozkurtlar romanı, bin üç yüz yıl öncesinde yaşamış Göktürkleri konu alır. Romanda eski Türk toplumunun zorlu bozkır şartlarındaki yaşamları, töreler ve kültürel özellikleri temel alınarak verdikleri mücadeleler anlatılmaktadır. Romandaki kadın kahramanlar ise eski Türk kadınının ahlakı, cesareti, becerikliliği, akli ve zekası gibi unutulmaması gereken faziletlerini gözler önüne serer. Bu günün toplumlarında halledilemeyen bir problem olarak çözüm bekleyen “kadın” konusu, binlerce yıl yaşamış olan Türk toplumlarında asla sorun olmamıştır. Kadın toplum tarafından erkekle eşit tutulmuş, saygı görmüş, en başta törelerle korunarak kadına şiddet ve taciz asla cezasız kalmamıştır. Kadın ve erkek arasında doğuştan itibaren şartlar eşit olup, kız çocukları ve erkek çocuklarına aynı eğitimler verilmiştir. Bu şartlar içerisinde yetişen kadınlar, zorlu bozkır yaşamında korunması gereken bir varlık olarak değil, savaşabilen, dövüşebilen, ok atıp avlanabilen, bunun yanı sıra eviyle ve ailesiyle ilgilenebilen donanımıyla erkeğin yol arkadaşı olarak aktif şekilde hayatın içerisinde rol almışlardır. Bu günün toplumuna geldiğinde ise bu kültürün yerini yobazlaşmaya bıraktığı görülmektedir. Bu sorunun çözülmesi Türk toplumunun kendi özüne dönerek kaybettiği değerleri geri kazanmasına bağlıdır.

Türk kültüründe görsel olarak anlatımdan çok sözlü anlatım geleneği olduğundan, bu çalışmada eski Türk kadınının değerini tekrar gün yüzüne çıkarmak için hem yazılı, hem de Hüseyin Nihal Atsız’ın Bozkurtlar romanındaki Türk kadın kahramanlar ele alınarak görsel anlamda tasvir edilmesi amaçlanmıştır.

I. BÖLÜM

1. HÜSEYİN NİHAL ATSIZ

1. 1. Hayatı

Şekil 1. : Hüseyin Nihal Atsız

Fikir adamı kimliğiyle Türk edebiyat dünyasına damgasını vurmuş olan Hüseyin Nihal Atsız, 12 Ocak 1905 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. "18. asrın sonlarına doğru Gümüşhane'nin Edire (Dörtkonak) köyünden Torul ilçesinin Midi köyüne göçen Atsız'ın ecdadı Çiftçioğulları lakabıyla tanınmıştır" (Cihan, 2007:9). Atsız'ın babası Mehmet Nail Bey ve dedesi Osmanlı donanmasında görev yapmış, babası emekli olduktan sonra da İstanbul'da yaşamaya devam etmişlerdir. "Nihal Atsız altı yaşındayken ilk ve orta öğrenimini Kadıköy'deki Fransız ve Alman Mektebi, Kasımpaşa'daki Cezayirli Hasan Paşa, Haydar Paşa Osmanlı İttihad Mektepleri ile Kadıköy ve İstanbul Sultanilerinde gördü" (Türk Dili ve Dünyası Ansiklopedisi:1/226).

1922 yılında Askeri Tıbbiye'de öğrenim görmeye başlayan Atsız, üçüncü sınıfa geldiğinde Arap asıllı bir subaya selam vermediği gerekçesiyle okuldan atıldı. Milliyetçi tarzı daha o yıllarda şekillenmeye başlamıştı. Okuldan atılmasının ardından kısa bir süre Kabataş Lisesi'nde geçici öğretmenlik yapmış ve gemilerde çalışmıştır. Tarih ve edebiyata ilgisi olan Atsız, 1926 yılında Darülfünunun Edebiyat Fakültesi'ne

başladı. Fakat başlar başlamaz askere çağrıldı. Askerliğini bitirip döndüğünde eğitime kaldığı yerden devam etti. Henüz öğrenciyken Türklükle ilgili yazdığı makaleler yayınlanmaya başlayınca hocası Fuat Köprülü'nün dikkatini çekti ve 1931 yılında asistan oldu. Aynı yıl Atsız Mecmuasını çıkarmaya başladı.

Yazı kadrosunda M. Fuat Köprülü, Zeki Velidi Togan, Abdülkadir İnan gibi ilim adamlarının da bulunduğu bu dergi fazla uzun soluklu olmamıştır. Derginin kuruluş amacı Anadolu köylüsünün sorunlarına çözüm getirmektir, fakat giderek Turancılık konusu ağır bastı ve dergide dil, edebiyat ve folklor konularında ki yazılar yayımlandı (Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi:1/498).

1932 yılındaki ilk Türk Tarih Kongresi'nde Hititlerin Türklerin atası olduğuna dair bir tez ortaya atılır. Derginin yazarlarından biri olan Zeki Velidi Togan'ın bu tezi eleştirmesi üzerine zamanın Türk Tarih Cemiyeti Genel Sekreteri Reşit Galip, Zeki Beyi küçümseyen ifadelerde bulunmuş, Atsız buna kayıtsız kalamayarak sert ifadelerle karşılık vermiştir. Sonrasında Reşit Galip'in Milli Eğitim Bakanı olması ve Atsız'ın asistanı olduğu Fuat Köprülü'nün dekanlıktan ayrılmak zorunda kalması Atsız için bardağı taşıran son damla olmuş ve başına gelecekleri bile bile dergisinde yüz kızartıcı liste konulu bir yazı yazmıştır. Atsız'ın beklediği olur, asistanlık görevini kaybeder ve dergi de kapatılır.

İstanbul'dan ayrılarak Anadolu'da öğretmenlik yapmaya başlayan Hüseyin Nihal, Malatya'dan sonraki durağı olan Edirne'de Orhun Dergisini çıkarmaya başlar. Öğretmenlik yaparken ders kitaplarında gördüğü yanlışları dergisinde ele alıp eleştirmeye başlayınca Orhun Dergisi de kapatılır ve öğretmenlik görevine son verilir.

O dönemlerde Nazım Hikmet'in bazı yazarlar hakkındaki eleştirel yazıları Atsız'ın hedefi olur. Nazım Hikmet'e komünist suçlamasıyla yazdığı yazı ve dağıtılan broşürler yurt çapında olaylara sebep olunca Atsız hakkında dava açılır ancak bu davalar beraat ile sonuçlanır. Atsız bu olaylar esnasında Bedriye Hanım'la evlenmiştir.

1940'lı yıllar Türkçülük ideolojisinin en yoğun yaşandığı yıllar olduğundan bu konuda pek çok dergi yayınlanmakta, Hüseyin Nihal Atsız'ın yazıları da bu dergilerdeki yerini almaktaydı. Muhafiz kesim de boş durmamakta Türkçülük fikrini

savunan kesimin ülke için en büyük tehlike olduğu fikrini savunmaktaydılar. Bu tartışmalar giderek ciddi kutuplaşmalara dönüşür ve karşılıklı sert üsluplu yazılar yazılmaya başlar. Atsız'ın dönemin başbakanına yazdığı mektubu Orhun dergisinde yayınlaması sonucu Sabahattin Ali'ye vatan hainliği suçlamasıyla iftira edildiği gerekçesiyle Atsız hakkında dava açılır.

1947 yılında beraat ile sonuçlanan dava sebebiyle Atsız uzun süre işsiz kalmış, maddi zorluklarla mücadele etmiştir. Bozkutların Ölümü adlı kitap bu dönemde yazılmıştır. Fakülteden bir arkadaşının Milli Eğitim Bakanı olmasıyla birlikte Hüseyin Nihal Atsız, 1949 yılında Süleymaniye Kütüphanesi, sonrasında da Haydarpaşa Lisesi'nde çalışmaya başlar. Bu lisede çalışırken Orkun Dergisi'ni çıkarır. Bazı konferanslarda yaptığı konuşmalar ve dergide yazdığı yazılar yapılan şikayetler sonucu her ne kadar ilmi olarak görülse de öğretmenlik görevinden alınarak Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki görevine geri verilmiştir. Bu süre zarfında bazı gazetelerde yazıları yayınlanır ve Türk Ülküsü, Deli Kurt ve Z Vitamini adlı eserlerini kaleme alır.

27 Mayıs Darbesi sonrası yazılarına ara vermek zorunda kalan Atsız, bir süre sonra yazmaya tekrar başlar. Bu 60'lı yıllar onun makaleleri açısından en verimli olduğu zamandır. 1967 yılına gelindiğinde, yurt çapında beliren Kürtçü faaliyetlerle alakalı devlet yönetimini uyardıya yönelik yazıları kamuoyunda yankı uyandırır. Atsız için yine bir mahkeme süreci başlamıştır. Bu arada Ruh Adam adlı romanını yazar. Altı yıl süren yargılama süreci sonunda on beş ay hapis cezası alır. Hüseyin Nihal Atsız bu süreçte yüksek tansiyon ve romatizma gibi sağlık sorunlarıyla mücadele etmektedir. Hakkında sağlık sorunları nedeniyle cezaevine konulamayacağı ile ilgili rapor olmasına rağmen cezaevine konulur. Dönemin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, af yetkisini kullanarak Atsız'ın cezaevinden çıkmasını sağlar.

Bütün hayatını Türkçülük ve Turancılık yoluna vakfeden Hüseyin Nihal Atsız, 11 Aralık 1975 tarihinde evinde geçirdiği kalp krizi sonucunda vefat etmiştir.

1. 2. Atsız'a göre Türkçülük ve Turancılık Ülküsü

Türkçülük, Türk milliyetçiliğinin adıdır. Kelimenin sonundaki ek, yerine göre, mensupluk, sevgi, taraftarlık gösteren bir ektir.

Türkçülük de Türk sevgisi ve taraftarlığı demek olduğuna göre, kelime, yerinde kullanılmıştır. Başka milletlerin Türk taraftarlığı ve Türk sevgisi bu kelime ile ifade olunamaz. Zaten başka milletlerin Türkü sevmesi de gerçekten bir sevgiye değil, geçici bir nezakete, çıkara, siyasi zaruretlere işarettir. Türkü, gerçek olarak, Türkten başkası sevmez... Türkçülük ülküsü bizden amansız bir görev ahlakı istiyor. Subay hiç yorulmadan altı saatlik talimini yaptırırsa, öğretmen bıkmadan öğreticilik işini yaparsa, memur sinirlenmeden halka kolaylık göstermeye devam ederse, doktor her şeyden önce yurttaşlarının sağlığı ile ilgili olursa, öğrenci her şeyden önce dersini bellemeye çalışırsa ve bütün görevlerle rütbeler arasında ne caka, ne gösteriş, ne dalkavukluk, ne de ilgisizlik olmadan bir ahenk kurulursa, aşağıdakiler yukarının buyruğunu ukalalık saymaz, yukarıdakiler de aşağının doğru ihtarlarına kızmazlarsa, bütün karşılıklı işlerde, görüşme ve konuşmalarda ne ikiyüzlülüğe kaçan nezaket, ne de kabalığa kaçan sertlik bulunmazsa, görevin bizden istediği şey yapılmış olur (Atsız, 1943).

Atsız'a göre Türkçülük esasında Türk milletine ve devletine duyulan aşktır. Türkçü bir insan kişisel menfaatlerini ikinci planda bırakarak her zaman Türk milletinin daha iyiye gitmesini sağlayacak hizmetlerde bulunmalıdır. Bunu başka millete mensup birinin Türkleri sevdiği için yapması mümkün değildir. Türk olmayan biri bu devlete canla başla hizmet edemez. Bu sebeple Türk Milletine mensup her ferdin her ne şekilde faydası dokunabilecekse o konuda en iyi hizmeti vererek Türk Devletinin diğer tüm devletlerin üstünde olması için mücadele edip çalışması gerektiğini savunur. Atsız'a göre ancak bunu yapabilen kişi Türkçüdür.

Türkçülük bir ülküdür. Ülküler, milletlerin manevi gıdasıdır. Ülküsüz milletlerin en talihlisi dahi silik ve sönük kalmaya mahkumdur. Eğer bu millet talihli de değilse, onun sonucu yenilmek, ezilmek, hatta yok olmaktır. Ülküler, gerçekle hayalin karışmasından doğmuş olan, düne bakarak yarını arayan, milletlere hız veren ve uğrunda ölünen büyük dileklerdir (Atsız, 1943).

Ülkü, bir amaç veya hedeftir. Fakat ülkü asla ulaşıldığında biten bir hedef değildir. Ülkü her hedefe ulaşıldığında daha ilerisini işaret eder. Atsız'a göre ülküsü olmayan bir milletin varlığını sürdürmesi mümkün değildir. "Türkçülük, büyük Türk

elinde, Türk uruğunun kayıtsız şartsız hakimiyeti ve bağımsızlığı ile Türklüğün her yönden bütün milletlerden ileri ve üstün olması ülküsüdür” (Atsız, 1 Ekim 1943).

Türkçülük ülküsünün başarıyla gerçekleşebilmesi için Turancılık kavramı önemlidir. “... bu gün “Turancılık” deyince Türkiye’de anlaşılan şey, tarihî mirasları da dahil olduğu halde bütün Türkleri tek devlet hâlinde birleştirmek ülküsüdür ve her ülkü gibi nesillere bakan, kan ve can vergisi isteyen, gönüllere heyecan katan bir inançtır” (Atsız, 30 Nisan 1973). Atsız’a göre başka devletlerin buyruğu altında olan Türklerin bir araya gelerek Türkçülük ülküsünü gerçekleştirme imkanları yoktur. Bu ülküye ulaşabilmek için öncelikle dünya üzerindeki bütün Türklerin aynı çatı altında toplanmaları gerekmektedir.

1. 3. Atsız’ın Eserlerinde Türk Kadını ve Kadınlara İlgili Görüşleri

Hüseyin Nihal Atsız’ın eserlerinde kadın figürüne nasıl yer verdiğine değinmeden önce kadınlar hakkındaki düşüncelerinin incelenmesi gerekir. 1943 yılında Orhun Dergisi’nde yayınlanan “Türk Kızları Nasıl Yetiştirilmeli” başlıklı makalesinde Atsız düşüncelerini şu şekilde kaleme almıştır:

Her şeyden önce yarının Türk anaları oldukları düşünülerek yetiştirilmelidir. Dünyadaki muhtelif milletler arasında Türkler, kadına gerçek değerini veren belli başlı milletlerden biridir. Eski Yunanlılar, Romalılar, Araplar, İranlılar ve Hintliler kadını kötü bir yaratık sayıyor ve ona esir muamelesi yapıyorlardı. Türklerde ise saygı görüyor, fakat hiçbir zaman da her işte erkekle eşit tutulmuyordu. Zaten fizyolojik ayrılıklar erkekle kadının tamamı ile müsavi olmasına engeldir (Atsız, 1943).

Aynı zamanda da bir tarihçi olan Hüseyin Nihal Atsız, eski Türklerin yaşamları ve kültürleri ile ilgili araştırmalar yapmıştır. Bu bilgilerini gerek makalelerinde, gerekse romanlarında sıklıkla kullanmıştır. Buradan yola çıkarak eski Türklerde kadın ile erkeğin eşit tutulmasından çok kadına karşı pozitif ayrımcılığın yapıldığı sonucuna varmak mümkündür. Genç kızlara da nesillerin devamını sağladıkları için saygı gösterilip değer verilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Türk kızları, çok eski zamanlardaki Türk kızları gibi fazilet mümessili olarak yetiştirilmelidir. Soğukkanlı, vakur, sade ve vazifeşinas olmalıdırlar. Yalnız süs peşinde koşan bir kız, analık ve yurt duygularından uzaklaşmış müstakbel bir kokettir. Bu vatanın iyi dans eden, şu kadar elbisesi olan, güzel boyanan, hattâ kusursuz pasta yapan kızlara değil; “bu vatana şerefli oğullar ve faziletli kızlar yetiştirmek en büyük borcumdur” diyen kızlara ihtiyacı vardır... Bu seciyeyi kız çocuklarımıza şimdilik ancak okullarda verebileceğiz. Fakat bunun için de kız çocuklarımız karşılarında örnek kadın öğretmenler görmelidir (Atsız, 1943).

Atsız, Türk kadınının eskiden olduğu gibi ahlaki değerlere sahip, vatanını ve ailesini her şeyin üzerinde tutan birer insan olarak yetiştirilmesi gerektiğini savunur. Kız çocuklarının eğitimi üzerinde de hassasiyetle durmuştur. Gelecek nesli yetiştiren kadınlar mutlaka iyi eğitim almış olmalıdır.

Hüseyin Nihal Atsız’ın eserlerindeki özellikle Türk kadın karakterler, aynı Türk destanlarında tasvir edildiği gibi üstün niteliklere sahip varlıklardır. Deli Kurt romanındaki Gökçen, okuyucunun karşısına destanlardaki gibi olağanüstü bir şekilde çıkar. Gökçen’in gözlerinden çıkan yeşil ışık ona bakanları kör etmekte ya da delirmesine neden olmaktadır. Eski Türkler tarafından kutsal sayılan ışık kültü bu romanda da okuyucunun karşısına çıkar. Atsız’ın Deli Kurt romanında ışık, yine Türklerce kutsal sayılan kadın figürü ile birlikte tasvir edilmiştir. Hüseyin Nihal romanlarında Türk kadınını her zaman zeki, cesur ve ahlaklı olarak tasvir etmiştir. Bozkutlar romanındaki Almıla karakteri bunun en güzel örneklerinden biridir. Kağan’ın Çinli eşi İçing Katun’un bütün zorlamalarına rağmen kardeşi Çinli bir komutan olan Sen-king ile evlenmeyi kabul etmez. Türk geleneklerinde bir genç kız asla istemediği bir evlilik yapmaya zorlanamaz, hatta evleneceği erkeği kendisi seçerdi. Almıla da evlilik yapmak için oğlak kapma yarışması yapılmasını şart koşar. Şen-king’in türlü hilelere başvurmasına rağmen yarışı Onbaşı Pars kazanır ve Almıla’yla nişanlanır. Yine Şen-king’in Almıla’yı görmek için gittiği yerde Şen-king’in askerleri Onbaşı Pars’a saldırır. Pars’ı uzaktan okla öldürmeye çalışan Çinli, Almıla’nın gazabına uğrar. Almıla, Çinli askerin üzerine atlayıp boğazlamıştır. Deli Kurt romanındaki Satı Kadın karakteriyle ise Atsız, Türk geleneklerinde annelik kadar kutsal olan sütannelik sıfatına vurgu yapmıştır. Satı Kadın, Çakır’ın sütannesidir ve onu hiçbir zaman kendi oğlundan ayırt etmemiştir. Bozkutlar romanında ise annelik

duygusu Kür Şad'ın eşi Altın Tarım'dan yola çıkararak anlatılmıştır. Çin esareti altındaki Göktürkler, ihtilal yapacakları gece işlerin yolunda gitmemesi üzerine Kür Şad'ın eşi henüz bebek olan oğlunu alıp Çin'den kaçmayı başarır. Oğlunu tehlikeye atmamak için yıllarca kimseye kimliğini belli etmeden gözlerden uzak bir şekilde babası gibi yiğit bir Türk erkeği olarak yetiştirir. Yine Bozkurtlar romanında Ay Hanım bir kağan kızıdır. Babası ölünce yerine geçer ve devleti yönetmeye başlar. Halkı ise bu durumdan son derecede memnundur. Bir erkek gibi ve hatta belki bir erkekten daha iyi dövüşmektedir. Babasının intikamını almak için Ay Hanım'la dövüşmek isteyen, bir vuruşuyla öküzü ortadan ikiye ayırabilecek güçte olan Deli Ersegün'ün bu teklifini kabul eder ve yener. Deli Ersegün ağır bir şekilde yaralanmıştır. Üstelik güzelliği de dillere destan olan Ay Hanım'ın karşısındakilerin düşüncelerini okumak gibi üstün özellikleri de vardır. Hüseyin Nihal Atsız'ın eserlerinde kadınlar her zaman güzel bir genç kız, bir veliahtın annesi veya bir kadın hükümdar değildir. Binbaşının at uşağı olan Çalığın karısı, sıradan bir Türk kadını temsil eder. Ağır kış şartlarında herkes açlık çekerken kocasının avlanıp gelmesini beklemeden kendisi ormana gidip geyik avlamış, pişirip ailesinin karnını doyurmuştur.

Atsız eserlerinde Türk kadını asla dişiliğiyle ele almazken vatanı söz konusu olduğunda son derece cesur, iç ve dış güzelliği birlikte olacak şekilde ifade eder. Nadiren yer verdiği Türk kadın karakterler sadık bir eş, eli öpülesi, ailesine son derece düşkün, cefakar bir anne ya da üstün ahlaka sahip bir genç kız özellikleri taşımaktadır.

II. BÖLÜM

2. ESKİ TÜRK TOPLUMUNDA KADININ YERİ

Şekil 2. : Deniz Kolgu “Eski Türk Kadını”

Eski Türk toplumlarında kadının sahip olduğu yeri daha iyi gözler önüne serebilmek için kadının, insanlığın varoluşundan itibaren nasıl bir durum içerisinde olduğunun anlaşılması önemlidir. İnsanlık tarihi süresince kültürel ve sosyal değerler açısından kadın, bütün dünyada cinsiyetler arasında yapılan iş bölümü sonucunda toplumun bir bireyi olarak değişik statülere sahip olmuştur. Yapılan iş bölümleri kadının statüsü üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Erkekler fiziksel özellikleri sebebiyle daha çok dış dünyayla ilgili mücadele gerektiren işlerde etkinken, kadın eviyle ve aileyle ilgili konularda sorumlu olduğundan, bir şekilde evin dışındaki olaylardan uzak kalmıştır. Kadının alanının bu şekilde kısıtlı olması zamanla ikinci planda ve erkeklerin statü olarak altında yer almasına sebep olmuştur. Kadına verilen değer ve kadının yaşadığı toplum içerisindeki yeri, o toplumun medeniyet seviyesini belirleyici niteliktedir.

2. 1. İlk Topluluklarda Kadın

Milattan önce 15.000 - 8.000 arasındaki Paleolitik çağda, avcılık ve toplayıcılıkla yaşamlarını sürdüren insanların gerek vahşi yaşam, gerekse iklim koşulları sebebiyle topluluklar halinde mağaralarda barındıkları görülür. Ateşin bulunduğu bu çağda, kadınlar toplayıcılık, erkekler ise avcılık yaparak beslenme ihtiyaçlarını karşılamaktaydılar. Böylelikle toplumdaki rollerinden dolayı kadın ve erkeğin statüleri oluşmaya başlamıştır. Avcılık ve toplayıcılık görevlerinin kadın ve erkek arasında iş bölümü yapılarak paylaşıldığı bu dönemde avcılık yaparak güç sarf eden erkeğin beslenmesi ve bakımı, topladığı bitkilerle beslenmeye katkı sağlamak, erkeğin avlayıp getirdiği besinlerin saklanması ve yenmeğe hazır hale getirilmesi kadının göreviydi. Henüz doğurganlık yaşına gelmemiş genç kız çocukları, doğada hazır bulunan yiyecekleri toplama, su ve yakacak odun temini görevlerini üstlenip anne olma yaşına gelinceye kadar yaşça büyük kadınlar tarafından barınak ve yemek hazırlama, hayvan derilerinden giysi dikme, doğal ürünlerden ilaç hazırlama, çocuk bakımı gibi konularda eğitilirdi. Toplumdaki insan nüfusunun artarak toplulukların güçlenmesini ve devamlılığını garantileyen kadınlar bu özellikleri nedeniyle oldukça değerliydi ve korunmalarına özen gösterilirdi. Paleolitik dönemde, farklı topluluklar tarafından doğurganlık ve bereket özelliklerinin yanı sıra barınağın düzenini sağlayıp koruyan, hastalıkları iyileştiren kadınların "Venüs" adı verilen heykelticiklerinin yapılmış olması kadınların kendi toplumları açısından önemini göstermektedir.

Binlerce yıl boyunca avcılık ve toplayıcılıkla hayatta kalma mücadelesi veren insanoğlu, milattan önce 8.000 - 5.000 yılları arasındaki Neolitik çağda tohumları ekerek tarım, avladıkları hayvanları besleyip üremesini sağlayarak hayvancılık yapmaya başlamışlardır. Ancak ektiği tohumların ve barınaklarda besledikleri hayvanların bakımı onların göçebe hayat tarzını bırakıp bir yerde uzun süre yerleşmelerini gerektirdiğinden köy toplumları ortaya çıktı. Üretmeye başlayan insanoğlunun aynı zamanda iş gücüne de ihtiyacı olduğundan doğurganlık daha önem kazandı ve annelik statüsü yüceltildi. Tarım ve hayvancılık yapan bu toplumlarda erkek zamanla avcılığı bir kenara bırakarak iş gücü ihtiyacının baş göstermesiyle kalıcı olarak yerleşik hayata geçti. Eve dönmüş olan erkek, kadını geri planda bırakarak lider durumuna geldi. Sabanın icadı sebebiyle iş gücü ihtiyacının azalması, kadının nesnelleşmesi, diğer erkeklerden korumak için eve kapatılması ve hatta kadının

topluluklar arası takasının yapılı hale gelmesiyle değeri giderek azaldı. Zamanla sadece evin işlerini yapıp çocuk doğuran kişi sıfatına büründü. Kadının üretimdeki rolünün azalması toplumsal statüsünün düşmesine sebep olmuştur. "Ancak, bu dönemde de, anaerkil düzenin devam ettiği ve kadının halen bereketin simgesi olduğu görülmektedir. Öyle ki, bereket inancına bağlı olarak, yiyecek ve içecek kaplarının hamile kadın vücudunu sembolize ettiği görülmektedir" (Sevim, 2001: 15).

Milattan önce 5.000 - 3.000 dönemine gelindiğinde ise köy toplulukları büyümüş, surlarla çevrili küçük şehirler haline gelmiştir. Yaşadıkları yerin etrafına insanlarını tarım ürünlerini ve hayvanlarını koruyabilmek, o bölgenin sahibi olduğunu belirtmek için duvarlar ören insanoğlu sahip olduğu şeyler uğruna savaşımaya başlamıştır. Fiziksel güçleri nedeniyle savaşlarda etkin rol üstlenen erkeklerin değeri artmıştır. Evlerine dönüp çiftçilik ve hayvancılık yapan erkekler bu dönemde alet ve eşya yapmaya başlayınca üretimde etkin bir hale gelmişlerdir. Toplumların üretkenleşmesi ile ticaret ve ürün takasları başlamıştır. Önceleri bu ataerkil dönemde erkek kadını evliliğe razı etmek için hediyeler verirken zamanla bu durum kadını eş olarak alırken ücret ödemesi durumuna kadar gelmiştir.

2. 2. Türk Destan ve Mitolojisinde Kadın

Kadınlar, eski Türk destanlarının ve mitlerinin pek çoğunda da hayatın kaynağı, ideal eş, anne, gönlün, aklın ve bilgeliğin sembolü olarak yer almaktadır. Türk destan geleneğinde kadınlar aktif bir şekilde mücadelenin içinde yer alarak erkek kahramanlar gibi hüner sergilemişlerdir. Savaşçı kadınlar destan türünün, pasif ve aşk konusu olmuş kadınlar ise halk hikayelerinin kahramanları olarak boy göstermişlerdir. Türk kültür tarihi incelendiğinde, inanç sisteminden yaşam biçimine kadar topluma yön veren, çeşitli özellikleriyle milli değerlerin sembolü haline gelen sayısız kadın kahramanın yer aldığı görülür (Bars, 2014: 94,111).

Toplum hafızasının gidebildiği en son nokta olan mitolojik anlatılar, o toplumun yapısını ve değerlerini anlayabilmek açısından büyük öneme sahiptir. Türk mitolojisinde kadın figürleri daima doğaüstü güçlere sahip kutsal varlıklardır. Gökyüzü ve tabiata ait unsurlar Türkler için kutsal sayıldığından kadınlar ay, ışık, ağaç veya su gibi unsurlarla özdeşleştirilerek tasvir edilmişlerdir.

2. 2. 1. Türk Destanlarında Kadın

Destanlar bütün toplumlarda olduğu gibi eski Türk toplumlarında da ilk edebi eserlerdir. Bu destanlar, var oldukları toplumların nasıl yaratıldığı, varlığını nasıl sürdürüp büyüdüğü, başlarından ne gibi olayların geçtiği sorularının cevap bulduğu, nesilden nesle tarihi bir gerçekmiş gibi anlatılarak aktarılan uzun hikayelerdir. Bu nedenle destanlardaki ipuçlarına bakarak bir milletle ilgili pek çok bilgiye ulaşmak mümkündür.

Oğuz Han'ın annesinin ismi Ay Kağan'dır. Eşlerinin ilki bir ışık hüzmelerinden oluşmuş, diğeri ise bir ağaç kovuğunda karşısına çıkmıştır. Yaratılış Destanı'nda Ülgen'e yaratma ilhamını veren Ak Ana idi. Göç Destanı'nda ise Sungur, Kutur, Tükel, Ur ve Böğü Tigin bir ağaca inen mavi ışıktan doğmuşlardır. Manas Destanı'nda, Manas'ın eşi Kanıkey, kocasının silahlarını kuşanarak, onun atına binmiş ve savaşarak Kalmukların esir aldığı kocasını kurtarmıştır. Kanıkey destanda ayrıca, erkeklerle yapılan at yarışında iyi bir binici olduğunu kanıtlamış, savaş meydanlarında oğlu Semetey'in yanında savaşırken oğlunun yokluğunda da yaşlanmasına rağmen düşmanla birebir savaşarak alt etmiştir.

Almambet, etrafı düşmanlar tarafından sarıldığında annesi Altın Ay atlı ve silahlı bir şekilde düşmana saldırarak oğlunu kendi canı pahasına kurtarmıştır. "Birden at üzerinde silahlı anası Altın Ay'ı gördü. Anası oğlunu kuşatan düşmanlara, yavrusunu yakalayanlara saldıran dişi kaplan gibi, hücum ederek, düşmanın safını yardı. Almambet muhasaradan kurtulup kaçmayı başardı. Altın Ay oğlunu kurtardı fakat kendisi düşman süngüsü ile öldürüldü (İnan, 1992: 28).

Destanlarda kadın figürlerinin Kanıkey ve Ayçörek örneklerinde olduğu gibi eşleri ve oğullarının başına gelecek kötülükleri önceden rüyalarında görmeleri, Türklerin kadını doğaüstü bir varlık olarak görmelerini açıklayabilecek özelliklerden yalnızca biridir. Göç Destanı'nda Uygur ve Göktürklerce kutsal kabul edilen ağaç, kadımsal bir özellik olan doğurganlıkla tasvir edilmiştir.

Dede Korkut masallarında, Kan Turalı'yı düşmandan kurtaran, at binip silah kullanan eşi Selcen Hatun'dur. Bamsı Beyrek'in beşik kertmesi ve sevgilisi Banı Çiçek,

sevgilisinin kuvvetini sınımadan onunla evlenmeye razı olmamıştır. Bamsı Beyrek yıllarca esir tutulduğunda ise büyük bir sadakatle onu beklemiştir. Dede Korkut hikayelerinde, Tepegöz örneğinde de görüldüğü üzere, Türk toplumlarında kadının rızası olmadan yaşanan gayri meşru ilişkilerin sonucunun felaket olacağına inanılırdı. Zira Tepegöz, bir çobanın Peri Kız'a tecavüzü sonucu dünyaya gelmiş bir yaratıktır.

Milletlerin kültürü ve medeniyeti hakkında pek çok bilgi içeren destanların oluşum sebebi tarihi olaylar olsa da özellikle toplulukların yaşayış şekillerini anlama bakımından da önem taşır. Nesilden nesle sözlü olarak aktarıldığı göz önünde bulundurulduğunda, anlatılarda yer alan olay, kişi ve unsurların gerçeğe uygunluğunun toplum tarafından onaylanmış olduğu söylenebilir.

2. 2. 2. Türk Mitolojisinde Kadın

Türlere ait yazılı tarihten daha öncelere gidildiğinde, kadına verilen değeri mitolojik unsurlarda da görebilmek mümkündür. Tanrı katında kadının yeri erkeğin üstündedir. Eski Türklerde tek Tanrı inancı olmakla birlikte, iyi ya da kötü roller üstlenmiş ruhlardan da bahsedilir. Yeraltında kötü ruhların, yeryüzünde insanların ve gökyüzünde Tanrının yanı sıra iyi ruhların yaşadığına inanılırdı.

Umay simgesi, Türklerin zihin aleminde kadına verilen kıymetin en önemli göstergelerinden birisidir. İlk kez Kül Tigin abidesinde "Babam kağan uçtuğunda küçük kardeşim Kül Tigin yedi yaşında kaldı... Umay gibi annem hatunun devletinde küçük kardeşim Kül Tigin Er adını aldı." sözleriyle anılan Umay, Tonyukuk yazıtında Göktürkleri kurtaran ilahedir (Ergin,1988: 25-26,58).

Türk mitolojisinde Umay Ana, yeni doğum yapmış anneleri ve bebekleri koruyarak doğum ve bereketi simgeleyen en üst düzeydeki ruhtur. Kutsallığı sebebiyle güneşle ilişkilendirildiğinden Sarıkız adı da kullanılır. Türk inancına göre güneş ve ay kutsaldır, güneş kadını, ay ise erkeği temsil eder.

Türk mitolojisinde iyi/koruyucu ruhlardan biri olan Umay, çocukların ve lohusa kadınların koruyucusu olarak nitelendirilmektedir. Zira Umay-Ayızıt gökteki süt gölünden su ve süt getirerek çocuğun boğazına ruh ve can olarak bir damla

dökmekte ve ona hayat sağlamaktadır. Ayrıca hamile kadınların doğum ağrılarını hafifletebilme ve doğumdan sonra üç gün boyunca başında bekleme gibi meziyetlere de sahip olan Umay, görünüş olarak bazen beyaz saçlı, beyaz kıyafetli bir insan, bazen de kuş şeklinde tasvir edilmiştir. Altay Türkleri ise onu göklerden inen gümüş saçlı, güzel yüzlü bir kadın olarak düşünmüşlerdir (Salt, 2010:73).

Ayızıt, güzelliğin sembolüdür. Bu anlamda Sümer ve Yunan mitlerindeki İştar ve Afrodite (Venüs) benzemektedir. Simgesi, Kuğu kuşudur. Ayızıt'ı simgeleyen bu kuş, kutsal sayılmakta ve onlara dokunulmamaktadır. Kuğu aslında kutsal bir kız olup; kızın kuğunun beyaz tülünü üzerine giymesi ile kuğu, çıkarması ile kız olmaktadır. Ayızıt, gökten gümüş tüylü bir kısrak suretinde inmektedir. Yele ve kuyruklarını kanat gibi kullanmaktadır. Bu nedenle Ayızıt için "Ayızıt töreni" adı verilen özel tören yapılmaktadır. Tören sırasında kadının yüksek ses ile gülmesi kadının hamile kalacağı anlamını taşımaktadır. Ayızıt'ın kadınlar ve çocuklar ile birlikte dişi hayvanları ve hayvan yavrularını koruduğu da söylenmektedir. İnsanları koruyan Ayızıtlar, yaz günlerinde güneşin doğduğu yerde, hayvanları koruyan Ayızıtlar da kış günlerinde güneşin doğduğu yerde bulunmaktadır (İnan, 1986: 37-38).

Alaçın Ana, Türk mitolojik inanışında doğaya can veren ve onu korumakla sorumlu olan iyi bir ruhtur. Onun sayesinde doğadaki her şey bir düzen ve uyum içindedir. Kayın ağaçları onun barınağı olduğundan bu ağaç Türkler tarafından kutsal sayılırdı. Alaçın Ana, ışıklı bir yüz ve beyaz saçlarıyla tasvir edilir.

Yaratılış Destanı'nda Ülgen'e yeryüzünü yaratma ilhamını veren, yaşamı başlatıp her şeye ruhu veren Ak Ana'dır. Başında üç boynuzlu bir taç taşıyan ve ışıktan oluşan Ak Ana'nın vücudunun alt kısmı balık şeklinde olup mavi bir kuyruğu olduğuna inanılırdı.

Tanrı Ülgen'e yaratma kudreti ve ilham veren Ak-Ene veya Ak-Ana ya da Ürüng-Ayızıt Beyaz Kadın Yaratıcı'dır. Altay Türkçesinde ak, cenneti ifade etmekte olup, Cennette oturan, rengi ve ruhu bembeyaz tanrılara Aktu/Aklılar denilmektedir. Aklılar, SütAk Göl'ün/süt renginde olan göllerin bulunduğu göğün üçüncü katında oturmaktadırlar (Ögel, 1993: 431, 444, 571).

Besleyici, barındırıcı ve hayat verici olan Yer/Toprak Ana, göğün üçüncü katında oturmaktadır. Sekiz köşeli bir eve sahip olan Yer/Toprak Ana, kutlu, güçlü bir kadındır. Aynı zamanda evrenin ruhu olan Toprak Ana, bitmez tükenmez bir hayat gücüne sahiptir. İnsanlara bol tahıl vererek onlara iyilik yapmaktadır. O, sağ göğsünden iki sol göğsünden bir kez emzirerek yiğitleri üstün bir güce kavuşturmaktadır. Bu yiğitlere çeşitli öğütler ve gelecekte haberler vermektedir. Bu bağlamda da zayıf ve çelimsiz çocuklar, anne babaları tarafından toprağa gömülmesi neticesinde çocuğun orada güçleneceği ve üç gün sonra bir yiğit olarak çıkacağı düşüncesinin kaynağı da bu felsefedir. Her bir arazi parçasına yer İyelerini gönderen Yer Ana'ya beyaz tavuk başta olmak üzere balık, koyun veya öküz kurban edilmektedir (Karakurt, Türk Söylence Sözlüğü, 2011: 209-210).

Türk mitolojisine göre Yer Ana, devleti, hayvanları ve toprağı koruyan bir ruhtur. Toprakta elde edilen her türlü ürün onun eseridir.

Genç al bir kısrak üzerinde gezinen Od Ana, uzun kırmızı örülü saçları vardır. Göğüsleri çok büyük olan Od Ana, genel olarak evlerdeki ve çadırlardaki ocakları ve ateşini korumaktadır. Bu bağlamda evin ve ülkenin koruyuculuğunun simgesi olarak da kabul edilmektedir. Dokuz ateş ırmağının kavşağında dokuz köşeli bakır bir evde yaşayan Od Ana'nın her biri ateş tanrısı olan yedi oğlu bulunmaktadır. Yeryüzündeki ilk ocağı Ülgen'in kızları yakmış ve ateş Od Ana'ya emanet etmişlerdir. Od Ana her bir ateşe ve ocağına bir tane koruyucu ruh göndermektedir. Kendi çocuğunu yediği söylenen Od Ana, Ocak ruhu olarak da değerlendirilmektedir (Karakurt, 2011: 157).

Türk mitolojisinde en fazla sözü edilen kötü ruhların başında gelen Od Ana, bir başka deyişle Al Ana, uzun boylu, dağınık saçlı, genellikle kırmızı-siyah uzun bir elbise giyen, güçlü ve çirkin bir kadın olarak tasvir edilir. Hamile ya da yeni doğum yapmış kadınları, bebekleri, çocukları veya hasta insanları uykusunda boğmaya çalıştığına inanılır. Halk arasında al basması olarak adlandırılan inanın kökeni Od Anadır.

Kurt, eski Türk inanışında kutsal bir varlık olarak kabul edilir. Asena da Türeyiş Destanı'nda Göktürklerin soyunun kurumasına engel olmuş ve soyun devamını sağlamıştır.

Türk mitolojisinde güneşin simgesi olan kartalın önemli bir yeri vardır. Bürküt adı verilen çift başlı kartal Tanrı'nın makamı olan gökyüzünün kapısını bekler, Ülgen'i temsil eder ve yine eski Türkler tarafında kutsal kabul edilen Hayat Ağacı'nın tepesinde yaşar. Tanrı insanoğlunu kötülüklerden korumak için Kartalı göndermiş fakat insanlar onun ne söylediğini anlamayınca Tanrının emriyle ilk karşılaştığı insana kamlık yeteneği vermiştir. Kam'ları yeryüzüne getiren Kartal Ana'dır.

Eski Türk inanışında ağaç, soyluluğun sembolü idi. Oğuz Han, Yer'le özdeşleştirilen ikinci eşine ulu bir ağaç kovuğunda rastlamıştır. Özellikle büyük ağaçların içinde Ağaç Ana'nın yaşadığına inanılır ve kutsal kabul edilir, ağaçlara zarar verilmez, verenlerin de başına kötülük geleceğine inanılırdı.

Işıktan bir vücudu ve balık gibi bir kuyruğu olan, henüz yeryüzü yaratılmadan her yer sudan ibaretken var olan Deniz İlahesi, sudan karaya çıkarken beyaz bir geyik şekline bürünmekteydi.

Oğuz Kağan Destanı'ndaki Oğuz Han'a ona yol gösteren, rehberlik eden Gök Kurt ile Hun Türklerindeki geyik aynı özelliğe sahiptir. Çin kaynaklarından alınan Göktürklerin mitlerinde, Göktürk Hakanı'nın sevgilisi Deniz Tanrıçası dişi bir geyiktir. Ayrıca Türk mitolojisinde kılık değiştirerek geyik şeklinde görünme motifi, Anadolu'da ermiş-evliya menkıbelerinde de karşımıza çıkmaktadır (Duran, 2012: 122).

Türk mitolojisinde yaratıcı olan Ulu Ana, Uluğ (Olı, Olu, Olo, Ulı) Ene olarak da isimlendirilmektedir. Ulu Ana; Ak Ana, Od Ana, Kün Ana, Toprak Ana, Gök Ana gibi yaratıcı güçlerin tamamını ifade etmektedir. Bolluk ve bereketin koruyucusu ve yaratıcısı olan Ulu Ana, hayat verici gücün ve ölümsüzlüğün en üst noktasını oluşturmaktadır. Ayrıca zıtlıkları içinde barındırmakta ve zıt şeyler onun himayesinde birbirleri ile yer değiştirebilmektedir. Bu bağlamda da ters işlevli varlıkları ortaya çıkarabilmektedir. Ulu Ana, çok sayıda mitolojik varlığa ve koruyucu ruhlara dönüşebilme özelliğine sahiptir. Sağlığı, doğurganlığı ve cinselliği bünyesinde barındıran Ulu Ana, kendi içinde hem şeytanî hem insanî hem de

hayvanî unsurlara sahiptir. O, yer altı dünyasının da göğün de sahibidir. İri göğüslü bir kadın olarak betimlenen Ulu Ana, her şeyi bilebilmektedir. Şamanlar, onu ihtiyar ve bilge bir kadın görünümünde sadece uykularında görebilmektedir. Ayrıca onun en önemli mitolojik özelliği tören koruyuculuğudur (Beydilli, 2003: 574-577).

Eski Türk inanışında Su Ana, kaşsız, büyük siyah gözlü, uzun saçlı yaşlı bir kadın olarak tasvir edilir. Su kaynaklarını koruduğu için buralarda yaşar. Kutsal sayılan suyun kirletilmesi ve hatta suya uzun süre bakılması onu sinirlendirir.

Gün/Yaşık Ana, Türk mitolojisinde Kün Ana veya Güneş (Küneş) Ana olarak isimlendirilmektedir. Gün Ana, güneş ile birlikte Gök Âlemi'nin en yüksek yeri olan yedinci katında oturan kutsal bir varlıktır. O, ayrıca insanların ilk büyük annesidir (Karakurt, Deniz, Türk Söylence Sözlüğü, 2011: 358). ...Hakanla hatun gök ile yerin evlatlarıydı. Güneş ana ile Ay ata onların gökyüzündeki temsilcileri idi. Hakanın mümessili olan ay ata, gökyüzünün altıncı katında, hatunun mümessili olan gün ana ise daha üstte, gökyüzünün yedinci katında idi (Gökalp, 1974: 211).

"Çılan (Zılan, Cılan, İlan) Ana adı ile de anılan Yılan Ana, yılanların kendisinden türediğine inanılan belden aşağısı yılan, üstü insan şeklinde tanımlanan, insanların derdine deva olabilen varlıklardı" (Karakurt, 2011: 240, 241). Türk mitolojisinde önemli, bir yeri olan Yılan Ana, yeraltı ve yeryüzünün bağlantısını sembolize eder. Yılan Ana'nın dünyadaki bütün yılanları yönettiğine inanılırdı. Türklerde Şaman davullarında yılan figürü görülür.

Türk mitolojisi ve destanlarından yola çıkarak Eski Türk kadınlarının devlet ve toplum yaşayışında en az erkek kadar sözü geçtiğini söylemek mümkündür. Kadın Türk toplumunda her zaman el üstünde tutulmuş, sözlerine ve fikirlerine değer verilmiş, hak ettiği değeri görmüştür.

2. 3. Tomris Han

İskitler, diğer adıyla Sakalar, milattan önce 9. yüzyıldan itibaren Orta Asya'da varlık göstermiş ve Avrupa'nın ortalarına kadar olan çok geniş bir bölgede hüküm sürmüşlerdir. İskitler başlangıçta Orta Asya bozkırlarında yaşamış, sonrasında Hun

kabilelerinin baskısıyla batıya doğru hareket ederek Kuzey Karadeniz'de yaşayan Kimmerler'in yanına yerleşmişlerdir.

1992 yılında Voronej Oblastı'nda (Rusya) 40 civarında kurgan bulunup 1993 yılındaki arkeolojik kazılarla bunların İskitlere ait olduğu ispatlanmıştır. Sonraki senelerde de bu tür arkeolojik kazılar devam etmişti. 1997 yılında yapılan araştırmalar sonucunda 31 kurganın 6'sında yay, ok uçları gibi silahlar ve diğer eşyalarla birlikte gömülmüş olan İskitlerin aristokrat sınıfına ait 20-30 yaşlarında kadın iskeletleri bulunmuştur. Bu bulgular V. İ. Gulyaev'a göre Herodot'un bahsettiği "erkek katili Amazonları"na aittir. V. İ. Gulyaev'ın tahminine göre bunlar İskitlerin sosyal, hafif silahlandırılan belirli yaşlara ait kız ve kadın süvari ilave ordu gruplarıdır. (Gulyaev, 2000: 38-47).

İskitlerin varlığıyla orada yaşayamayacağını anlayan Kimmerler ve onları kovalayan İskitler, Kafkaslar üzerinden güneye ilerleyerek Anadolu'ya yerleşmişlerdir. Böylelikle aslında Türklerin Anadolu'da ilk varlık göstermelerinin 1071 Malazgirt Savaşından önce 7. yüzyılda İskitlerin gelişiyle olduğu söylenebilir. İskitler her ne kadar Kimmerler, Urartular ve Asurlularla savaşmış olsa da en çok mücadeleyi Perslere karşı vermişlerdir. İskitlerde ordu kadın ve erkek savaşçılardan oluşmaktaydı. Gulyaev'ın iddia ettiği gibi Amazonların Türk olup olmadıkları tartışma konusu olsa da kurganlardaki bulgular ışığında Eski Türk kadınlarının erkekleri gibi binicilik ve dövüş eğitimi alarak asker, hatta komutan olabildiği tartışmasızdır.

Persler'in Sakalar'la mücadelesi Kyros (M.Ö. 555-528) zamanına kadar gitmektedir. Kral Kyros başlangıçta Amorges hükümdar adından da anlaşılacağı üzere, Saka haumavarga ile mücadele etmiştir. Büyük Kyros Saka haumavarga'yı imparatorluğa tabi kılmıştır (Junge, 1939: 61). Kyros imparatorluğunun sınırlarını genişletmek ve diğer Saka zümrelerini de hakimiyetine almak için kuzeydoğu tarafa yönelmiştir. Kyros yönetiminin sonlarına doğru Saka tigrakhuada ile aynılığına yukarıda işaret ettiğimiz Massagetler'in üzerine bir sefer düzenleyerek, onların bağımsızlıklarını tehlikeye düşürmüştür, Kyros başarılı savaşlar sonoda Sogdlular'ı ve Harezmliler'i hakimiyetine aldıktan sonra, Hazar denizi tarafına doğru imparatorluğunun sınırlarını genişletmek için ilerleme zorunluluğunu duyurmuştur (Herrmann, 1930: 2127). O, Büyük Saka birliğine dahil olan Massagetler (Tarn, 1968: 72) üzerine bir sefer düzenlenmiştir. Bu sırada hükümdarlarının ölümünden dolayı, Massagetler'in başında Tomris

bulunuyordu, Kyros yapmış olduğu plan ve stratejisinin bir gereği olarak, bu durumdan faydalanmak için Massagetler üzerine bir sefer düzenleme ihtiyacı duymuştur (Togan, 1937: 32). Başlangıçta Kyros Tomris'e bir elçi göndererek, onunla evlenmek istediğini bildirmiştir. Kyros'un asıl amacının eş değil, toprak talebi olduğunu sezen Tomris, bu isteği kabul etmemiştir. Sonuçta kurnazlıkla amacına erişemeyeceğini anlayan Kyros, Massagetler üzerine kuvvet kullanmaya karar vermiştir (Herodotos, 1: 205). Kyros sefer hazırlıklarını sŸrdŸrŸrken, Tomris bu dŸçŸnceden vazgeçmesi için Kyros'u uyararak, savaşmayı arzuluyorsa, kendilerinin de onlara karşı hazır olduklarını belirtmiştir (Herodotos, 1: 206). Tomris'in tutumu üzerine harekete geçen Kyros, İnci nehrini geçtikten sonra Massaget Ÿlkesine doğru ilerlemiştir. Kyros'un bir hileyle Tomris'in oğlu Sporgapises'i ve çok sayıda Massaget askerini esir alması Ÿzerine çok sinirlenen Tomris, onun Massaget Ÿlkesini terketmesini istemiştir. Bu teklife Kyros'un aldırması Ÿzerine Tomris'in komutasındaki Massaget ordusuyla Kyros'un komutasındaki Pers ordusu, şiddetli bir şekilde savaşmaya başlamıştır. Bu mŸcadele sonucunda Pers ordusu ağır bir yenilgiye Ÿđratılarak, kralları Kyros ŸldŸrŸlmŸřtŸr (Herodotos, 1: 212-213). MŸcadele Kyros ırmağı geçtikten sonra dar bir boğazda yapılmıştır. Massagetler Pers Ordusunun ŸnŸnŸ kesmiş ve BŸyŸk Balhan Dağlık arazisinin boğazında onları sıkıştırarak ağır bir yenilgiye Ÿđratmıřlardır (Herrmann, 1930: 2128).

şekil 3. : Peter Paul Rubens "Head of Cyrus Brought to Queen Tomyris" (Kyros'un başının Tomris Han'a getirilişi), (1622-1623). 205,1 x 361 cm. Tuval Ÿzerine yağlıboya. Boston GŸzel Sanatlar MŸzesi.

Tomris Han, milattan önce 6. yüzyılda Saka Türk Devleti'nin hakani ve ilk Türk kadın hükümdarıdır. İsmi anlamı demir olan Tomris Han, Türklerin bir araya gelmesini sağlayarak turan birliğini kuran ve Persler tarafından kalleşçe öldürülen Alp Er Tunga'nın torunudur. Dönemin en güçlü ve en acımasız hükümdarlarından olan Pers kralı Kyros, Babil Devleti'ni ele geçirdikten sonra imparatorluğunun sınırlarını genişletmek için Saka topraklarına ilerlemeye başlamıştır. O dönem Saka Devleti'nin başında eşinin ölümünün ardından Tomris Han bulunmaktaydı. Önce bu işi kurnazlıkla çözmeyi düşünen Kyros, Tomris Han'a evlenme teklif etmiş ancak reddedilmiştir. Barışçıl ve savunmaya yönelik bir yönetim anlayışı olan Tomris Han'ın bir kadın oluşu da Kyros tarafından zayıflık olarak değerlendirilmiştir.

Tomris Han, savaşma fikrinden vazgeçmesi için Kyros'u uyarır. Zira kendisi de savaşmak için hazırdır. Bunun üzerine Kyros ordusuyla Saka Devleti'ne saldırıya geçer ve bir aldatmacayla pek çok askeriyile birlikte Saka ordularını yöneten Tomris Han'ın oğlu Barsgan Tigin'i esir alarak ölümüne sebep olur. Bu durum karşısında çılgına dönen Tomris Han bizzat kendisinin yönettiği orduyla ve tüm gücüyle Kyros'a saldırır. Kyros bu savaşta yalnızca askerleri değil, vahşice eğittiği köpekleri de kullanmıştır. Kıyasıya bir savaşın ardından Pers ordusu ağır bir yenilgi alır ve Kyros öldürülür.

2. 4. Eski Türklerde ve Diğer Toplumlarda Kadın

İlk başlarda Orta Asya bozkırlarında boylar halinde varlıklarını sürdürmeye çalışan Türkler, zamanla bir araya gelerek devlet kurduklarında milletleşme etkileri görülmeye başlandı. Savaşçı özellikleri nedeniyle yaşadıkları coğrafyada üstünlük sağlamış, zamanla ordu düzenleri diğer devletler tarafından kullanılabilir hale gelmiştir. Atı ehlilleştiren ve demiri ilk kullanan toplum olmaları, atlı bir orduya ve sağlam silahlara işaret ettiğinden güçlü devletler kurarak Ötüken'den Atlas Okyanusu'na kadar çok geniş bir coğrafyada varlık göstermişlerdir.

Yarı göçebe bir hayat tarzına sahip olan Türklerin, bu denli güçlü devletler kurabilmesinin nedeni olarak insanların bir arada düzen içerisinde yaşayabilecekleri toplumsal yapıya ve kanunlara sahip olmalarını söylemek mümkündür. Türkler bütün dünya üzerinde hakimiyet kuracak bir millet olduklarına inandıklarından, toplumsal yapının korunmasına ve kanunların adalet içerisinde işlemesine büyük önem

vermişlerdir. Bir toplumun yapısını anlayabilmek için önce o toplumun en küçük birimi sayılan aileye bakmak gerekir. Ailenin kültür ve sosyal yapısını belirleyen kadındır. Bu durumda kadının toplum içindeki sosyal statüsü ve hakları ailenin, dolayısıyla da toplumun yapısını doğrudan etkilemektedir.

Eski Türk ailelerinde ataerkil aile yapısı görülür. Fakat burada bahsedilen erkeğin bir otorite figürü olduğu değil kadının ve çocukların da hak sahibi olduğu bir yapıdır. Kadının erkeğin zorlu bozkır yaşamında güvendiği yol arkadaşı, ailesini sevgi ve sadakatiyle sarıp sarmalayan bir rolü vardır. “Göktürklerde de sağlam bir aile hayatı vardı. Fuhuş nedir bilmezlerdi. Evli bir kadına tecavüzün cezası idamdı. Bir genç kıza tecavüz ise, genç kız evlenmeyi kabul etmezse aynı ceza ile karşılık görürdü. Evlilikte de aranılan en büyük şart denklik şartı idi.” (Öztuna, 1985: 296-297). Türk kültüründe kutsal bir varlık olarak görülen kadınına zarar verilmesi veya küçük görülmesi söz konusu bile değildir. Kadının yeri her zaman erkeğin yanında daima erkeğin yanında olmuştur. "Birinci zenginlik sağlık, ikinci zenginlik kadındır." atasözü eski Türk toplumlarında kadına verilen değeri gösterir niteliktedir.

Türk kadını bu devrede, erkeğinin sosyal tipine yakındır. Erkek gibi, ata biner, ok atar, kılıç kullanır, tek Türkçe belge olarak kabul edilen Orhun Kitabelerinde, Türk kadınından saygı ile söz edilir, özellikle prenseslerin sosyal ve siyasal alanlarındaki çalışmalarına değinilir. Türk ailelerinde bir kız evladın dünyaya gelişi mutsuz ve üzüntü verici bir olay sayılmaz, aksine, sevinç kaynağı olarak kabul edilir. Çocuklar üzerinde babanın olduğu kadar annenin de hakları olduğu savunulur (Doğramacı,1992).

Eski Türk toplumlarının sosyal ve hukuki yapısına göre kadın, önemli bir yere sahiptir. Devleti oluşturan en küçük sosyal birimin aile, aileyi de ayakta tutanın kadın olduğu gerçeği Türk yaşam tarzının temelini oluşturmaktaydı. Türklerde yaşadıkları ev ve çocuklar üzerinde kadının ve kocanın hakları eşitti. Evlenmek üzere olan genç kız, baba evinden miras hakkını alarak çıkar ve çeyiz olarak koca evine götürürdü. Kocasını ise eşinin aldığı miras üzerinde hiç bir hak iddia edemezdi. Malın yönetimi tamamen kadının tasarrufundaydı.

Türklerde hükümdar eşleri devlet meselelerinde görüşlerini açıktan beyan ederlerdi. Devlet teşkilatı içerisinde hatun, kağandan sonra gelen en önemli güçlerden birisiydi. En önemli yasama organı olan Meclis (toy) üyesi olan hatunlar hükümdara vekalet edebilir, ordu komutanlığı yapabiliyordu. Hatunların hizmetinde görev yapan bakanlar vardı (Kafesoğlu, 1998: 258).

Uygurlar zamanında dört tane hatun şehri olduğu bilinir. Bunlar, Etsin-göl civarındaki Hatun-sını, Sarı Irmağın kuzey bükümünü civarındaki K'a-tun Ch'eng, Kerulen nehrinin kaynağı yakınındaki Tolgoy-balgas, sonuncusu da Orhun bölgesindeki K'a-tun Ch'eng idi. Bu şehirler, Türk içtimai hayatının kadına verdiği değerin açık bir gerçeğidir (Baykara, 1997: 53,62).

Eski Türklerde hükümdar eşi olan kadınların, kocaları savaşırken gidip karargah kurdukları girilmesi zor, korunaklı, bazen sarp kayalıklar arasındaki vadilerde, bazen de gölün ortasındaki bir adada kendilerine ait şehirleri vardı.

Milattan önce 201 yılında Çin ordusu tarafından saldırıya uğrayan Mete Han, Çin ordusunu kurduğu tuzakla kuşatma altına aldığı anda, uzlaşmayı Mete Han'ın eşi Yençi'nin sağladığı görülür.

...Mete'nin hanımı aracılığıyla Hun hükümdarına ulaşmışlar ve onu ikna etmişlerdir. Hanımı, Mete Han'a "İki hükümdar birbirine zorluk çıkartmamalı. Bu gün Hun topraklarını ele geçerseniz (bile), Şanyü, (siz) sonsuza kadar buralarda oturamazsınız." diyerek eşini Çinlilerle uzlaştırmaya çalışmıştır. Hatun'un dediklerini göz önünde bulunduran Mete, kuşatmayı kaldırarak Çin İmparatoru'nun ülkesine dönmesine müsaade etmiştir (Bangu, 2004: 10).

"Ekim 623'te İl Kağan Çinlilerin Mai şehrini kuşatmış ancak daha sonra kararını değiştirerek geri dönmek istemiştir. Çin kaynaklarının yazdığına bakılırsa eşinin ısrarı üzerine fikrinden vazgeçerek şehri kuşatmayı sürdürmüştü" (Onay, 2012: 352). Türk töresinde hükümdarların bile eşlerinin fikirlerine ne kadar önem verdiğini gören Çinliler, Türk kağanlarının kızlarıyla evlenmelerini sağlayarak Türkler üzerinde

yaptırım gücü elde etmeye çalışmışlardır. Çünkü kağan eşlerinin devlet yönetimindeki etkileri büyüktü. Hatta han ve hatun devleti ortaklaşa yönetirlerdi.

Orhun yazıtlarında II. Göktürk Devleti'nin kuruluşundan bahsedilirken yine kadın ifadesine yer verildiği görülür. "Yukarıda Türk Tanrısı, Türk mukaddes yeri, suyu öyle tanzim etmiş. Türk Milleti yok olmasın diye, millet olsun diye babam İlderis Kağan'ı, annem İbilge Hatun'u göğün tepesinden tutup yukarı kaldırmış olacak." diye yazmaktadır (Orkun, 1987: 34).

VII. yüzyılda Uygurlarda görülen bir örnek kadınların hukuki konumunu gözler önüne serer. Uygur kağanlarının kız aldıkları Bugu boyu kağanlığın özellikle güney bölgelerinde büyük nüfuz sahibiymiş. Bu aile vesilesiyle Türkler arasında dayı ailelerinin veraset düzeni anlatılırken ana ailesinin öne çıkmasıyla ilgili olarak bir örnek verilir. 630'da Uygur boylarını bir araya getiren Pusa'nın annesi mahkeme başkanlığı yapmaktaymış (Ögel, 1988: 444).

"Eski Türklerde Türk kadını bir taraftan devlet yönetiminin her kademesinde görev alırken, diğer taraftan aile içinde çocuğun terbiyesi, ailenin mali işleriyle ilgilenmesi, çadırın kurulması, çorap örmesi, süt sağması, peynir ve tereyağı yapması, elbise dikmesi gibi işleri de yapmaktaydı" (Sümer, 1980: 404).

Eski dünya toplumlarında olmayan bir başka durum ise, Türk kadınının boşanma hakkının olmasıydı. Bunun yanı sıra evlilik söz konusu olduğunda, kadının rızasını almak şarttı. Hiç bir durumda evliliğe mecbur tutulmazdı. Kadına tecavüzün cezası ölümdü. Eski Hint toplumlarında kadın, ölen eşinin cenazesıyla birlikte yakılır ya da kocasının ölümünden sonra ailesinden erkekler tarafından sahiplenilmez ise öldürülürdü.

Cahiliye döneminde Arabistan'da kadın utanç kaynağı olarak görülmüştür. Kadın çocuk sahibi olduğunda ailenin bir parçası sayılmıştır. Cahiliye döneminde kadının boşanma hakkı yoktur. Erkek istediği zaman boşanabilirdi ve boşanma olduğu takdirde çocuklar babaya verilir ve kadın mirastan pay alamazdı (Donuk, 1980: 293).

İslamiyet döneminde ise kadınlara bazı haklar tanınmasının yanı sıra erkek isterse dört kadınla evlilik yapabiliirdi. Boşanma hakkı da erkeğe aitti.

Eski Çin topluluklarında erkek egemen bir yapı görülür. Toplum içerisinde ikinci sınıf insan muamelesi gören kadınların yapacakları evlilik konusunda da söz hakları yoktu. Küçük yaşlarda aileleri tarafından belirlenen kişilerle rızaları sorulmadan evlendirilip kocalarının egemenliği altına girerlerdi. Ancak erkek çocuk doğurup ileriki yaşlarda kayınvalide olduklarında bir parça söz sahibi olabilirlerdi.

Eski Roma ve Yunan toplumlarında kadın alınıp satılabilen bir eşya durumundaydı. Kadın kötülüklerin kaynağı ve eksik yaratılmış bir varlık olarak görülürdü. Kadın tanrıçaların vasıflarına bakıldığında ise güzellik ve cinsellik ağırlıklı olması kadının toplumsal statüsünün yansımalarıdır. Kadınlar toplumsal ve sosyal hiç bir olayın içinde yer alamaz, fikir ve görüş bildiremezler, eğitim ve öğrenim göremezlerdi. Kız çocukları on iki yaşından itibaren para karşılığında evlendirilirdi.

Prof. Barthold Türk destanlarında kadın hakkında yer alan görüşlerini şöyle belirtmektedir: Destanlarda kadının içtimai mevkiî yüksektir. birden fazla evliliğe tek bir işaret olsun yoktur. her bir kahramanın bir kadını vardır. Dirsehan, evladı olmadığından dolayı karısına çok darılıyor, bu ayıp sende midir? Bende midir? diyor. İkinci kadınla evlenme fikri hatırına gelmiyor (İzgi, 1973-1975: 67, 8).

Aynı dönemlerde Çinli bir erkek çocuk doğuramadığı gerekçesiyle karısını boşayabiliyordu. Kocasına itiraz eden kadın sopayla cezalandırılırken erkek karısına ne yaparsa yapsın herhangi bir ceza verilmemekteydi. Evlenmeden genç kızın ayak parmaklarını altına kıvrıp ezdirmesi kendisiyle evlenecek kişiye gezmeyeceği teminatını vermesi anlamındaydı. Erkek çocuk doğduğunda ipek kumaşlara, kız çocuk ise beze sarılırdı. Evlenme çağına gelen genç kızlar sokağa çıkamazdı. Sasanilerde kız kardeş ve anne gibi kadın aile üyelerine saygı gösterilmez, yakın akraba evlilikleri hatta kız kardeşle evlilik sıklıkla görülürdü.

İngiltere'de ise erkekler eşlerini satabilirlerdi. Kadına bütün kötülüklerin sebebi olarak bakılır, bu yüzden kutsal kitaba bile dokunmalarına izin verilmezdi. Sorulmadan konuşamaz, eşleriyle aynı masaya oturamazlardı. Çok sayıdaki genelev

sebebiyle salgın hastalıklar baş göstermişti. Ortaçağ Avrupa'sında kadın bütün kötülüklerin kaynağı olarak görülürdü. Türklerde ise zinanın cezası hem erkek hem de kadın için idamdı. Eski Türk inancına göre doğum anında kadınlara yardım etmek için gelen Ayzıt'ın tek şartı kadının ahlakını korumuş olmasıydı.

Kağanın eşi Umay'ın yeryüzündeki temsilcisidir. Umay gök tanrıça olarak bolluğu ve bereketi arttıran, kadınları ve çocukları koruyan, olumlu özellikler barındıran bir ruhtur. Yeryüzündeki tabiat onun eseridir. Ahlakı ve erdemliliğiyle tasvir edilen Ayzıt ise Türk mitolojisinde, güzellik tanrıçasıdır. Ancak hiç bir şekilde fiziki özelliklerinden bahsedilmez. Bu nedenle eski Türk toplumlarında kadının güzelliğinin cinsellik olarak değil, ahlak, huy, davranış gibi karakter özellikleriyle değerlendirildiği söylenebilir. Türk kültüründe kadın mücadelecisi ve korkusuz, iyi bir anne ve bilgili yönüyle toplumda yer alır. Yeri geldiğinde savaşılabilen, av avlayıp evini geçindirebilen bu akıllı kadın, ailesine ve çocuklarına son derece bağlı ve sadıktır.

İdeal bir eş ve anne olarak mitolojide yerini alan kadınlar, hiç bir zaman geri planda kalmamış, erkekler kadar cesur olabileceklerini her durumda kanıtlamışlardır. Korkusuzca savaşan kocalarının yanında gerektiğinde savaşmış, ölümlerinden sonra mücadeleyi sürdürmüş, aynı davranışı evlatlarına da göstermişlerdir. Çocuklarını cesur birer insan olarak yetiştirmiş, zora düştiklerinde de en büyük destekçileri olmuşlardır.

Türkler İslamiyet'i kabul etmeleriyle birlikte Arap toplumlarının etkisinde kalmaya başlamıştır. Arap toplumunda İslamiyet öncesinde görülen kadına karşı bir takım yobaz düşünce tarzı sonrasında da değişmemiş, üstelik İslamiyet'i kabul eden Türk toplumu da bu durumdan olumsuz yönde etkilenmiştir. Bozkırlarda özgürce at koşturarak toplum içerisinde her şekilde erkekle yan yana olan Türk kadını Osmanlı döneminde bu yobazlaşmanın etkisiyle yavaş yavaş pasifleştirilerek kendi mahrem alanına itilmiş, kamusal alandaki konumu sınırlandırılmıştır. Hukuksal olarak erkeğin üstün tutulması, kadının hem kamusal alanda hem de aile içinde güçsüzleşmesine sebep olmuştur. Türkler her ne kadar 16. yüzyıla kadar kendi kültürlerini korumaya çalışmışlarsa da İkinci Meşrutiyet'in ilanına dek kadının toplum içerisindeki yeri ikinci sınıf insan konumunda olmuştur. Eğer Türkler Orta Asya'da yaşadıkları

dönemin şartlarında elde ettikleri hakları koruyabilselerdi kadınların günümüzdeki statüsü çok daha farklı olurdu.

2. 5. Sanatta Kadın İmgesi

2. 5. 1. Avrupa Sanatında Kadın İmgesinin Geçmişi

Sanatçı eserini oluşturma sürecinde bulunduğu kültürden etkilenir ve bu doğrultuda eserler üretir. İnsanoğlu ilk var oluşundan itibaren doğayı, benzer şekilde üretme gücü olan kadın ile kişiselleştirmiş ve böylelikle toprağın insanın ham maddesi olduğuna inanmıştır. İnsanın varlığını sürdürmesini sağlayan doğa ile kadın eşdeğer tutularak bir ana tanrıça kültürü ortaya çıkmıştır. Bu nedenle ilkel sanatlarda kadın, vücut özellikleri abartılarak doğurganlık özelliğiyle tasvir edilmiştir.

Şekil 4. : Willendorf Venüsü (Milattan önce 25.000). Doğa Tarihi Müzesi, Viyana, Avusturya.

1908 yılında Avusturya'da bulunan 10,6 cm. yüksekliğindeki prehistorik döneme ait Willendorf Venüsü'ü doğurganlık özellikleri sayesinde toplumların varlığını garanti altına alınmasını sağlayan cinsel uzuvların ön plana çıkartılmasıyla Avrupa ilkel sanatında kadın imgesinin en önemli örneklerinden biridir. Venüs heykelcikleri adı verilen ana tanrıça kültürü eserleri, tarih öncesi dönemlerden kalma, yaşamın tamamen doğanın bereketiyle ilişkilendirilmiş olduğu mitolojik inanç sisteminde doğa ve kadın bedeni arasında benzerlik kurulmuş yontulardır. Yüz ifadesinden çok kadının bedensel özelliklerine önem verildiği görülen Willendorf Venüsü'ü antik dönemin estetik kaygıyla yapılan ilk Venüs örneklerindedir.

Şekil 5. : Antakyalı Alexandros "Venüs de Milo", (Milattan önce 130-100). 202 cm, Louvre Müzesi, Paris.

1820 yılında bir Yunan adası olan Milos'ta bulunan bu Afrodite heykeli, kadının güzelliği ve cinselliğinin ön planda tutulduğu, fiziksel özelliklerde mükemmelleştirmenin amaçlandığı eserlerden biridir. Şekil 4.'teki Willendorf Venüs'ü ile arasında 25.000 yıl kadar zaman farkı olmasına rağmen güzellik anlayışı oran olarak değişse de kısmen ana tanrıça anlayışının devam ettiğini görmek mümkündür. Bu dönemde genellikle kadının cinselliğiyle ve güzelliğiyle öne çıktığı, daha çok tanrıça veya yarı tanrıça figürleri görülmektedir.

Ana tanrıça kültürünün son zamanları olan bu dönemde kadın imgesi her ne kadar sanatsal olarak ilahlaştırılmış olsa da günlük hayatta sadece evde erkeğe hizmet eden, mesela cenaze törenleri gibi zorunlu durumlarda sosyalleşebilen bir figürden ibaretti. Eserdeki orantılar ideal ölçülerde olduğundan güzelliğin sembolü olmuş ve pek çok sanatçıya ilham olmuştur.

Şekil 6. : Jan Van Eyc, "Arnolfini'nin Düğünü", (1434). 82 x 59,5 Ahşap üzerine yağlıboya. National Gallery, Londra.

Yağlıboya resim tekniğinin ilk örneklerinden biri olan yukarıdaki eserde, yer alan giysiler ve eşyalar kişiler ve durum hakkında bilgiler içermektedir. Kürklü ve tek başına giyilmesi hayli zor olan bol kumaşla hazırlanmış kıyafetler, hizmetçilerin varlığının ve zenginliğin simgedir. Erkeğin yeni evlendiği eşinin elini sol eliyle tutması kadının sosyal sınıf olarak erkeğin altında olduğunun işaretidir. Yani yapılan bu evlilik dengi dengine değildir. Eser ayrıntılarıyla incelendiğinde arka duvarda asılı olan İsa'nın çarmıha geriliş sahnelerinin işlendiği madolyonlarla dekore edilmiş aynada izleyicinin arka planının yansıması resmedilmiştir. Yansımada kapıda duran ve nihahı izleyen iki kişinin şahit olduğu düşünülebilir. Fakat o dönemde iki kişi şahitsiz nikah işlemlerini yaptırabilirdi. Bu durumda ancak bir evlilik sözleşmesi söz konusuysa iki kişinin şahitliğine ihtiyaç duyulabilirdi. Bu durumda o iki kişinin mali sözleşmeyi onaylamak üzere orada bulunduğunu ve kadının ise evlilikle oluşacak mülkiyet ve miras haklarından bu sözleşmeyle feragat ettiğini söylemek mümkündür.

Kadının toplum içerisindeki kimlik arayışı tarih boyunca devam etmiştir. Ortaçağ Avrupası'nda kadınlar genellikle ev işleri yaparken veya efendileri olan erkeklere hizmet ederken görülür. Kadın pasifize edilerek eve kapatılmış ikinci sınıf insan muamelesi görmüştür. Her ne kadar böyle bir kadın portresinin oluşumunda Hristiyanlık dininin etkisi büyük olsa da, bunun öncesinde Aristoteles Politika adlı eserinde ahlakı tanımlarken köle, kadın ve çocukları, yaşamı kendi tercihleri doğrultusunda yönlendiremeyecek kadar yetersiz olmaları nedeniyle bu tanımlamanın dışında tutmuştur. Hristiyanlık bu öğretiyi dinsel öğelerle bir araya getirerek devam ettirmiş ve bu şekilde Ortaçağ Avrupası'ndaki kadın figürü ortaya çıkmıştır. Dönemin Hristiyan din adamları kadını ne yapacağı belli olmayan, tuhaf yaratılışlı, günahların sebebi ve korkutucu şekilde tasvir eder. Bu şekilde kadınlar günahkar olmaktan kurtulup, dünyevi yaşamdan vazgeçerek kendilerini dine adanmaları konusunda yönlendirildiler ve Hristiyanlığın ilk yıllarında en çok azizlik mertebesine ulaşanlar kadınlar oldu.

Şekil 7. : Michelangelo, "İlk Günah ve Cennetten Kovuluş" (1509-1510). Sistina Şapeli, Vatikan, Roma.

Michelangelo'nun Sistin Şapeli tavanına yaptığı dini temalı dokuz freskten biri olan "İlk Günah ve Cennetten Kovuluş" freski Havva'nın Adem'in günah işlemesine sebep oluşunu ve eli bıçaklı bir melek tarafından cennetten kovulmalarını anlatır. Yine aynı sahnede Havva günahı işleyen ve Adem'in günah işlemesine sebep olan kişi olarak tasvir edilirken ağaca dolanmış halde yasak elmayı Adem ile Havva'ya uzatan yılan da kadın olarak resmedilmiştir.

Şekil 8. : Leonardo da Vinci, "Madonna ve Çocuk" (Emziren Madonna), (1490-1491). 42 x 33 cm. Ahşap üzerine tempera. Hermitage Müzesi, Saint Petersburg, Rusya.

Havva ilk günahı işleyerek bütün insanlığın acılar içerisinde bir yaşam sürmesine neden olurken Hz. Meryem, İsa'nın annesi olarak el üstünde tutulur. Buna karşılık toplumda birlikte yaşadıkları kadınlar her an kötülüğe sebep olabileceği için denetim altında tutulmalıdır. Bu dönemde kadın ya kutsal kabul edilerek el üstünde tutulmuş ya da tam tersi bir anlayışla baskı ve kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Hristiyanlığın ilk yıllarında resim sanatı dinin baskısı altında kalmış, resmedilen kadın figürleri daha çok kutsal sayılan Meryem veya azizeler olarak ortaya çıkmıştır. Aslında Meryem, Hristiyanlık dönemi resim sanatında kadının ortaya çıkış şeklidir.

İslamiyet ve Yahudilikte insan figürlerinin betimlenmesinden kaçınılırken, Hristiyanlıkta insan figürleri dini yaymak için bir araç olarak kullanılmıştır. Bu anlayışa göre kadın kutsal bakire Meryem ve tövbekar Maria Magdalena olarak iki şekilde imgenmiştir. Bu dönemin sosyal statü bakımından üst sınıfa ait kadınları Meryem imgesiyle resmedilmişlerdir. Resimlerde kadın ya kutsal konumda ya da günahkar olarak çıplaklıkla imgenendirilmiştir.

Şekil 9. : Jean Auguste Dominique Ingres, "Türk Hamamı" (1862). 108 cm. çapında. Louvre Müzesi, Paris.

Ingres yukarıdaki Türk Hamamı adlı eserini, yıllar öncesinde İstanbul'da görev yapmış Fransız bir başkonsolosun eşinin yazdığı bir mektupta anlattığı hamamdan esinlenerek ortaya çıkarmıştır. Resmin yuvarlak oluşunun sebebi ise bir erkek olarak Türk hamamındaki kadınları asla gözüyle göremeyeceğinden, gizlice bir delikten gözetlediği izlenimini vermektir.

18. yüzyılın sonlarına doğru Klasizm'in kuralcı ve ideal figür anlayışını reddeden romantik akımın sanatçıları, doğunun mistik yaşam tarzından etkilenerek Oryantalist tarzda kadını egzotik ve cinsel özellikleri ön planda resmetmeye başladılar. "En iyi kural kurlsızlıktır", anlayışıyla kendi iç dürtüsünü bularak duygularını hayal gücü ile birlikte tuvale aktaran ressamlar için doğulu kadının harem yaşantısı önemli bir yere sahipti.

Şekil 10. : Jean François Millet, "Başak Toplayan Kadınlar", (1857). 33 x 44 cm. Tuval üzerine yağlıboya. Orsay Müzesi "Musée d'Orsay", Paris.

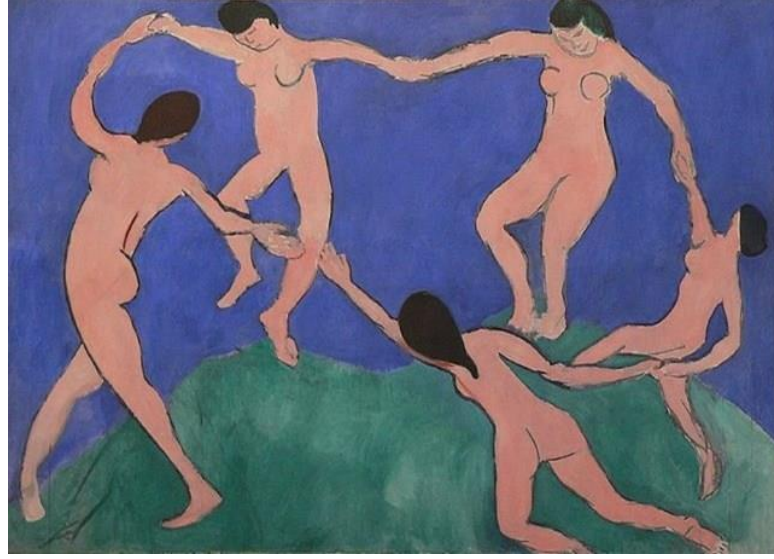
19. yüzyıl Endüstri Devrimi'yle birlikte realist sanatçılar gerçek günlük yaşam mücadelesi içindeki kadınları resmetmişlerdir. Resimde tarlada çalışıyor gibi görülen üç kadın yer almaktadır. Ancak arka plandaki figürler incelendiğinde tarladaki çalışmanın bitirildiği ve işçilerin toplanıp gitmekte oldukları görülmektedir. Bu nedenle resimdeki kadınlar işçi değil tarlada kalan tohumları toplamaya gelen yoksul kadınlardır. O dönem Avrupa'sında yoksul insanlara toprak sahipleri tarafından tarlada kalanları toplamaları için böyle bir hak tanınırdı. Tablo bu yönüyle dönemin toplumsal sorunlarına ışık tutar niteliktedir.

Tablodaki fırça darbelerinin oldukça yumuşak olmasına karşın ifade ettikleri durumun zorluğu ve sağdaki kadının arkasında bulunan topladığı tohumlardan oluşan küçük öbek ile arka planda arabanın üzerindeki tepecik arasındaki zıtlık dikkat çekicidir. Realizm akımıyla birlikte toplumun alt kesimine ait gerçeklerin sanat yoluyla gözler önüne serilmesi açlık ve yoksulluk sorunundan habersiz orta veya üst sınıf kesimini etkisinden henüz kurtulamadıkları Fransız İhtilali'ni hatırlattığı için oldukça rahatsız etmiştir.

Şekil 11. : Jean Auguste Dominique Ingres, "Madame Moitessier" (1856), 120 x 92,1 cm. Tuvall üzerine yağlıboya. National Gallery, Londra.

Aynı döneme ait Şekil 11. ve 12. numaralı resimlerde kadın imgesi birbirine zıt hayatlar içerisinde resmedilmiştir. Şekil 11.'deki yoksul kadın yaşama mücadelesi verirken, Ingres'in "Madame Moitessier" resminde olduğu gibi, üst sınıfa mensup kadınlar ise güneş görmemiş beyaz tenleri, genellikle şişman, şık ve pahalı giysileri ile konforlu bir mekanda edilgen bir figür olarak tasvir edilmişlerdir. Ingres'in her halinden zengin olduğu anlaşılan bir kadını resmetmeye çalıştığı açıkça görülmektedir. Kadının üzerindeki elbisenin kumaşındaki, figürün arkasındaki dekoratif aksesuarlar ve takılardaki ayrıntılar ile figürü arkadan da görmemizi sağlayan ayna yardımıyla kadının zenginliği en ince ayrıntısına kadar işlenebilmiştir. Gerçek hayattan soyutlanıp kendi mahrem ama zengin alanından oldukça memnun görünen bu kadın dönemin toplumsal kadın anlayışını tasvir edebilecek niteliktedir.

Şekil 12. : Henri Matisse "Dans" (1910). 260 x 391 cm. Tuval üzerine yağlıboya. Hermitage Müzesi, Saint Petersburg, Rusya.

20. yüzyıla gelindiğinde ise Modernizm akımının sanatçıları, istenen demokratik düzene ulaşma hayaliyle kadın ve erkeği cinsiyet ayrımı yapmaksızın tasvir etmeye başladılar. Matisse'in yukarıdaki "Dans" isimli tablosunda kadın ve erkek aynı şartlarda, mavi gökyüzü ve yeşil bir dünya üzerinde dans ederken resmedilmişlerdir.

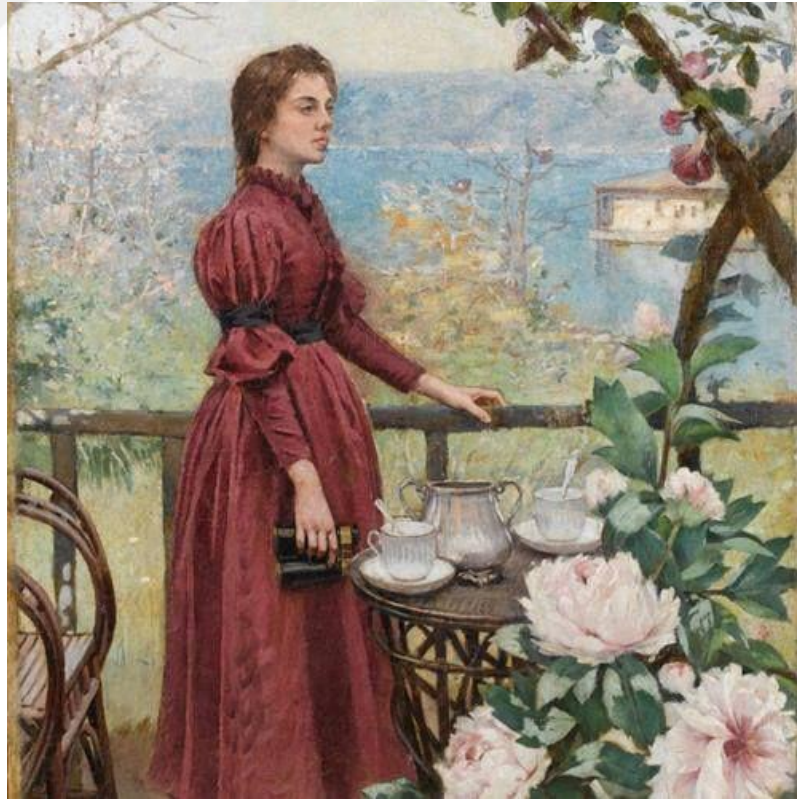

Şekil 13. : Pablo Picasso "Les Femmes d'Alger" (Avignonlu Kadınlar), (1907). 243,9 x 233,7 cm. Tuval üzerine yağlıboya. Museum of Modern Art (Modern Sanatlar Müzesi), New York.

Bu özgürlükçü ve eşitlikçi görüş zamanla kadının tüketim kültürünün başrolünde ve satılan nesne haline gelmesine dönüşmüştür. Yukarıda görülen Picasso'nun "Avignonlu Kadınlar" tablosunda bir genelevde çalışan beş hayat kadını bedenleri tıpkı vitrindeki satılık bir mal gibi her açıdan resmedilerek vurgulanmış, duygudan yoksun donuk yüz ifadeleri ile imgelemiştir. Zamana ve toplumlara göre farklılık göstermesiyle birlikte cinselliği ve güzelliğiyle kadın imgesi insanlık tarihinin başlangıcından bu yana sanatçılar için vazgeçilmez bir kaynak olmuştur.

2. 5. 2. Türk Resim Sanatında Kadın İmgesinin Geçmişi

Türk resim sanatında kadının bir figür olarak resmedilmesi 19. yüzyılda Osmanlıda batıdaki modernleşme etkilerinin bir yansıması olarak görülmeye başlar. Meşrutiyetle birlikte özellikle aydın sınıf kadınlarının yeni yaşam tarzı ve giyimleri ile kamusal alandaki konumları resmin konusu olmuştur. Resimlerinde kadına yer veren sanatçılar dönemin kadına bakış açısını gözler önüne serer. Ancak yine bu dönemde bazı ressamlar hala insan figürü kullanmaya çekinirken bazıları da sadece erkek figürü resmetmeye devam etmiştir.

Şekil 14. : Halil Paşa, “Şakayıklar ve Kadın” (1898). 119,5 cm. X 72,5 cm. Tuval üzerine yağlıboya. Sakıp Sabancı Müzesi Koleksiyonu.

Fakat bu resimlerden pek çoğu dönemin sanat merkezi olan Paris'te eğitim aldıklarından ortaya koydukları eserlerde tümüyle var olan Türk kadını resmetmekten ziyade Avrupa sanatından da etkilendikleri için, yine de belli sınırları aşmadan, daha çok idealize edilmiş bir Türk kadını anlayışını ortaya koymuştur. Kadın daha çok dört duvar arasında, en fazla bahçede veya balkonda kendi mahremi içerisinde tasvir edilirken, kadın ve erkeğin bir arada resmedilmesinden çekinilmiş, sadece aile kompozisyonlarında birlikte yer bulmuştur.

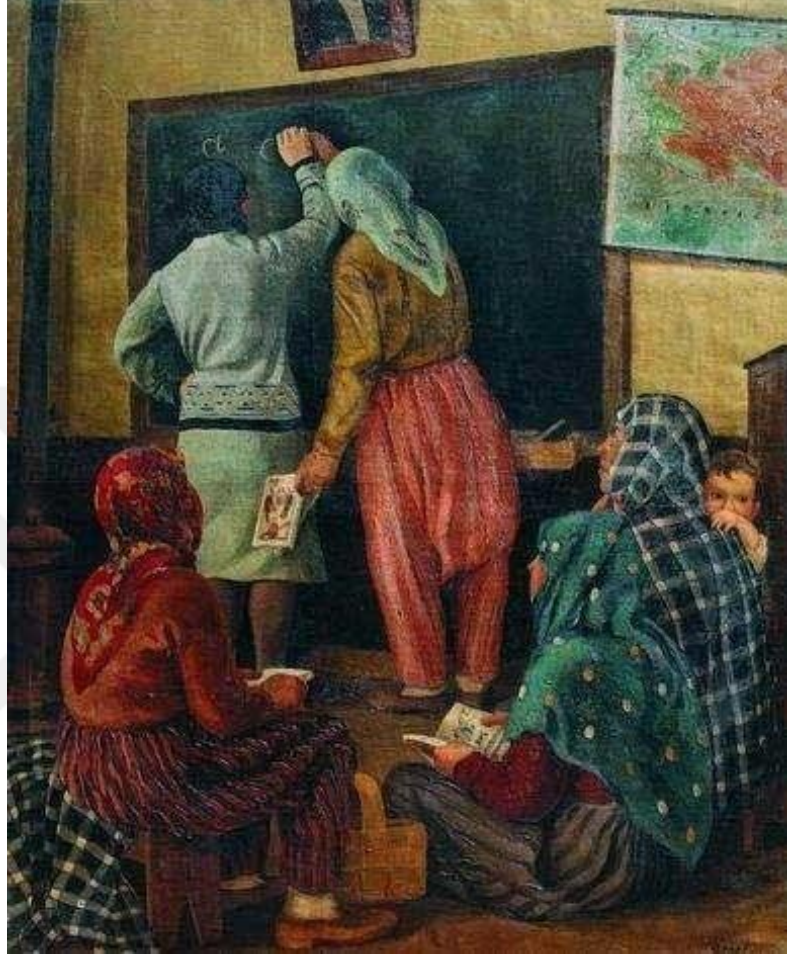

Şekil 15. : Osman Hamdi Bey “Gezintide Kadınlar” (1887). Yapı Kredi Bankası Koleksiyonu, İstanbul.

Buna karşılık Osman Hamdi Bey'in resimlerinde kadını, kitap okurken, bir müzik aleti çalarken veya çiçeklerle uğraşırken işleminin yanı sıra toplumsal alanda kadın ve erkek figürlerine eşit olarak yer vermiştir. Bu davranış her ne kadar o döneme göre yenilikçi olsa da figürlerde kadın yine İslami kurallardan ve hukuki olarak çizilen sınırlardan kurtulamamıştır. Osman Hamdi Bey'in kadın ve erkeği yalnız olarak resmettiği "İftardan Sonra", "Kahve Ocağı" ve "Mezar Ziyareti" ile öğrencisi Müfide Kadri Hanım'ın "Sahilde Aşk" adlı eserler o döneme göre son derece cesur bir davranış olarak sıra dışı çalışmalardır.

Osmanlı'nın son dönemlerinde bir fantazi olarak ideallerde yer alan modern kadın, Cumhuriyet döneminde gerçeğe dönüşmüştür. Cumhuriyetin ilan edilmesiyle

birlikte hızla başlayan kültürel gelişim, etkisini kadının resimlere konu oluş şeklinin de üzerinde de göstermiştir. Bu gelişim özellikle 1923 - 1938 yılları arasında baş döndürücü hızda olmuştur.

Şekil 16. : Şeref Akdik, "Millet Mektebi" (1930). 150 x 180 cm. Tuval üzerine yağlıboya.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte kadının erkeklerle toplumsal alanda bir arada görülmeye başlamasının etkileri resim sanatında da görülür. Kendi mahrem alanlarında yalnızlaştırılmış veya toplumsal alanda ayrıştırılmış kadın imgesinin yerini kamusal alanda bir eylem içerisinde olan kadınlar alır.

Yukarıda görülen Şeref Akdik'in "Millet Mektebi" isimli yağlıboya çalışmasında görüldüğü gibi kara tahtada kadın bir öğretmen, yine kadın öğrencilerine yeni Latin harfleriyle okuma yazma öğretirken resmedilmiştir. Resmin üst tarafında yer alan Atatürk portresi ve sağdaki Türkiye haritası bu yeniliklerin Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ışığında gerçekleştiğine yapılmış bir göndermedir.

Şekil 17. : Mehmet Ruhi Arel, "Atatürk'e İstikbal" (Atatürk'e Karşılama), (1927). 93 x 119 cm. Tuval üzerine yağlıboya.

Çallı Kuşağı ressamlarından olan Mehmet Ruhi Arel, yukarıdaki "Atatürk'e İstikbal" isimli tablosunda Atatürk'ün 1919 yılında gittiği Samsun'dan İstanbul'a dönüşünü ve kadın erkek bir arada, halkın sevinç ve coşkuyla Atatürk'ü karşılamasını resmetmiştir.

Şekil 18. : Halil Dikmen "İstiklal Savaşı'nda Mermi Taşıyan Kadınlar" (1933). 143 x 245 cm. İstanbul Resim Heykel Müzesi.

Bu tabloda Halil Dikmen, İstiklal Savaşında cepheye mermi taşıyarak Milli Mücadeleye destek veren Türk kadınına resmetmiştir. Resimde yer alan üç kadın ve

bir erkek çocuğunun ayaklarında ayakkabı olmaması zor şartlara rağmen mücadeleden vazgeçilmediğini, kadınların gerçekte olduğundan daha iri ve sert bir ifadeyle tasvir edilmesinin sebebi ise bütün erkeklerin cephede savaşmak zorunda kaldığı dönemde Türk kadınının savaş karşısında bir erkekten farksız davranmış olmasıdır. Ortadaki kadın figürünün diğerlerine bakarak eliyle ileriye işaret etmesi, milletin birlik ve uyum içerisinde yılmadan ileriye doğru gitmek fikrinin ifade edildiği biçimdir.

Şekil 19. : Melek Celal Sofu, "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Kadın", (1936). 36 x 48 cm. Tuval üzerine yağlıboya.

Melek Celal Sofu'nun "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Kadın" eserinde 1934 yılında seçme ve seçilme hakkını elde eden kadın, kürsüde konuşma yapan bir milletvekili olarak resmedilmiştir. Bu dönemde kadınların bu şekilde belli konumlarda resimlerde yer alışı toplumsal değişmeyi destekler niteliktedir. Bu sebeple sanatın toplumsal dönüşüm konusunda araç olarak kullanıldığı söylenebilir.

2. 6. Kurtuluş Mücadelesinde Türk Kadını

Tarih boyunca etkin bir rol oynayıp gerektiğinde devlet yöneten Türk kadını, İstiklal Savaşı sırasında gerek cephede erkeklerle birlikte gerekse cephe gerisinde yaptığı hizmetlerle büyük kahramanlıklar göstermiştir. Yeri geldiğinde bizzat savaşa katılmış, cepheye cephane, yiyecek ve giyecek taşımıştır. Milli Mücadele sürecinde cesaretiyle tarih yazan binlerce kadın kahramanımız sevgi, saygı, minnet ve rahmetle anılmayı hak etmişlerdir.

Birinci Dünya savaşı sonunda, itilaf devletleri ile Osmanlı Devleti arasında, 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmanın 7. maddesine göre, İtilaf Devletleri, güvenliklerini tehlikede gördükleri herhangi bir stratejik bölgeyi işgal edebileceklerdir. Bu maddeye dayanarak İngiliz kuvvetleri bölgede Türk olmayan halkın baskı altında olduğu gerekçesiyle antlaşma hattını geçip 3 Kasım 1918 tarihinde Musul'u, 9 Kasım'da İskenderun'u işgal ettiler. Fransızlar da 17 Aralık'ta Mersin ve Antep'e, Şubat ve Mart 1919'da Maraş ve Urfa'ya asker çıkardılar. İtalyanlar, Antalya'yı üs yapıp Konya üzerine yürümeye başladılar. Bu işgaller I. Dünya Savaşı'nda yapılan gizli antlaşmaların uygulanması olarak değerlendirilebilir (Cebeci 2007: 67).

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın sonucu olarak itilaf devletlerinin Anadolu'yu işgale başlamasıyla Türk kadını da erkeğiyle birlikte gerek cephede, gerekse cephe gerisinde milli mücadelede yer almıştır.

İstanbul'da kadınlar tarafından yapılan ilk protesto gösterisi, 19 Mart 1919 Pazar günü yapılmıştır. Erkek ve kadın katılımcıların bulunduğu bu toplantıda kız üniversitesi adına konuşan bir kadın temsilci; "Biz de sizin kadar, belki daha çok üzüntülüüz. Teşebbüslerinize en kavi imanla iştirak ediyoruz" demiş ve hissiyatını tarihe geçecek şu sözlerle dile getirmiştir; "Kim demiş bir kadın küçük şeydir. Bir kadın belkide en büyük şeydir" (Arıburnu, 1975: 9).

Öncelikle Milli Mücadele'ye hazırlanma aşamasında Türk halkını işgale karşı direnmeye çağıran mitingler düzenlenmiştir. Türk halkı bu mitinglere kadın ve erkek olarak bir arada katılmıştır.

Türk İstiklal Savaşı yıllarında işgal kuvvetlerinin Türklere yaptığı zulüm ve uyguladıkları soykırım üzerine Anadolu'nun çeşitli yerlerinde işgalleri protesto mitingleri düzenlenmiştir. Bunlardan ilki İzmir'de, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edileceği haberlerinin yayılması sonucunda işgalden bir gün önce akşamüzeri düzenlenen Maşatlık mitingidir. Kadınlar tarafından desteklenen bu mitingde işgal kararı kınanmıştır. Bodrum, Marmaris'te düzenlenen

kadın toplantı ve mitinglerinde işgal protesto edilmiş yayınlanan bildirimlerle duyulan üzüntü dile getirilmiştir (Kaplan, 1998: 78)

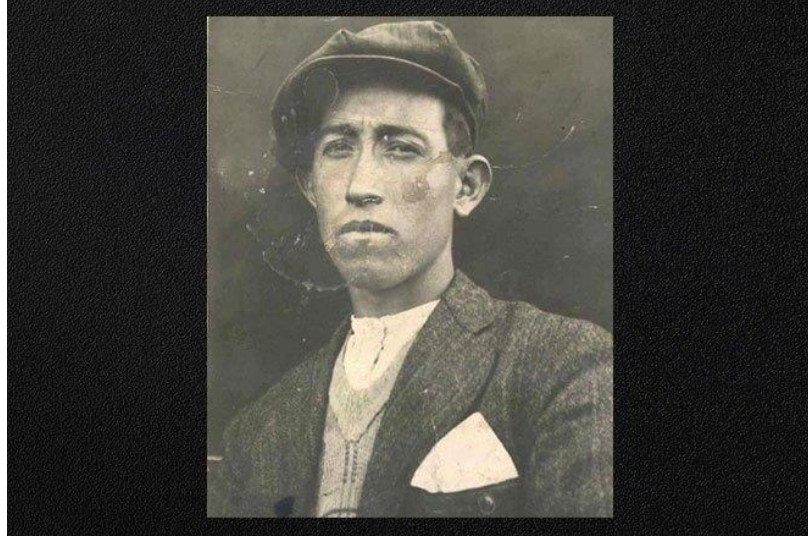
10 Aralık 1919 tarihinde Kastamonu’da düzenlenen mitingde ise Zekiye Hanım kadınlara şu şekilde çağrıda bulunmuştur:

“Hanımlar!.. Dünyayı kanlara boğan, insanları tavuklar gibi boğazlayan erkeklere müracaat edecek değiliz. Bizim gibi şevkatle merhametle düşündüklerinden şüphe etmediğimiz İtilaf Devletleri’nin büyük kadınlarına müracaat edecek ve birer telgrafla bize yapılan haksızlıkları yazacak ve anlatacağız! Eğer onlarda hakkımızı teslim etmezlerse evlatlarımızın kanlarına kendi kanlarımızı karıştırarak erkeklerimizle bir safta dinimiz ve istiklalimiz için haksız, zalimlere tarihin lanetlerini terk ederek şehametle öleceğiz” (Eski, 1996: 41).

Bu mitinglere yurt çapında artarak devam edilmiş ve böylelikle Milli mücadele resmen başlamıştır.

Türk tarihine baktığımızda cephede bizzat savaşmış kadın kahramanlara rastlanmaktadır. Bunun en güzel örneğini 1877-78 Osmanlı-Rus savaşında görmekteyiz. Aziziye tabyalarında kadınları peşine takarak kahramanca mücadele veren Kara Fatma ve Nene Hatun, bu konuda ismi efsaneleşenlerdendir (Mısıroğlu, 1976: 96).

Aslında Türk kadınının o dönemdeki Milli Mücadele aşkı 93 Rus Harbi’nde Nene Hatun’la başlar. Erzurumlu Nene Hatun, 20 yaşındayken Rus askerinin Aziziye Tabyası’nı ele geçirdiğini duyduğunda "Türk çocuğu öksüz kalır yurtsuz kalmaz" diyerek üç aylık oğlunu beşiğinde bırakarak cepheye koşmuştur. Bu cephelerdeki çatışmalarda yaralanan Nene Hatun'un iki oğlu da ileriki yıllarda yapılan I. Dünya Savaşı'nda şehit olmuştur. Nene Hatun hayata gözlerini kapadığında resmi törenle Aziziye Şehitliği'nde toprağa verilmiştir.

Şekil 20. : Halime Çavuş (Halime Kocabıyık) (1898-1976)

Halime Çavuş, İnebolu'dan Ankara ve Sakarya'ya kadar savaş gereçleri taşıyan yardım kollarında, çavuş olarak insanüstü özveriler göstermiş, Yunan Kılıkçı Zırhlısı'nın Milli Mücadele'de Anadolu Kadını 1341 9 Haziran 1921'de İnebolu'ya bombardımanında ayağından yaralanmıştır. Bir genç kız olarak Kurtuluş Savaşı'nda gösterdiği yararlıklardan dolayı, kadın kollarında çalışan arkadaşları ile birlikte Ankara'ya çağırılmış, ağırlandırılmıştır. Onu ayrıca Atatürk Çankaya Köşküne çağırılmış, bir süre Latife Hanım'ın yanında konuk olarak kalmıştır. İstiklal madalyası ve çavuşluk rütbesiyle ödüllendirilmiştir. Yurda hizmetten kendisine aylık bağlanan, Ankara-Ulus Alanı'ndaki Atatürk anıtında mermi taşıyan kadın heykeli Halime Çavuş olarak bilinmektedir (İnan, 1972: 31).

Milli Mücadele'nin başladığını duyan Kastamonulu Halime Kocabıyık, ailesinin tüm itirazlarına rağmen erkek kılığına girerek savaşa katılmıştır. Saçlarını kesip her gün tıraş olarak, Halim Çavuş adıyla ordunun içinde askerlerin arasına karıştı.

Şekil 21. : Halide Edip Adivar, 6 Haziran 1919 İstanbul Mitingi.

Halide Onbaşı (Halide Edip Adivar), işgale uğranılan ümitsiz günlerde diğer bazı aydınlarda da olduğu gibi Amerikan Mandası taraftarı iken daha sonra Milli Mücadele'ye yürekten inanmış, Atatürk ve arkadaşlarına katılmıştır. Bunun için 16 Ağustos 1921'de Mustafa Kemal Paşa'ya bir telgraf çekerek "gönüllü" olmak istediğini bildirir. Mustafa Kemal'de onu garp cephesine tayin eder (Adivar, 1962: 214). Cephedeki başarılarından dolayı onbaşı rütbesine yükseltilir (Adivar, 1962: 235).

Halide Edip Adivar (1884-1964), 1919 yılında ülkenin işgal altında olmasına karşı milleti harekete geçirmek için çalışmalarında bulunmuş, düzenlenen mitinglerde yaptığı konuşmalar toplum üzerinde derin etkiler yaratmıştır. Kurtuluş Savaşı sırasında Atatürk'ün yanında görev yapmıştır.

Ulusal bağımsızlığın sağlanması uğruna inançla mücadele veren bir Türk kadını olarak Halide Edip Adivar, cephe cephe dolaşmış, gerektiğinde hastanelerde görev almış ve milli mücadele ilgili yazılar kaleme almıştır. Milli Mücadele'ye bizzat katıldığı için eserleri Kurtuluş Savaşı döneminin canlı birer örnekleri sayılabilir.

Şekil 22. : Fatma Seher Erden (Kara Fatma), (1888-1955). Erzurum.

Fatma Seher Hanım (Kara Fatma), Erzurumlu Yusuf Ağa'nın kızı olan Fatma Seher Hanım, aynı zamanda bir binbaşının da eşidir. Milli Mücadele'de oğluyla birlikte çarpışmış, İzmit'te görev yapmıştır (Kurnaz, 1991: 122).

Kendisine Kara Fatma ismini veren kişi Mustafa Kemal'dir. Sovyetlerin askerlik işleriyle ilgili olarak gittiği Rus konsoloslukunda onunla tanışan bir Rus diplomatının anılarında da yer alan Kara Fatma adeta uluslararası bir üne kavuşmuştur. Kocaeli'ndeki bir çarpışma sırasında yanında bulunan küçük kızının iki parmağını kaybeden bu kahraman kadın, üst teğmenliğe kadar terfi ettirilmiş, Cumhuriyet döneminde kendisine bağlanan maaşı bile ölümünden sonra verilmek üzere Kızılay'a bağışlamıştır. 1955 yılında maddi sıkıntılar içinde vefat etmiştir (Özcüler, 2002: 56).

Yukarıda adı geçenler dışında daha sayılamayacak kadar çok isimsiz, kahraman Türk kadını Milli Mücadele'ye katılarak canı pahasına destek olmuştur.

2. 7. Atatürk'ün Türk Kadınına Verdiği Değer ve Haklar

Vatanı için tarihi boyunca mücadele eden Türk kadın kahramanları dünyada benzeri görülmemiş kahramanlıklarda bulunmuşlardır. Atatürk'ün üreten ve vatan savunmasında aktif rol alan Türk kadını hakkındaki sözlerini Afet İnan, Atatürk'ün hatıralarını kaleme aldığı kitabında şöyle aktarır:

Sırtı ile, kağnısı ile, kucağındaki yavrusu ile yağmur demeyip, kış demeyip, sıcak demeyip cephenin mühimmatını taşıyan hep onlar, hep o ulvi ve fedakar, o ilahi Anadolu kadınları olmuştur. Dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir yabancı milletinde Anadolu köylü kadınının fevkinde [üstünde] kadın mesaisi zikretmek imkanı yoktur (İnan, 1959: 360).

Atatürk, Türk kadınının Milli Mücadele sırasındaki katkılarını 1923 yılında Konya'da yaptığı konuşmasında şöyle anlatmıştır:

Dünyada hiçbir milletin kadını, 'ben Anadolu kadınından fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar emek verdim' diyemez. Belki erkeklerimiz memleketi istilâ edenlere karşı süngüleriyle, düşmanın süngülerine göğüslerini germekle hazır bulundular. Fakat erkeklerimizin teşkil ettiği ordunun hayat kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir... Çift süren, tarlayı eken, ormandan odunu, keresteyi getiren, mahsulleri pazara götürerek paraya çeviren, aile ocaklarının dumanını tüttüren, bütün bunlarla beraber, sırtıyla, kağnısıyla, kucağındaki yavrusuyla yağmur demeyip, kış demeyip cephenin harp malzemesini taşıyan hep onlar, hep o yüce, o fedakâr, o ilahî Anadolu kadınları olmuştur. Bundan ötürü, hepimiz bu büyük ruhlu ve büyük duygulu kadınlarımızı, şükran ve minnetle sonsuza kadar aziz ve kutsal bilelim (Unan, 1959: 147-148).

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Atatürk, kadının sosyal, ekonomik ve siyasal durumunu iyileştirmek amacıyla çalışmalara başlamıştır. Orta Asya Türk devletlerinde kadınlar toplum içinde veya devlet düzeni içerisinde büyük haklara sahipken, 10. yüzyılda İslamiyet'i kabul etmeleriyle birlikte bazı sınırlamalar başladı. Türkiye'de

kadınlar, özgür bir insan bir insan olmanın gerektirdiği haklara ancak Cumhuriyet döneminde Atatürk devrimleriyle ulaşabilmişlerdir.

Kadın haklarının üzerinde yapılması gereken çalışmalar, Atatürk'ün uzun zamandır üzerinde düşündüğü bir konu olmakla birlikte, Milli Mücadele'de ortaya koydukları eşsiz direniş sebebiyle kadınların erkeklerle eşit muamele görmesinin gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmıştı. Bunun üzerine Atatürk 31 Ocak 1923 tarihinde İzmir'deki konuşmasında düşüncelerini şöyle dile getirmiştir.

Bir toplum, cinslerden yalnız birinin yüzyılımızın gerektirdiklerini elde etmekle yetinirse, o toplum yarı yarıya zayıflamış olur... Bizim toplumumuzun uğradığı başarısızlıkların sebebi, kadınlarımıza karşı ihmal ve kusurun sonucudur... Bir toplumun bir uzvu faaliyette bulunurken öteki uzvu atalette olursa, o toplum felce uğramış demektir... Bizim toplumumuz için ilim ve fen lüzumlu ise, bunları aynı derecede hem erkek ve hem de kadınlarımızın elde etmeleri gerekir... Bundan dolayı kadınlarımız ilim ve fen sahibi olacaklar ve erkeklerin geçtikleri bütün öğretim basamaklarından geçeceklerdir... Kadınlar toplum yaşamında erkeklerle birlikte yürüyerek birbirinin yardımcısı ve destekçisi olacaklardır (Unan, 1959: 157-148).

Hedeflenen medeni bir toplum kurma hareketinin ilk basamağı elbette kadınlar olmalıydı. Öncelikli olarak kadının eğitilmesi ve toplumsal hayata kazandırılması gerekiyordu. 3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile kadın ve erkeğin eşit olarak eğitim ve öğrenim görebilmeleri sağlandı.

Aynı yılın Mart ayında, Gazi M. Kemal Atatürk diyor ki:

Memleketimizde cehil [cehalet] varsa umumidir, yalnız kadınlarımıza değil, erkeklerimize de şamildir [kapsar]. ... Binaenaleyh, kadınlarımız hatta erkeklerden daha çok münevver [aydın], daha çok feyizli daha fazla bilgili olmaya mecburdurlar. ... Eğer kadınlarımız, ... faziletin icap ettirdiği tavr-ı hareketle içimizde bulunur, milletin ilim, sanat hareketlerine iştirak ederse bu hali emin olunuz milletin en mutaassıbı dahi takdirden men'i nefis edemez [kaçınmaz] (İnan, 1959: 343,344).

Bu kanunla birlikte öğrenim birliği sağlanarak eğitim laikleştirildi. Kız ve erkeklerin eşit haklara sahip olarak öğrenim gördüğü kurumlar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı.

1925'teki nutuklarında da Atatürk, kadın konusundan söz ettiği zaman esas düşünce olarak şunu savunuyor: “ Bir milletin yalnız erkeklerinin terakki etmesiyle (gelişmesiyle) o millet yükselmez. Çünkü eğer kadın aynı nispette ilerleme halinde olmazsa, erkeğin yükselmesi mümkün değildir.” (İnan, 1959: 344).

Eğitim alanında eşitliğin sağlanması için ikinci basamak kılık kıyafetin düzenlenmesi olmuştur. Kadınların kıyafetlerinin çağdaş bir hale gelmesi onların eğitim ve çalışma yaşamında erkeklerle bir arada boy gösterebilmelerinin bir gerekliliği idi.

17 şubat 1926 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclis'i tarafından kabul edilerek 4 Nisan 1926 tarihli resmi gazetede yayınlanmasının ardından 4 Ekim 1926'da yürürlüğe giren Medeni Kanun'la birlikte Türk kadını pek çok konuda hak elde etmiştir.

Erkeğin birden fazla kadınla evlenebilmesi ve sadece erkeğin boşama hakkının olmasına ilişkin düzenlemeler kaldırılarak, tek eşlilik ve resmi nikah zorunluluğu ile evlilik devlet güvencesine alındı. Kadına da boşanma, çocuğu üzerinde velayet ve evlilik süresince kendi malları üzerinde karar verebilme hakkı tanındı.

Cumhuriyetin ilanından önceki arazi kanununa göre miras paylaşımı söz konusu olduğuunda erkek çocuk iki, kız çocuk bir pay alırken 1926 Medeni Kanunu'nun arazi uygulamalarına göre kız ve erkek evlat mirastan eşit ölçüde pay almaya başladılar.

İslam hukukuna göre yalnızca kadınların bulunabileceği mekanlarda işlenen suçlar, örneğin kadınlar hamamında işlenen bir cinayet veya bir çocuğun ölü ya da sağ doğmuş olması gibi konularda kadının şahitliğine başvurulurdu. Bu gibi olayların dışında kalan durumlarda şahitlik için erkek olma şartı aranırdı. Ancak Cumhuriyetin ilanının ardından yürürlüğe giren Medeni Kanun'la birlikte kadın ve erkek hukuk karşısında eşit haklara kavuştular.

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde kadınlara kamusal alanda sınırlı şekilde verilen çalışma hakkına göre erkek her zaman yönetim ve yetki olarak daha üstün bir konumdaydı. Kamuda görev yapan bir kadının aldığı maaş, aynı işi yapan erkeğin tam yarısına eşitti. Medeni Kanun'la birlikte istediği mesleği seçebilen Türk kadını aldığı ücret ve çalışma şartları bakımından da erkeklerle eşit haklara sahip olmuştur. Kadının yer almadığı bir devlet yönetiminde demokrasiden söz edilemeyeceği için, adına seçme ve seçilme hakkı Türkiye'de diğer tüm Avrupa devletlerinden önce tanınmıştır.

Türk kadınının siyasal etkinlikleri, seçme ve seçilme hakları da, bu yıllarda gündemde yer alarak üç aşamada tanınmıştır. Öncelikle 3 Nisan 1930 gün ve 1580 sayılı yasa ile Türk kadınına ilk defa belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. 26 Ekim 1933 gün ve 2349 sayılı kanunla da kadınlar köy ihtiyar heyetlerine ve muhtarlığa seçme seçilme haklarını elde etmişlerdir. Siyasal hakların sonuncusunu ise 5 Aralık 1934 gün ve 2599 sayılı kanunun 10. maddesi; “22 yaşını bitiren kadın-erkek her Türk, milletvekili seçme hakkına sahiptir, 11. maddesi de, 30 yaşını bitiren kadın-erkek her Türk, milletvekili seçilebilir”, diyen Teşkilat-ı Esasiye Kanunu teşkil eder (Doğramacı, 1993: 19-20).

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, kadını toplumsal hayatın vazgeçilmez bir parçası olarak görmüş ve hak ettiği değeri görmesi için kültürel, sosyal, ekonomik, siyasal, hukuk ve eğitim alanlarda kadın hakları ile ilgili devrimler yapmıştır.

2. 8. Bugünün Toplumunda Kadının Yeri

Her ne kadar Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte kadına bazı haklar verilerek durumu iyileştirilmeye çalışılsa da bugünün toplumunda kadın sorunu hala çözüme kavuşmamıştır. Son yıllarda tanık olunan onlarca olay, eşitsizliğin ve ötekileştirmenin gelmiş olduğu son noktayı açık bir şekilde göstermektedir. “Kızın mı var, derdin var”, “Kızını dövmeyen dizini döver”, “Elinin hamuruyla erkek işine karışma”, “Kadının sırtından sopayı karnından sıpayı eksik etmeyeceksin” gibi toplumda yer etmiş ve sıklıkla kullanılan bu sözler toplumda kadının yeri ile ilgili ipuçlarıdır. Diğer bir gösterge ise birbirini sözlü olarak incitmek isteyen insanların karşısındakine kadın benzetmeleriyle hakaret etmesidir.

Özellikle Türkiye’de sıklıkla gündem olan kadına şiddet, ayrımcılık veya taciz sorunu, aslında tüm dünyada yaygınlaşarak toplumları derinden etkileyen bir konudur. Şiddet sadece fiziksel olarak zarar vermek olarak düşünülmemelidir. Örneğin, kadının zayıf bir varlık olarak görülüp, yapabileceklerinin küçümsenmesi, düşüncelerine önem verilmemesi, iş yaşamında ya da toplumsal yaşamda karşısına çıkabilecek fırsatlara engel olunması psikolojik şiddettir. Bireyi ruhsal olarak yaralayan psikolojik şiddet kişide bedenine zarar verilmesinden daha yıkıcı etkiler oluşturmaktadır. Kadının istemediği biriyle evliliğe zorlanması, çocuk yaşta evlendirilmesi, birlikteliğe zorlanması, tehdit edilmesi, maruz kaldıkları tacizler de cinsel şiddet örnekleridir. Ekonomik şiddet ise, kadının yaşamını sürdürebilmesi için gerekli mali kaynakların bir yaptırım aracı olarak kullanılarak tehdit edilmesidir. Kocasına veya babasına ekonomik olarak bağlı olan, kendi geçimini sağlayamayan kadın hayatını bu kişilerin layık gördüğü şekilde mecbur bırakılır. Aile içinde fikrini söyleme ve karar verme hakkı yoktur. Konusu geçen fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddetin asıl sebebi toplumun kadına hangi gözle baktığı, kadını statü olarak nerede gördüğü ile alakalıdır.

Erkek veya kadın olarak dünyaya gelen bireyler toplum içerisindeki cinsiyete bağlı olarak değişen rollerini yetiştirilme sırasında öğrenirler. Bu roller zamana ve kültüre göre farklılıklar gösterir. Bireylerin cinsiyete bağlı davranışları toplumun değer yargılarına göre şekillenir. Cinsiyete dayalı ayrımcılık çocukluktan itibaren başlar. Kültürel değerler ışığında kız ve erkek çocuklar farklı rollere ve davranışlara yönlendirilirler. Bu da cinsiyet eşitsizliğine onay verir davranışlar sergileyen kadın ve erkeklerin yetişmesine sebep olur. Toplumda kadından beklenen davranış şekli hayatının önemli kararlarını vermede büyük ölçüde engelleyici niteliktedir. Eğitim, iş seçimi, çalışma ve evlilik gibi bütün hayatını etkileyecek kararlarda kadından toplumun ona biçtiği role uygun davranması beklenmektedir. Geleneksel toplum anlayışında kadının, bir otorite figürü olan erkeğe yardımcı konumda, fazla soru sormayan, hayır demeyen, kendinden çok çevresindeki insanların ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan, sessiz, sakin, uyumlu davranan ve durumlar karşısında aktif olmayan davranışlar sergilemesi beklenmektedir. Kendisinden bu yönde davranışlar beklentisi içerisinde yetiştirilen kadın, kendine güvensiz, kararsız, hayat içerisindeki çatışmalardan kaçınan, pasif davranışlar sergilerken bunun sonucu olarak şiddet

görmeye daha müsait hale getirilmektedir. Otorite figürü olan erkek yönetmeyi, kadın ise yönetilmeyi içselleştirerek toplumun kendilerine biçtiği rollere bürünürler. Otorite figürünün denetimi ve yönetimi altındaki kadın rolünü üstlenen bireyin davranışları artık kadının da onayıyla kontrol altına alınmış olur.

Eğer toplum kadını ikinci sınıf bir insan olarak görüyor ve yaşamını çeşitli yollardan kısıtlıyorsa, şiddet türlerinin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Eğitimsizlik, geçmişte Türk kültürünün başka kültürlerden olumsuz olarak etkilenmiş olması, yanlış öğretiler ve ilgili makamların yeterince konuyla ilgilenememeleri toplumda kadının yaşadığı sorunların asıl sebeplerindendir. Sorunun bireysel olarak ele alınmasından çok toplumsal açıdan fayda sağlayacak çözümler geliştirilmelidir. Bu günün toplumlarında yaşanan kadına şiddet sorununun eski Türk toplumlarında yaşanmadığı aksine kadının yüceltilip saygı gösterildiği gerçeği göz önünde tutulduğunda çözüme ulaşmak daha kolaylaşacaktır. Sonradan Arap kültürünün olumsuz etkileriyle değişime uğrayan Türk toplumunun özüne dönerek kültürünü geri kazanması gerekmektedir.

III. BÖLÜM

3. BOZKURLAR

3. 1. Bozkurtların Ölümü

Hüseyin Nihal Atsız'ın Bozkurtlar adlı romanı, altı yedi kişilik kız ve erkek üniversite öğrencilerinden oluşan bir grubun kendi aralarında sohbetiyle başlar. Aralarından Tonyukuk adını verdikleri tarih bölümünde okuyan arkadaşları bir roman yazmayı planladığından bahseder. Bu roman okuyucuları 1300 yıl öncesine sürükleyecek ve pek çok kahramanı konu alacaktır. Tonyukuk takma adlı genç hikayeyi anlatmaya başladığında dinleyenlerin her biri asırlar öncesine gitmiş, kendilerini çoktan romanın içerisinde birer kahraman olarak buluvermişti.

3. 1. 1. 621 Yılında Bir Yaz Gecesi

Yüzbaşı İşbara Alp yaptıkları akınlar ve katılan boylarla birlikte zamanla güçlenmiş Göktürk Devleti'nin başarılı ve değerli bir subayıdır. Yapılan kılıç dövüşünde Binbaşı Tunga Tegin'e yenilmiş ve binbaşı olabilme şansını kaybetmiştir. Bunda yıllardır düşman olmaları sebebiyle Çinlilerden nefret eden İşbara Alp'in Göktürklerin Kağanı Çuluk Kağan'ın Çinli eşi İçing Katun'u selamlamamasının da etkisi vardır.

İşbara Alp'in yüz atlı çerisi, o sıcak yaz gecesinde bir çayırdaki konaklamaktaydı. Çalık isimli at uşağı yüzbaşının atıyla ilgilenmekte, askerlerden bazıları yaktıkları ateşte et kızartmakta, kimisi silahlarıyla ilgilenmekte, kimileriye Onbaşı Yamtar ve Onbaşı Pars gibi sohbet etmekteydi. Sohbetin konusu Çuluk Kağan'ın Çinli eşi İçing Katun'dan duydukları rahatsızlıktı. Kağan'ın Çinli bir kadını kendine eş olarak alması Göktürk halkı tarafından hiç hoş karşılanmamıştı. Çünkü İçing Katun, Çin Hanedanlığı'na sahip eski bir ailenin mensubuydu ve hanedanlığın yine kendi ailesine geçmesi için Çuluk Kağan'ın yardım etmesini planlamaktaydı.

İşbara Alp o gece sıkıntılıydı. Sebebine kendisi de bir anlam veremiyordu, oysa ertesi gün Çin'e yapacakları sefer nedeniyle mutlu ve heyecanlı olmalıydı. Koskoca çayırdaki, ne askerlerden ne de atlardan en ufak bir ses çıkmıyor olması onu şaşırtmaktaydı. Gökyüzünü birden kaplayan kara bulutlar ve yanından panik içinde geçen ve ardından ok attığı halde otuz beş yıllık hayatında ilk defa vuramadığı hayvan

onu tedirgin etti ve at uşığı Çalık'a toplan borusu çalmasını emretti. Bu arada hava iyice kararmış, ortalığı aydınlatan ay ve yıldızlar gökyüzünü iyice kaplayan bulutlar nedeniyle göz gözü görmez hale gelmişti. Kendilerini aniden bastıran fırtınanın ortasında buldular. Kuvvetli rüzgar, bardaktan boşanırcasına yağın yağmur ve korkunç yıldırımlar koskoca çayırdan onlara kaçacak yer bırakmamıştı. Yağmur ve rüzgar iyice şiddetlenmiş, oradan oraya koşmaktan soluk soluğa kalan atlar binicilerinin sözünü dinlememeye başlamıştı. Zifiri karanlıkta, rüzgar ve şiddetli yağmurun etkisiyle kendilerini bir anda dere yatağında bulurlar. Şimşeklerden ürken atlar dereye doğru yönelip binicilerini üzerlerinden atarlar. Sele kapılanlar, kaybolanlar, kimsenin kimseyi gördüğü yoktu. Sadece İşbara Alp hala atının üstündeydi.

Yüzbaşı İşbara Alp ve Onbaşı Yamtar'ın akıllıca hareketleri sayesinde o gece atlatılır. Yüz kişilik atlıdan geriye sadece seksen yedi kişi kalmıştır. Ve nihayet sabah olup güneş açar. İşbara Alp ordusunu gece konakladığı çayırdan toplamak üzereyken bir atlı gelir ve Çuluk Kağan'ın öldüğünü, Çin'e akın yapılmayacağını, ordunun geri dönmesinin emredildiğini haber verir. İşbara Alp ordusunu alarak Ötüken'e doğru yola çıkar.

3. 1. 2. Bağatur Şad

İşbara Alp Ötüken'e birlikte dönmek üzere Çuluk Kağan'ın kardeşi Bağatur Şad'ın ordusuyla buluştuğunda Çuluk Kağan'ın, Çinli karısı İçing Katun tarafından zehirlenerek öldürüldüğünü öğrenir. Herkes, Bağatur Şad'ın abisi Çuluk Kağan'ı zehirleyen İçing Katun'u ölümle cezalandıracağını düşünmektedir. Bağatur Şad'ın yanında çalışan Çinli uşaklar ise bu durumdan oldukça mutludur. İşbara Alp'in at uşığı Çalık Çinlilerin aralarındaki konuşmaları duyar ve yüzbaşıya haber verir. İşbara Alp iki Çinliyi de okuyla vurarak öldürür. Bağatur Şad ertesi gün olduğunda uşaklarının öldürüldüğünü duyar ve kimin yaptığını sorar. İşbara Alp kendisinin yaptığını ve sebebini anlatır. Çuluk Kağan'ın Yaşar Şad ve Şu Tegin adlı iki oğlu vardır. Şu Tegin henüz on sekiz yaşında olmasına rağmen abisinden üstün niteliklere sahiptir. Şu Tegin, İşbara Alp'e Çinliler konusunda destek verir.

Kurultay toplanıp yeni kağanın kim olacağına dair kararını vermiştir. Bağatur Şad, kağan olmuştur.

3. 1. 3. Kara Kağan

Bağatur Şad'ın kağan seçilmesi Ötüken'de kutlanmaktaydı. Bağatur Şad kağan seçildikten sonra Kara Kağan adını almıştı. Çuluk Kağan'ın büyük oğlu Yaşar Şad'a Tulu Han, Şu Tegin'e ise Kür Şad adı verilir. Herkesi şaşkırtan olay ise Kara Kağan'ın abisini öldüren İçing Katun'a ölüm cezası vermesi gerekirken onunla evlenmesidir. Türk törelerine göre abisi ölünce kardeş eşiyle evlenebilirdi fakat zehirlediği için ölüm cezasına çarptırılması gerekirdi.

Kutlamalar sonrasında Kara Kağan, Tunga Tegin'den kılıç dövüşü yapılmasını ister. Tunga Tegin'in karşısına çıkmak isteyen erler sırayla çıkıp kendilerini tanıtırlar. Aralarında İşbara Alp de vardır. Kağan, İşbara Alp ile vuruşmasını emreder. Aralarında kıyasıya bir dövüş başlar. Aradan epey zaman geçmesine rağmen her ikisinde de yorulma belirtileri görülmemektedir. Dövüş tamamen Türk usulüne uygun rakibine saygı çerçevesinde yapılmaktaydı. Dövüş uzun sürüp yenen olmayınca erlerin berabere kaldığına karar verilir. Kara Kağan, İşbara Alp'i Tunga Tegin'e denk olduğu gerekçesiyle binbaşı yapar. Güreş oyunları devam ettiği sırada biri gelir ve oyunlar yarıda kesilir. Gelenler İçing Katun'un erkek kardeşi ve üç subayıdır. Çin'den kaçarak gelmişlerdir.

3. 1. 4. Ötüken'in Keskin Nişancı

Önceki gün ertelenen güreş karşılaşmaları o gün sabah yapılmış, şaşkırtıcı bir şekilde yenilen Onbaşı Yamtar, sebebini bir türlü doymaması olarak ifade etmişti. Yamtar, enine boyuna, iri, güçlü kuvvetli, bir askerdi. Savaşa, güreşe ya da dövüşe başlamadan önce üç günlük yemeğini yiyip güç toplaması gerekirdi.

Öğleden sonra ok atma yarışları başlar. Çeşitli Türk boylarından askerler arasında Çinli İçing Katun'un kardeşi Şen-king de yerini alır. Kağan'ın otağının önündeki büyük alanın çevresi ok yarışlarını izleyenlerle dolmuştu. Otağın sol tarafında dört siyah yuvarlağın yukarıdan aşağı doğru sıralanmış olduğu bir nişan tahtası asılıydı. Oyunların ilk aşaması olarak bu siyah yuvarlaklar yukarıdan aşağı doğru sıra ile vurulacak, başarılı olamayanlar elenecekti.

Türk geleneklerine göre misafir kutsal sayıldığından kağan Şen-king'in ilk atışı yapmasını ister. Şen-king özgüveni oldukça yüksek bir şekilde meydana çıkar fakat attığı okların hiç biri hedefi bulmaz. Üstelik öyle kötü atmıştır ki, Kür Şad misafirin

kendileriyle dalga geçtiğini düşünmeye başlar. Tam sınırlar iyice gerilmişken oyunları seyretmekte olan kalabalığın arasından bir kahkaha sesi duyulur. Kısa bir süre içinde bu kahkaha bütün askerlere yayılır. Bu kahkahanın sahibi Onbaşı Sancar'dır. Normalde yüzünde ufak bir gülümsemenin bile görülemediği bu sert görünüşlü; asık suratlı ve sürekli düşünceli bir tavrı olan bu adam, çok nadiren gülme krizine girerdi. Onbaşı Sancar, Şen-king'in attığı son ok nişan tahtasına bile değmeden gidip arkada bulunan bir askerin borkünü uçurunca kahkahalarını tutamamış, kendinden geçercesine katıla katıla gülmeye başlamıştı. Arkadaşları Sancar'ı susturamayacaklarını bildiklerinden atıyla birlikte alıp sesi duyulmayacak şekilde uzaklaştırırlar. Şen-king ise kahkaha seslerinin yükseldiği kalabalığın arasından geçerek öfkeyle yerine oturur.

Ok atışları devam etmektedir. İlk atışlar elli adımdan yapılmış ve tek kaybeden Şen-king olmuştu. Mesafe yüz adıma çıkarıldığında kalanların sayısı yirmi ikiydi. Üçüncü aşama için ipe bağlanmış sallanan yumurtalar hedef alındı. Meydanda yalnızca Kür Şad ve Tunga Tegin kalmıştı. Meydana iki tahta levha getirildi. İki yiğit bu levhalara ellişer okla Türk yazacaklardı. Yazıyı ilk tamamlayan Kür Şad oldu.

Ortalık yavaş yavaş kararırken bütün oyunlar tamamlanmış, sıra iki ozanın kopuz çalıp deyiş söylemelerine gelmişti. Önce deyişlerinde birbirlerine meydan okuyan ozanlar sonrasında sözü Şen-king'in ok atmadaki beceriksizliğine, Çin'den kaçıp gelmesine getirirken Kür Şad'a övgüler yağdırırlar. Eğlence biter ve herkes çadırına çekilir. Ancak Şen-king bir türlü kendisiyle alay edilmesini hazmedememektedir.

Tulu han, Kür Şad'ın çadırına gelir ve ertesi gün erkenden yola çıkıp doğudaki ordunun başına geçeceğini bildirir. Ayrıca kardeşine, İçing Katun'un kardeşinin de gelmesiyle birlikte amcaları Kara Kağan'ı olumsuz yönde etkileyecekleri ve Ötüken'de Türklerle bir arada yaşayan Çinlilerin sayısının artması hususundaki endişelerini anlatır. İki kardeş vedalaşırlar.

3. 1. 5. Tüng Yabgu Kağan'ın Elçileri

Ötüken'e sonbahar gelmiştir. Şen-king bu Türk diyarını çok güzel buluyor ancak sert hava koşulları onun kolayca hasta olmasına sebep oluyordu. Ayrıca Türk kızları ona yüz vermediğinden hayli yalnızlık çekiyordu. Üç Çin subayıyla içki içerken

sarhoş oldu. Halbuki Çin’de olsa istediği kızı kolayca elde edebilirdi. Ötüken’de Çin’de olduğu gibi rahat davranmamaktan rahatsızdı. Emrindeki subaylara Türk kızlarıyla ilgili sorular soruyordu. Subaylar Şen-king’e Orkun Irmağı kenarlarında Türk kızlarının kısarak besleyip kımız yaptıklarından bahsetti. Üstelik bu kızların başlarında erkek bulunmadığı halde kimseden korkuları da yoktu. Şen-king ve subaylar kızları görebilmek için yola çıktılar. İçtiği şarabın da etkisiyle yanındakilere, kız kardeşinin Kara Kağan’ı Çin’e karşı kıskırtıp hanedanı devireceği, kendi ailesinin başa geçeceği ve kendisinin de hükümdar olacağı konusunda gevezelik ediyordu.

Sonunda istedikleri yere geldiler. Atlar ağaçların arasındaki çayırlara yayılmış, kızlar çalışmaktaydı. Kızların Ötüken’den bu kadar uzakta, başlarında onları koruyacak bir erkek olmadan rahat hareket etmeleri, sırtlarındaki yay ve sadak, bellerindeki yarım kılıç bıçakları Şen-king’i şaşırtmıştı. Erkeklerle aynı eğitime tabi tutularak yetişen Türk kadınları kendilerini koruyabilecek güçte ve donanımda olduklarından, vahşi bozkır yaşamında kimsenin korumasına ihtiyaç duymadan özgürce yaşamayı başarabilmiştir.

-Hele hele bakın, dedi. Şu kızların hepsinde de yayla sadak var. Bir de kılıçları olsa çeri olup çıkacaklar. Ne dersin Van-zin-şan? Sen bu kızların böyle savaşçı olduklarını da biliyor mu idin?

Van-zin-şan, Çin beğine burasını salık veren Çin subayı idi. Bu soruya şöyle cevap verdi:

-Biliyordum beğimiz. Hem de buyurduğunuz gibi kılıçları yoksa da yarım kılıç demek olan bıçakları var.

Şen-king’in gözleri şaşkınlıkla açıldı:

-Doğru be! Böyle bir çeriye başbuğ olmak isterdim.

Çinliler böyle konuşa konuşa kızların yanına yaklaştılar. Van-zin-şan Çin beğine yaklaşıp şöyle dedi:

-Beğimiz şu ilerde, üç doru kısrağın yanındaki kızı görüyorlar mı? Buradaki kızların en güzeli odur. Şimdiye dek bir defa bile güldüğünü görmedim.

-Zaten bu Türk kızları gülmek nedir bilmiyorlar ki...

-Hatta erkekleri de...

Şen-king, atını yavaş yavaş o güzel kızın yanına sürdü. Kendine çeki düzen vererek kıza:

-Bana biraz kımız verir misin? Dedi.

Kız başını kaldırıp Şen-king'e baktı. Çin beği az kalsın atından düşecekti. Bütün dirliğince böyle güzel bir kız görmemişti. Çekik yeşil gözleri ışık gibi parlıyor, yüzünden esenlik ve kan fişkırıyordu. Boylu poslu bir kızdı. Uzun kumral saçları iki örgü halinde borkünün altından beline doğru uzanıyordu. Ayaklarında çizmeler vardı. Kemerinde uzun bir bıçak sallanıyor, kızıl elbisesi ona korkunç bir güzellik veriyordu.

...

-Benim kim olduğumu biliyor musun?

-İçing Katun'un kardeşi olacaksın..

-Nereden anladın?

-Ötüken'deki Çinliler Türkçe bilir. Sen daha öğrenememişsin.

-Peki siz burada korkmuyor musunuz?

-Kimden korkacaktınız?

Çin beği, güzel kızın her sorulana sıkılmadan cevap verdiğini görünce umutlanmıştı. Artık yılışmanın çağı geldiğine hükmetti ve kızın gözlerinin içine bakarak sırttı:

-Kimden korkacaksınız? Mesela benden.

-Çinliden korkulur mu?

Çin beği kızın sıkılıp kızarmasını beklerken onun taş gibi karşılık verdiğini görünce hopladı. Fakat bozulduğunu belli etmek istemeyerek gene sordu:

-Öyleyse neden böyle pusatlı geziyorsunuz?

-Yolda bir hayvan saldırırsa korunmak için (Atsız, 1973: 61-62-63).

Şekil 23. : Deniz Kolgu “Almıla’nın Şen-king ile Karşlaşması”

Yukarıdaki resimde Almıla’nın Şen-king ile ilk karşılaşması tasvir edilmiştir. Almıla, uzun kumral örülmüş saçlarıyla, boylu, poslu güzel bir genç kız olarak resmin ön planında, Atsız’ın romanda tasvir ettiği gibi kırmızı elbiseli, sırtında yay ile ok, belinde uzun bir bıçak ve başında börtüyle görülmektedir. Şen-king ise resmin sağ tarafında atın üzerinde diğer Türk erkek karakterlerden ayırt edilebilmesi için mor kıyafetiyle resmedilmiştir. Arka planda yer alan diğer genç kızlar, her birinin ellerindeki kovalar ve atlara doğru yürümleri ile kızların atları otlatmak ve süt sağmak için orada buldukları anlatılmaya çalışılmıştır. Mekan olarak, yeşil çayırılık, ardında ağaçlık bir alan ve uzakta sıralanmış sarp dağlar yer almaktadır.

Almıla, Binbaşı İşbara Alp’in kızı ve kızlar arasında en güzel olanıdır. Şen-king Almıla’nın yanına yaklaşır, kımız ister. Almıla hiç konuşmadan bardağı uzatır. Adamın İçing Katun’un erkek kardeşi olduğunu anlamıştır. Almıla Şen-king’in

sorularına terslenerek cevaplar verir. Kimseden, hele ki Çinlilerden hiç korkusu yoktur. Hüseyin Nihal Atsız'ın romanlarında nadiren yer verdiği Türk kadın karakterler okuyucunun karşısına bir anne, eş, hükümdar ya da bir genç kız ayrımı yapmaksızın fazilet sahibi bir kadın olarak çıkar. Bu kadınların iç ve dış güzellikleri bir bütün olarak tasvir edilir. Almıla karakteri bunun en güzel örneklerinden biridir. O korkusuz, zeki, son derece akıllı, ahlaklı ve güzel bir genç kızdır.

Bu sırada tepenin ardından iki yüz silahlı, kuşamlı Türk atlısı çıkarak kızların yanına gelir. Bunlar Batı Kağan'ı Tümg Yabgu Kağan'ın elçisi Kül Er Tegin'in askerleridir. Kızlardan kendilerine yol göstermelerini isterler. Almıla atına atlayarak atlıları kağanın otağına götürmek üzere yola çıkar. Bu görev Almıla'nındır çünkü kızlar arasında en soylu olanı odur.

Gece olmadan elçi ve adamları misafir çadırına yerleştirilirler. Batı Kağanlığı'ndan gelen misafirler Ötükenlileri mutlu etmişti. Çünkü belki de on iki yıl önce ikiye ayrılmış olan kağanlık birleşecek ve daha da güçleneceklerdi.

Ertesi gün, başlarında Kül Er Tegin olmak üzere beş elçi Kara Kağan'ın huzuruna çıkarılırlar. Kül Er Tegin, Batı Kağan'ı Tümg Yabgu Kağan'dan bir mektup getirmiştir. İkinci elçi deriden yapma bir kutu dolusu altın, üçüncü elçi çok değerli bir kılıç, dördüncü elçi yırtıcı, iyi eğitilmiş ve nadir bulunan kızıl gözlü bir akdoğan ve beşinci elçi, altın işlemeli bir eğer takımı ile dokuz soylu atı Kara Kağan'a hediye ederler.

Kara Kağan, Tümg Yabgu Kağan'ın akıllı, bilgili ve güçlü bir kağan olduğunu, aslında her iki kağanlığın da Bozkurt ailesine mensup oldukları halde yıllar önce ayrıldıklarını, ancak asla farklarının olmadığını, onun askerlerini de kendi askerlerinden ayırt etmeyeceğini söyleyerek memnuniyetle hediyeleri kabul eder.

Elçiler gidince Kara Kağan mektubu okur. Batı Kağan'ı birleşmenin iki kağanlığı da zenginleştireceği ve daha güçlü yapacağından bahsetmektedir. Kara Kağan düşüncelidir. Başa geçtiğinden beri halkının gönlünü kazanamadığının farkındaydı. İnsanların zenginleşmesi, karnının doyması gerekiyordu. Kurultayı toplayarak mektup hakkında konuşmaya karar verdi.

İçing Katun, Kara Kağan'ın düşünceli olduğunu görünce fırsattan istifade Çin'e akın etmesiyle ilgili kendisine verdiği sözü hatırlatır. Kağan ise elbette Çin'e

akın edeceğini fakat İcing Katun'un ailesini hanedanlığın başına geçirmek için askerlerini feda edemeyeceğini söyler.

3. 1. 6. Onbaşı Sancar

Binbaşı İşbara Alp'in onbaşıları arasında en varlıklı olanı hiç kimsesi olmadığı için Onbaşı Sancar'dı. Birkaç koyunu ve atı onu geçindirmeye yetiyordu. Çadırında sessiz bir hayat süren Sancar, konuşmayı sevmeyen, her zaman kendi işiyle meşgul olan asık yüzlü bir adamdır. Üstelik Sancar diğerlerine göre oldukça da zengin sayılırdı. Çadırında bir kısmı babasından yadigar, bir kısmı da katıldığı savaşıardan elde ettiği pek çok kılıç, bıçak yay ve kürkler vardı. Çok konuşmadığı için de kimse onun huyunu bilemezdi. Bir de tarlası vardı.

O gün akşama kadar tarlada çalışmıştı. Tam çadırına dönecekken Çinli zengin bir tüccarın karısı olan Fu-lin geldi. Çinlilerin ticarete Türkleri kandırdığını herkes bilirdi. Fu-lin Sancar'la konuşmaya çalışıyordu fakat o güne kadar Sancar'ın bir Çinliyle konuştuğunu ya da selam verdiğini gören olmamıştı. Kadın onu baştan çıkarmaya çalışıyor, Sancar'ın bütün terslemelerine rağmen konuşmaya devam ediyordu. Sancar sinirlenerek kadını iter ve çadırına geri döner.

3. 1. 7. Kineş

Kurultay toplandığında Kara Kağan, Batı Kağanlığı'ndan gelen mektubu Kür Şad'a okutur ve beylerden fikirlerini söylemelerini ister. Kurultaydaki beylere göre birleşme cazip bir fikirdir, fakat Kür Şad buna karşı çıkar. Elçilerin Ötüken'de hiç de birer esirmiş gibi yaşamayan Çinlileri görüp haklarında iyi düşünmeyeceklerini dile getirir. Hatta bunların arsında ajanlar bile olabileceğini anlatır. Bu fikir kurultay tarafından şaşkınlıkla karşılanırsa da gerçek payı olduğu herkes tarafından kabul edilir. Çünkü Çinlilerin de Türkler gibi toprak sahibi olduğu, Türklerin gidip savaşlarda öldükleri halde Çinlilerin Ötüken'de rahat bir yaşam sürdükleri, üstelik ticarete Türkleri kandırarak zengin oldukları ve Çinli kadınların evli bile olsalar Türk erkeklerini kandırıp ahlakını bozarak para ve mal elde ettikleri konuşulur. Oysaki Türk töresince evli bir kadınla münasebete girmenin cezası ölümdü. Çinli kadınlar bu yolla kocalarını zengin ediyorlardı. Ve hatta soylar bile karışmaya başlamıştı. Bütün bunlara karşı tedbirlerin alınması kararlaştırıldı. Bu kadınlara yaklaşan Türk erkeklerine ölüm cezası verilecekti.

3. 1. 8. Yargı

Bütün inzibatlar kurultayın aldığı kararlar ilgili bilgilendirilmişti. Geceleri Çinlilerin yaşadığı çadırlar gözlenecek ve suç işleyenler yakalanıp gerekli cezaya çarptırılacaktı.

O gece Bağa Tarkan, yanında biri Çince bilen iki inzibatla nöbet tutuyordu. Çinlilerin kendi aralarına bu denli karışmış olması onu rahatsız ettiğinden gerekirse her gece sabaha kadar nöbet tutmayı göze almıştı. Bir ara çadırların arasından geçen Sancar'ı görürler. Daha sonra çadırlardan birinden bir karı kocanın konuşmaları duyulur. Onbaşı Sancar hakkında tartışmaktadırlar. İnzibatlar çadıra girip ikisini de yakalar. Çinli kocanın cezası elli sopadır. Fakat daha yarıya gelmeden biraz da korkudan ölür. Çinli kadın Fu-lin hapsedildikten sonra Sancar da getirilir. İnzibatların gücü Sancar'ı getirmeye yetmemiş ancak İşbara Alp emir verinceye gelmeye razı olmuştur.

Ertesi gün mahkeme kurulur. Bağa Tarkan o gece yaşananları anlatır. İlk önce Fu-lin getirilir. Türk erkeklerini baştan çıkarmasını kocasının istediğini, öncesinde de beş kişiyi ayartıp paralarını aldığını anlatır.

Sancar getirildiğinde bütün suçlamaları reddeder. O gün tarlada çalışırken Çinli bir kadının gelip kendisini ayartmaya çalışması yüzünden sinirden o gece uyuyamadığını, gündüz tarlada çalışırken düşürdüğü bıçağını almaya giderken çadırların arasından geçtiğini anlatır. Fu-lin'in çadırına asla girmediğini söyler. Mahkeme Fu-lin'e çadırına girenin kim olduğunu sorduğunda Çinli kadın intikam almak için o kişinin sançar olduğunu söyler. Sancar ne kadar inkar etse de kimse ona inanmaz. Tam o sırada Sancar'ın komşusu Kara Budak içeri girerek o gece çadırdaki kişinin kendisi olduğunu söyler. Mahkeme ölüm cezası verir. Kür Şad'ın bütün karşı çıkmalarına rağmen Kara Kağan da cezayı onaylayınca Kara Budak okla vurularak idam edilir.

3. 1. 9. Çalık

Ötüken'e kış gelmişti. Binbaşı İşbara Alp'in at uşağı Çalık, ellerinde kalan son yiyeceği üç çocuğu, annesi ve karısına verdiğinden o gece açlıktan uyuyamamıştı. Gün ağardığında bir şeyler avlayabilmek umuduyla evden çıktı. Geceyi aç geçiren sadece kendisi değildi. Onun gibi daha pek çok atlı ava çıkmıştı. Av, ne de olsa nasip işiydi,

bir şeyler vurmaya başaranlar hemen eve dönüyorlardı. Çalık henüz bir şey vuramamıştı. Üstelik açlıktan iyi nişan alamıyordu. İlerideki düzlükte irice bir tavşan gördü. Hızla atını sürdü, tavşanı elinden kaçırmak istemiyordu. Nişan alıp okunu fırlattı, tavşan tepetaklak yuvarlandı. Yanına yaklaştığında tavşana saplanmış iki okun olduğunu gördü. Çalık tavşanı kiminle paylaşacağını düşünürken çalıkların arasından iki atlı çıktı. Tavşanı vuranın kendileri olduğunu iddia ediyorlardı. O dönemlerde her asker okuna kendisine ait olduğunu belirten işaretler koyardı. Çalık tavşanın üzerindeki oklara baktığında kendi işaretini göremedi. Diğer iki atlı tavşanı bölüşerek oradan ayrıldılar.

Bekleyecek zamanı yoktu, tekrar atına atlayıp av aramaya başladı. Yerde vurulmuş bir tavşan gördü. Çalıkların arasından bir atlı çıktı. Bu kişi Onbaşı Sancar'dı. Sancar, Çalık'ın aç olduğunu hemen anladı ve tavşanı ona verdi. Çalık eve dönerken yolda Yamtar'ı gördü. Yamtar, elindeki tavşana karşılık güreşmeyi teklif etti. Kazanan iki tavşanla evine dönecekti. Ancak iri yarı Yamtar'la güreşmek de her yiğidin harcı değildi. Akşam olduğunda güreş bitmiş, Çalık yenilmişti.

Çalık çadıra girince şaşkınlıktan gözleri açıldı: Evdeşi bir geyiği parçalamış, kızartıyordu. Bir anda iştahı açılan at uşağı, kendi eli boş döndüğünü unutarak:

-Bunu nereden buldun? Diye sordu.

Evdeşi biraz dargınlığa benzer bir sesle:

-Avladım, diye cevap verdi.

Çalık içinden evdeşini beğenmiş, fakat ses çıkarmamıştı. Anası ise açlıktan ayakta duracak gücü kalmamış olan oğluna yardım edecek yerde ona çıkıştı:

-Baban sığırını diri tutar, kısrağın kemiğinden kıymız çıkarırdı. Sen hiç ona çekmemişsin.

Çalık anasına sert sert baktı. Keskin bir söz edecekti ama evdeşi daha önce davrandı:

-Çin'de üç yıl tutsak kalıp beceriksizleşmiş!

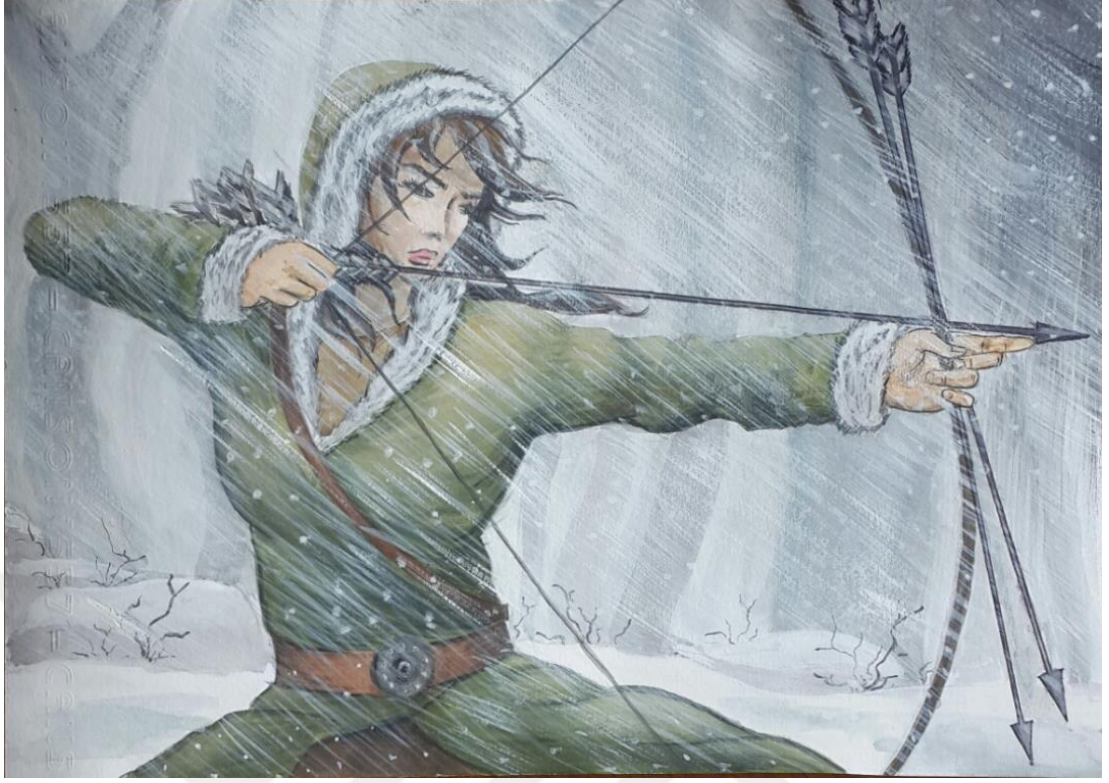
Evdeşi söze karışınca Çalık sustu. Çünkü onun ne yaman kadın olduğunu biliyordu. O, evdeşini hem çok sever, hem de ondan çekinirdi. Evlendiğinin ilk ayında bir gün onunla ağız dalaşı etmiş, sonra iş kızıymış, yumruğa binmiş, Çalık'la evdeşi iki pehlivan gibi dövüşmüşlerdi. Çalık bu dövüşte onu bastıramamış, hatta eline

kırbacı geçiren evdeşinden yaman iki kırbaç yiyerek yüzü kan içinde kalmıştı. İşte mal meydanda idi: Çalık kendisine verilen tavşanı bile kaptırdığı halde, o, koca bir geyik yakalamıştı (Atsız, 1973: 108).

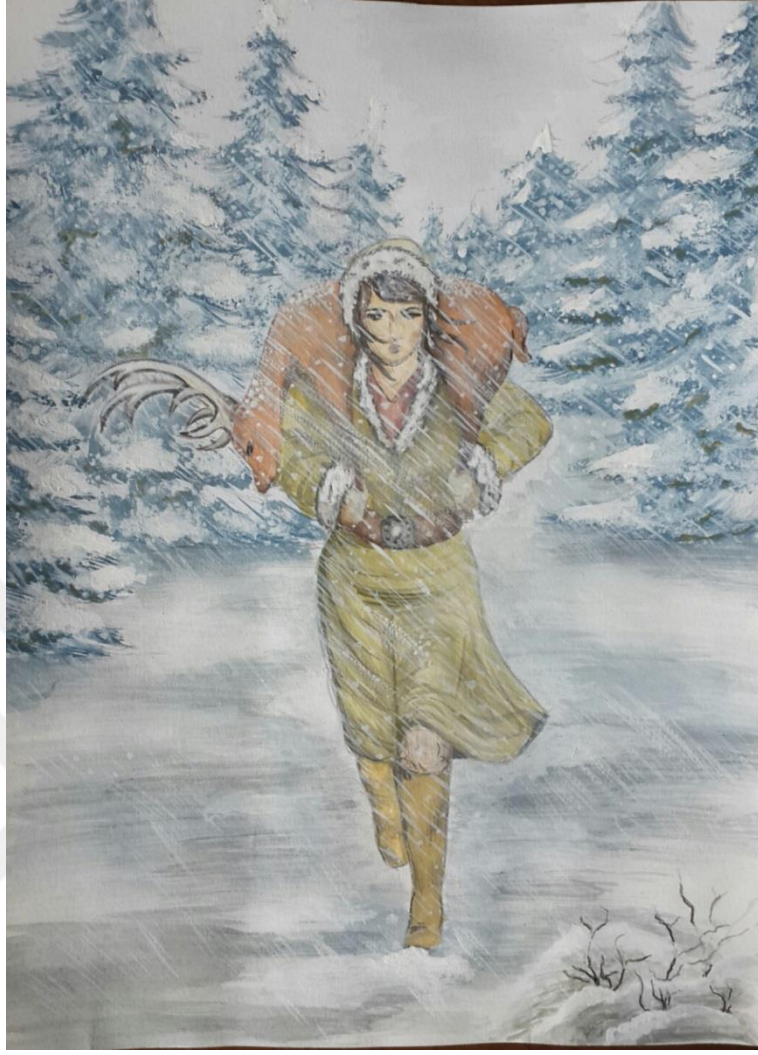
Şekil 24. : Deniz Kolgu “Çalık’ın Karısı Av Peşinde”

Şekil 24 numaralı resimde, Çalık’ın karısının av peşinde olduğu sahne resmedilmiştir. Üzerinde doğaya ve kış şartlarına uygun kürklü ve kalın giysiler, kıyafetinin altında pantolon, uzun dizine kadar çizmeler ile hem erkek hem de kadınlar tarafından başlık olarak kullanılan börk ile tasvir edilmiştir. Resmin sol tarafında yayını germiş her an ok atmaya hazır bir kadın, resmin sağ tarafında biraz geri planda yer alan geyiğin peşindedir. Ön plandaki iki ağaç geri plandaki ağaçlara göre biraz daha ayrıntılı çalışılmıştır. Mekan tasarımı yapılırken geri planın çoğunlukla silüet olarak tasvir edilmesinin sebebi kışın sert şartlarını daha iyi ifade edebilmek için yağın yoğun kar yağışı ve puslu hava sebebiyle görüş netliğinin tam olmamasıdır.

Şekil 25. : Deniz Kolgu “Çalık’ın Karısı Okla Nişan Alırken”

Şekil 25’teki resim, şekil 24’ün devamı niteliğinde olup, şekil 24’te avının peşinde olan Çalık’ın karısı, şekil 25’te nişan almış okunu atmak üzereyken resmedilmiştir. Yine hem dikkati figüre yoğunlaştırmak hem de arka planın hava şartları nedeniyle tam net ve ayrıntılı olmayan bir şekilde tasarlanmış ve havanın soğukluğunu daha iyi ifade edebilmek için yoğunlukla gri ve beyaz ağırlıklı soğuk renkler tercih edilmiştir.

Şekil 26. : Deniz Kolgu “Çalık’ın Karısının Avdan Dönüşü”

Şekil 24, 25 ve 26’da bir avlanma olayının sahneleri sırasıyla resmedilmiştir. Bu resimde Çalık’ın karısı avladığı geyiği evine götürmektedir. Çalık’ın karısı avladığı geyiği sırtına almış, ormanın derinliklerinden daha düzlük bir alanda resmedilmiştir. Arkada görülen çam ağaçlarından oluşan orman Şekil 23’te Almıla’nın arka planında resmedilen ormanın biraz daha yakın planda tasvir edilmiş halidir.

Çalık eli boş eve avdan dönmenin utancı içerisinde eve geldiğinde, karısı çoktan bir geyik avlamıştı bile. O zamanlarda bozkır yaşamının zor şartlarında, yeri gelip şefkatli bir anne ya da sadık ve sevecen bir eş olabilen Türk kadını, zorluklarla karşılaştığında bocalamadan hareket edebilmekteydi. Çalık’ın eşi zor kış şartlarında ava çıkmak için kocasının eve eli boş dönmesini beklememiş, bu durumun kendisinin

de görevi olduğunu düşünerek ava çıkmış ve ailesinin karnını doyurmuştur. Hepsi o gece karın tokluğuyla rahat bir şekilde uyudular.

Tartışma esnasında söze girip kendisiyle sert konuşan eşine saygısızlık etmeyen Çalık, içten içe karısının dik duruşuyla gurur duymaktadır. Hayatın zorlukları karşısında bu denli sağlam durabilen bir eş, elbette ailesinin de sadık bir koruyucusu olacaktır.

3. 1. 10. Çalık İş Ardında

Çalık o sabah gün ağarmadan kalktı. Gece çokça kar yağmıştı. Ancak o gün karnı tok olduğundan avlanmak daha kolay olacaktı. Yanına biraz kızarmış et alarak evden ayrıldı. Çalık kendi yaptığı küçük oklarla kuş avlama konusunda ustaydı. Bu sefer tavşanla veya geyikle uğraşmayacak, ormana gidip kuş avlayacaktı. Sonra bu kuşları çarşıda kımızla değiştirip eve götürebilirdi. Ormana gelince büyük bir ağaç bulup tırmandı. Avlayacak kuş ararken karşıdan gelen iki kişiyi gördü. Gelen iki Çinliden biri Şen-king'in yanındaki subay olan Van-zin-şan'dı. Çalık daha önce üç yıl kadar Çin'de esir kaldığı için dillerini anlayabiliyordu. Şen-king'den gizli bir iş çevirdikleri belliydi. Çalık kuş avlamaya devam etti. Akşama kadar yirmi kadar kuş avlamıştı. Çarşının yolunu tuttu. Kuşları satacak, parasıyla kımız alacaktı. Tam alışveriş yaparken bir Çinliyle göz göze geldi. Nereden tanıdığını hatırlamaya çalışırken kuşları sattığı Çinli tüccardan paraları alıp kımız satan Çinliye verdi. Çinlinin kendisine verdiği kımızı az bulan Çalık dolandırılmış olduğunu anladı. Bu Çinli tüccarların sıkça yaptığı bir hileydi. Bu kadar az kımızla eve giderse annesi söyleneceği için biraz daha kuş avlamak üzere ormana geri döndü. Çıkacak uygun ağaç ararken bir homurtu duydu. Ayı, az önce çarşıda gördüğü Çinliye saldırmak üzereydi. Okuyla ayıya nişan aldı ve tam gözünden vurdu. Çalık'ı gören Çinli aceleyle toparlanarak ortadan kayboldu. Çalık şaşırılmıştı, bir an durup tekrar hatırlamaya çalıştı.

Telaş içinde çadırına gelen Çalık, elindeki kuşları bırakıp hiçbir şey demeden hızla evden ayrıldı. Çinlinin kim olduğunu anlamıştı.

3. 1. 11. Onbaşı Pars

Ötüken'de kış devam etmekteydi fakat o gün hava güzel olduğundan Onbaşı Pars ile Yamtar bir ağacın dibine oturmuş sohbet ederken Şen-king ve subayları yanlarına gelir. Pars ve Yamtar onları görmekten hiç memnun olmazlar. Şen-king'in

subayı iki onbaşıyla at yarışı yapmak istediğini söyler. Tam yarış başlayacağı an Pars, Şen-king ve iki subayın diğer tarafa at sürüp uzaklaştıklarını görür ve bunun bir oyun olduğunu anlar. Yamtar'a bu Çinliyle yarışmasını kendisinin orada bekleyeceğini söyler. Yarış Pars'ın kırbacını şaklatmasıyla başlar. Hemen ardından Pars da atına atlayarak ters yöne giden Şen-king ve arkadaşlarının peşine düşer. Pars yetiştiğinde üç Çinli, Almıla'nın karşısında duruyordu.

-Yarışı öne sürüp bizi buradan uzaklaştırmak istedin ama olmadı.

-Sen bu aklınla yüce bir tarkan olsan gerekti.

-Senin gibi bir beğ olmaktansa olmamak yeğ..

Şen-king alay edeyim derken hakarete uğrayınca kızardı. Bir an düşünür gibi durakladıktan sonra bağırdı:

-İleri gitme! Sonra kan olur?

-Fena mı kanının rengini görürüz.

-Karşında üç kişi olduğunu unutma! Buradan sağ dönemezsin!

-Üç kişi mi? Çok azsınız be!...

Şen-king öfke ile kılıcını çekti. Onu görünce iki çin subayı da öyle yaptı. Fakat Onbaşı Pars oralı değildi, Çin beğine şöyle dedi:

-Benim yerime üçünüzle Almıla dövüşse olmaz mı?

Büyük bir soğukkanlılık ve ciddiyetle sorulan bu soru Şen-king'i çileden çıkardı. Haykırarak onbaşının üzerine saldırdı. Pars, atına çevik bir kıpırdanış yaptırarak onun bu saldırısını boşa çıkarırken kılıcını da çekti. Dört atlı birbirine karıştı. Dövüş başlamıştı.

... Fakat Almıla'nın gözleri düşen Çinliye ilişince sözünü kesti. Çünkü yaralı Çinli ayağa kalkmış, yayını geriyordu. Fırlatacağı ok Pars'ı vurmasa bile atını yaralayacak, Pars iki atlıya karşı yaya dövüşmeye mecbur kalacaktı. Almıla bunu görünce kendisinden otuz adım uzakta bulunan Çinliye dörtнала atını sürdü. Çinli kendisine yapılan bu saldırışı görünce hemen yarım bir dönüş yaptı ve okunu Almıla'ya fırlattı. Atın göğsüne saplanan ok onu yere devirirken Almıla da atın üzerinden karların üstüne fırladı. Bu fırlayış sert olmuş, fakat yumuşak kar onu korumuştı. Çinlinin hemen yanı başında yere düşen Almıla büyük bir çeviklikle sıçrayarak ayağa kalktı ve Çinliye saldırdı. Beride üç kişi at üzerinde çarpışırken bu ikisi de yerde boğuşmaya başladı. Zaten sol koluna kılıç yemiş olan Çinliyi Almıla ilk saldırıda yatırarak altına aldı ve iki eliyle boğazına yapıştı. Beriki, elleriyle Almıla'nın bileklerine sarılarak kendini boğulmaktan kurtarmaya çabaladı. Beceremeyince son bir gayretle belindeki bıçağa el atarak Almıla'nın yüzüne doğru

savurdu. Güzel Almıla'nın yanağı baştanbaşa çizilmiş, kanlar akmaya başlamıştı. Genç kız, yaralanınca Çinliyi bırakıp ayağa kalktı. Çinli de hemen fırladı. Almıla bıçağını çekmişti. Birbirlerinin çevresinde bir döndüler. Sonra Almıla'nın atılmasıyla gene göğüs göğüse geldiler. Çevik bir çelme ile Çinliyi yine yere çalan Almıla sol eliyle onun bıçak tutan sağ elini yakalarken diziyle de öteki kolunu bastı. Sonra hızla kaldırdığı bıçağı sapına kadar boğazına sapladı (Atsız, 1973: 122-123-124).

Şekil 27. : Deniz Kolgu “ Almıla'nın Çinliyle Dövüşü”

Yukarıdaki resimde ortada bir erkek ve bir kadın, sağ arka planda kılıç dövüşü yapan iki erkek ve sol arka planda tek başına atıyla olup biteni izleyen bir erkek resmedilmiştir. Ortadaki kırmızı giysili başında börtü olan uzun, örgülü kumral saçlı güzel kadın, daha önce şekil 23'te resmedilen Almıla'dır. Kıyafetinden ve saç şeklinden Çinli olduğu anlaşılan bir adamı yere yatırıp bir eliyle boğazını sıkmakta, diğer elinde ise saplamak üzere olduğu bir bıçakla tasvir edilmiştir. Bozkırlarda

korkusuzca ama silahlı olarak özgürce dolaşan Almıla'nın, şekil 23'te belinde bulunan bıçak bu resimde elindedir. Hatta yüzündeki kırmızı bir çizgi ile dövüşte yüzünden hafif yaralandığı ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu resimde kış mevsimi olduğundan karakterin devamlılığını sağlamak amacıyla giysi değiştirilmemiş, üzerine onu soğuktan koruyabilecek bir kürk eklenmiştir. En arkada ufukta sıralanan dağlarla, Türklerin atalarının öldükten sonra ruhlarının orada yaşamaya devam ettiğine inandıkları Tanrı Dağları'na atıf yapılmıştır.

Almıla kendisine saldıran Çinliyi öldürmüştür. Bire bir dövüşte bir erkeğin Türk kadını karşısında pek de şanssı yoktu. Bozkır şartlarında her türlü tehlikeye açık durumda yaşamlarını sürdüren Türkler, kız çocuklarına da erkek çocuklarına verdikleri tüm eğitimleri verirlerdi. Böylelikle bir kadın kendini saldırılara karşı koruyabilirdi.

Almıla, ayağa kalktığı anda bir atının hızla kendilerine doğru gelmekte olduğunu görür. Bu atlı Kür Şad'tır. Yüksek sesle kılıçlarını indirmelerini emreder. Tam bu sırada Şen-king kılıcını indirmiş olan Pars'ı kolundan yaralar. Bunu gören Kür Şad emrine itaat etmediği için kırbacını Şen-king'in yüzüne çarpar ve atından düşürür.

Yaralanmış olan Pars, çok kan kaybetmiş çadırında yatmaktayken İşbara Alp yanında doktorla gelir. Kızına Pars için kırmızı getirmesini söyler. Adamlarına da Çalık'ı bulmalarını emreder. Fakat Çalık'ı birkaç gündür gören olmamıştır.

3. 1. 12. Çayıt

Sançar kendi askerlerini almış, kış olmasına aldırmadan talime çıkarmıştı. Üç yedek atla fırtına, kar dinlemeden yol almış, yakaladıkları avları atlara yüklemiş, dördüncü gün Ötüken'e doğru yola çıkmışlardı. Uzakta giden bir at gördüler. Atın üzerinde bir de yaralı vardı. At sahibini düşürmemek için yavaş gidiyordu. Atın üstündeki ağır yaralı Çalık'tı. Sançar, Çalık için keçeden bir yatak hazırlatıp, yola çıktılar. Ötüken'e vardıklarında Çalık'ı çadırına aldılar. Şifacılar yaralarını temizleyip ilaç sürdükten sonra sardılar. Çalık, sorulan sorulara cevap veremeyecek haldeydi.

Dört gün geçmiş, Çalık biraz daha kendine gelmişti. Onu sık sık ziyaret eden İşbara Alp yine gelir fakat Çalık binbaşının sorularına cevap veremez. Sadece kendisini zorlayarak ajan diyebilmiştir. Sançar, Çalık'a onu yaralayan kişinin kendisini gördüğünde kaçan Çinli olup olmadığını sorunca konuşmasa da başıyla

onaylar. Sancar olayı Binbaşı İşbara Alp'e anlatır. Çalık ajanı yakaladığında bir de mektup ele geçirmiş ve eyerinin altına saklamıştır. Bütün bunları tüm gücünü kullanarak güçlkle anlatabilmiştir. Ancak atı bulamazlar. Çalık'ın karısı atı alıp ava gitmiştir. Sancar onu bulmak üzere yola çıkar. Akşama doğru mektupla birlikte geri dönerek İşbara Alp'e verir.

O gece Ötüken'de korkunç bir kar fırtınası vardı. Soğuk artmış, kurtlar ulumaya başlamıştı. Çalık'ın çadırında herkes uyuyordu. Karısı bir ara uyandığında Çalık'ı kapıya doğru giderken görür. Annesi uyanıp gelinine ne olduğunu sorar. Gelini, Çalık'ın gittiğini söyleyince ikisi de telaşla yataklarından fırladılar. Çalık yatağında öldürülmüştü.

Çalık'ın öldürülmesi İşbara Alp'i derinden üzmüştü. Türkçe bilen iki Çinli getirip mektubu tercüme ettirirler. Mektup, Çin Kağanı'na yazılmıştır. Göktürklerin açlıkla mücadele ettiklerini, yoksulluk yüzünden ilkbahar geldiğinde Çin'e akın edeceklerini, Kür Şad'ın tam bir Çin düşmanı olduğunu, İcing Katun ve kardeşi Şen-king'in kendi ailelerini başa getirebilmek için Kara Kağan'ı kandırmaya çalıştıklarını anlatmaktadır. Mektubu gönderen kişi işe Van-zin-şan'dır.

İşbara Alp, Kür Şad'a baştan sona olup biteni anlatıp, mektubu gösterir. Birlikte Şen-king ve Van-zin-şan'ın olduğu çadıra gidip mektubu Şen-king'e verirler. Çinli ajanın kim olduğu ortaya çıkmıştır. Kür Şad hemen orada Van-zin-şan'ın kellesini uçurup, malı mülkü neyi varsa Çalık'ın ailesine verilmesini emreder.

3. 1. 13. Budun Kızgın

Ötüken'in çarşısı o gün her zamankinden daha kalabalıktı. İki ozan karşılıklı çalıp söylüyordu. Kötü zamanların geldiği, henüz çok gençken Kara Budak ve Çalık'ın Çinliler yüzünden öldüğü, İcing Katun'un kardeşi Şen-king'in Onbaşı Pars'ı kalleşlik ederek yaralaması deyişlerin ana temasıydı. Çarşıda toplanan halk coşkuyla ozanlara katılıyor, içleri öfkeyle doluyordu. Aslında bu öfkenin sebebi Kara Kağan'dı.

Türkler o kadar coşku ve öfkeyle doluydu ki, etraftaki bütün Çinliler korkudan ortadan kaybolmuştu. Şen-king bile oradan hızla uzaklaşmıştı. Türklerin bu hali giderek daha ürkütücü bir hale gelmişti ve bu durum gecenin geç saatlerine kadar devam etti.

3. 1. 14. Akın

Kışın üzerinden dört ay geçmiş, Ötüken'e bahar gelmişti. Başında kara Kağan, Kür Şad, Tulu Han, Tunga Tegin ve İşbara Alp'in bulunduğu yüz bin kişilik Türk ordusu Çin'e akın için toplanmıştı. Şen-king de Kara Kağan'ın ordusundaydı. Ordu Kür Şad'ın tümeninin öncülüğünde harekete geçti. Türk askerlerinin gözleri savaşa giderken, sevinç ve heyecandan ardında bıraktığı hiçbir şeyi görmezdi.

Ordu beş günün sonunda Çin seddine ulaştığında Çinli nöbetçiler ardı ardına ateşler yakarak tehlikeyi Çin ordusuna haber vermişlerdi. Kür Şad ve İşbara Alp'in en iyi okçuları yukarıdaki nöbetçileri ok yağmuruna tutarken seçilen on kişi merdiveni dayayarak Çin seddine çıktılar. Surların üstünde Çinlilerle Türkler göğüs göğse gelince ok atmayı bıraktılar. Artık düşmanı alt edip, aşağı inerek Türk ordusunun içeri girebilmesi için aşağıdaki kapıyı açmaları gerekiyordu. Çin seddinin üzerinde kıyasıya bir savaş yaşanıyordu. Karşılarındakilerini öldürseler de ardından gelenler bitmek bilmiyordu. Savaşın en zor kısmı kapıyı açmaya çalıştıkları yerdeydi. Arık Buğra göğsüne ok saplandığı halde mandalı çevirerek kapıyı açmayı başarmıştı. Dışarıda bekleyen Türk askerleri, kapının açılmasıyla içeri hücum etti. İş isten geçmiş, Çinliler kaçmaya başlamıştı. Akşam olduğunda Türk askeri Çin topraklarında kamp kurmuştu.

Ertesi sabah, Kür Şad günün aydınlanmasını beklemeden İşbara Alp ile birlikte Çin'in iç taraflarına doğru hücumla başlamıştı. Ancak Çinliler Türklerin geldiğini haber almış, ordularıyla hazırlanmışlardı.

Kür Şad'ın ordusu hilal şeklini almış halde beklemedeydi. İşbara Alp ordusuyla Çinlilere doğru saldırıya geçti. Çinlilere yaklaştıklarında atlılar aniden durdu ve geri dönerek kaçmaya başladılar. Çin ordusu, kaçan Göktürk askerlerinin peşine düştü. Bir sürelik kovalamacanın ardından Türk atlıları tekrar Çinlilere doğru döndü. Çin askerleri etraflarına baktıklarında tuzağa düştüklerini anlamışlardı.

Hilal taktiği, diğer adıyla kurt kapanı, Türklerin çok eski zamanlardan beri kullandıkları bir savaş taktiğidir. Ordu, üç kısma ayrılır, ortadaki kısım düşmana saldırıp bir süre sonra korkmuş gibi geri kaçmaya başlar. Düşman istenilen noktaya getirildiğinde kaçan grup durur ve savaşmak üzere düşmana doğru geri döner. Diğer askerler de çoktan düşmanın etrafını sarmıştır.

Her iki taraf da kılıçlarını çekerek birbirine saldırır. Bir süre sonra Türk ordusu düşmanı yenmiş, komutanlarını esir alarak yakında bulunan köyü yağmalamaya başlamıştır.

3. 1. 15. Şen-king'in Öfkesi

Şen-king sabah uyanıp Kür Şad'ın çoktan gittiğini öğrenince çok sinirlenir. Oysaki kağan, Şen-king'i Kür Şad'ın tümenine vermiştir. Askerlerini toplayıp, Kür Şad'ın peşinden yola çıkar. Köye geldiklerinde askerler köyü yağmalıyorlar, koyun, sığır, at, pirinç, kumaş ve benzeri taşınabilir malları arabalara yüklüyorlardı. Şen-king kendi askerlerine yağmaya katılmaları için emir verir. Fakat askerlerin hiç biri yerinden kıpırdamaz. Çünkü savaşa katılmadıklarından yağmada hakları yoktur. Şen-king askerleriyle ortada kalmıştır. Ne yapacağını bilmez bir halde İşbara Alp'i aramaya çıkar. Yol boyunca yanından geçtiği askerlerin kendisi hakkında konuşup ayıpladıklarını duyar. Sinirlenerek, kırbacını kaldırıp tam vuracakken Onbaşı Pars'ın kendisini haddini aşmaması konusunda uyarması üzerine durur. Pars'ı nişan alarak okunu çeker fakat her zamanki gibi ok hedefini bulmaz. Bu arada bir kahkaha sesi duyulur. Bu kahkahanın sahibi elbette Onbaşı Sancar'dır.

Kahkahadan bayılacak gibi gülüyor, bir yandan da Şen-king'le alay ediyordu. Her zamanki gibi kahkaha bütün askerlere yayıldı. Bütün askerler kahkahalar atarak Şen-king'e gülüyordu. Arkadaşları Sancar gülmeye başladığında çatlamaşın diye onu atının sırtına bağlar, kırbaçlayarak atın koşmasını sağlardı. Yine öyle yaptılar. İşbara Alp'in gelmesiyle gülüşmeler kesildi. Bu sırada Kür Şad ve adamları da geldi. Çin Kağanı kendilerine çok miktarda mal, para ve hayvan teklif ediyor, Türklerden geri dönmelerini istiyordu.

Ertesi gün Göktürk ordusu zafer kazanmış bir şekilde atları ve arabaları türlü mallarla dolu Ötüken'e doğru yola çıktılar.

3. 1. 16. Kıraç Ata

Ötüken'den gelmekte olduğu anlaşılan yorgun bir atlı Selenge Irmağı boyunca yol almaktaydı. İleride üç kayadan oluşan bir tepe görününce hızlanıp, atıyla o tarafa doğru dörtnala ilerledi. Buralar sarp kayalık olduğundan atından indi. Taşların

arasından akan bir pınardan su içti. Başını kaldırarak yukarıdaki üç kayaya doğru baktı. Bir süre tırmandıktan sonra, üç kayanın altında dört mağara gördü. İlk mağaraya yaklaştığında kendisine saldırmak üzere olan dört doğan gördü. Mağaraya girmeden geri çıktı. İkinci mağaraya yöneldi. Burası daha karanlık ve derindi. İçeriye doğru birkaç adım attı, bir çift göz ona doğru geliyordu. Dışarıya çıktığında üçüncü mağaraya bakmasına gerek kalmamıştı. Çünkü orada yaşayan ayı kendisini bekliyordu. Ayı onu yavaş yavaş köşeye sıkıştırdı. Tam üzerine atılmıştı ki, yolcu ayıya attığı tekmeyle onu geriye fırlattı. Ayı tekrar saldırmaya hazırlanırken, dördüncü mağaradan aksakallı bir ihtiyar çıkarak ayıya mağarasına gitmesini söyledi. Bu ihtiyar adam, yolcunun aradığı Kıraç Ata idi.

Yüzbaşı Böğü Alp'in konuşmasına fırsat vermeden, otuz iki yaşında olup birini öldürme niyetinde olduğunu anladı. O gün kendisini misafir edip, gece yarısı olduğunda ona olacakları söyleyeceğini, o zamana kadar dinlenmesini söyledi. Böğü Alp, Kıraç Ata'nın ikram ettiği kımızı içerken dört doğan ihtiyarın emri üzerine avladıkları kuşları getirdiler.

3. 1. 17. Yüzbaşı Böğü Alp

Babası, Böğü Alp henüz çok küçükken öldüğü için onu dedesi yetiştirmişti. Dedesi, yaşlı bir adam olmasına rağmen onu tam Türk törelerine uygun bir savaşçı olarak eğitmişti. Göktürk Devleti'nin kurucusu Bumin Kağan'ın kardeşi olan İstemi Han, dedesinin güreş oyunlarında bütün güreşçileri yenmesi üzerine ona kendi kılıcını hediye etmişti. O kılıç artık Böğü Alp'indi.

Bir gün dedesi ona Tanrıyı anlatırken, bazı erenlerin varlığından, başı dara düştüğünde danışabileceği Kıraç Ata'nın nerede yaşadığından bahsetmişti. Kıraç Ata'nın yerini herkes bilmezdi. Böğü Alp dedesinin ölümünün ardından hep devleti için savaşmış, evlendiği eşleri ölmüş, çocukları da yaşamamıştı. Böğü Alp geçmişi düşünmeye başlamıştı. Kıraç Ata'nın yanına gelmekle iyi bir iş yapmıştı çünkü uzun zamandır kendini hiç bu kadar iyi hissetmemişti.

Akşam olup güneş batarken Kıraç Ata kayalıkların tepesine çıkarak Tanrı'ya dua etmişti. Ardından doğanların avlayıp getirdikleri kuşları yiyip karınlarını iyice doyurdular.

Gece yarısı olduğuunda Kıraç Ata, Bögü Alp'i uyandırdı ve ateşin karşısına oturmasını işaret etti. Bögü Alp, Ötüken'deki sıkıntıları, buna sebep olan kişinin Kara Kağan olduğunu ve devletin iyiliğı için Kara Kağan'ı öldürmesinin doğru olup olmayacağını sordu. Kıraç Ata gözlerini ayırmadan ateşe bakıyordu. Önemli olayların olacağını, açlık günlerinde ayın parçalanacağını, Kara Kağan'ın ise üzüntüden öleceğini, aralarında Bögü Alp'in de olduğu kırk kahramanın dövüşeceğini ve milletin kurtulacağını söylüyordu.

Bögü Alp, Kıraç Ata'nın sözlerini hayretle dinlemişti. Bütün bunların nasıl olacağına akıl erdiremiyordu. Ancak dedesi ona, Tanrı erenlerinin söylediklerinin her zaman gerçekleştiğini söylemişti.

3. 1. 18. Dönüş

Bögü Alp, Ötüken'e dönerken nedense çok bitkin hissediyor, Kıraç Ata'nın söylediklerini düşünüyordu. Hava çok sıcak olduğundan dinlenmek üzere ağaçların altına yöneldi. Akşam olup hava serinlediğinde yola devam etmek en doğrusuydu. Uzaktan gelen sesleri duyarak irkildi. Güneş batmak üzereydi. Dört atlı gelip biraz ileride durdular. Aralarında bir şeyler konuşup Tulu Han'dan bahsediyorlardı. Belli ki bu adamlar Tulu Han'ın askerleriydi. Onbaşı Pars dedikleri bir atlı onlardan ayrıldı. Aralarında bir de Çinli vardı.

Bögü Alp, bütün gece at sürmüş, karnı iyice acıkmıştı. Kıraç Ata kıtlık günlerinin geleceğinden bahsetmişti.

3. 1. 19. Bögü Alp'in Yeni Yumuşu

Bögü Alp, çadırına gelmiş dinlenirken bir haberci gelip Kara Kağan'ın kendisini çağırıldığını söyledi. Kağan, Bögü Alp'i Batı Kağanlığı'na gönderilecek elçilerden biri olarak seçmişti. Kendisine üç at, işlemeli kıyafetler, yol için yiyecek ve ihtiyaçların karşılanması için bir kese para verildi. Ertesi sabah hazırlıklarını tamamlayıp, güneş doğmadan kendisine eşlik edecek askerlerle birlikte kağanın çadırının önünde son kontrollerin yapılması için hazır bulunacaklardı.

3. 1. 20. Yumru

Yüzbaşı Böğü Alp, yoksul olduğu için yanında fazla kişi götüremeyecekti. Çünkü Şen-king'in birliğinde olup yağmaya katılamadığı için götüreceği askerlerin masraflarını karşılayamayacaktı.

Böğü Alp, Yumru'nun çadırına gider. Yumru, Böğü Alp'in at uşağıdır. Ertesi gün Batı Kağanlığı'na doğru yola çıkacaklarını, kendisinin de onunla beraber geleceğini söyleyerek gerekli eşyaları temin edebilmesi için ona biraz para verir. Yumru, henüz on yedi yaşında olmasına rağmen Ötüken'de Yamtar'dan sonraki en iri kişidir. Yumru, Böğü Alp'in verdiği parayla bir yük atı, çadır, yeni bir kıyafet ve börk aldıktan sonra geriye kalan az bir parayı annesine vererek kendisi dönünceye kadar idare etmesini söyler. Ertesi sabah erkenden uyanıp Böğü Alp'in atını hazırlar. Eşyaları hep birlikte yük atına yerleştirirler.

3. 1. 21. Elçiler

Kara Kağan, yola çıkılmadan önce elçileri teftiş edecekti. Üç elçi, Tunga Tegin, İşbara Alp ve Böğü Alp, onbaşıları, askerleri, at uşakları ve götürecekleri hediyelerle birlikte kağanın otağının önünde bekliyorlardı. Yalnızca Böğü Alp'in yanında ne onbaşısı ne de askerleri vardı. Bir at uşağı ve bir de yük atı. Tunga Tegin, Batı Kağanlığı'na götüreceği mektupla birlikte altın kakmalı bir kılıç, dört doğan ve iki top da Çin ipeği götürüyordu. İşbara Alp'in hediyesi ise altın işlemeli bir kemer ile gümüş işlemeli bir bıçak ve ak bir doğandı. Yamtar da İşbara Alp'in götüreceği onbaşılar arasındaydı. Kağan dönüp Böğü Alp'e baktığında yanında sadece bir at uşağı olduğunu görüp şaşırıldı. Nedenini sorduğunda Böğü Alp, Çin akınında Şen-king'in tümeninde olduğu için yağmaya katılamadığını, yanında asker götürürse karınlarını doyuramayacağını anlattı. Götüreceği hediyeye ise, Çin'de yapılmış, yüz yıllık bir oktu. Elçiler çadırdan çıkıp, atlarına binerek kılıçlarını çektiler. Davullar çalıyordu. Her biri Kara Kağan'ı selamlayarak yola çıktılar.

3. 1. 22. Yolda

Ötüken'den ayrılırken Tunga Tegin ortada olmak üzere, iki yanında İşbara Alp ve Böğü Alp, arkalarında onbaşıları, en arkada ise yük atlarıyla birlikte at uşakları yol alıyorlardı. Zaman zaman onbaşılardan biri emniyeti sağlamak için gruptan ayrıлып, etrafı kolaçan ederek geri dönüyordu. Onbaşı Karpak ile Burgaçan kardeşti.

Yüzlerinde katıldıkları savaştan kalma izler taşıyorlardı. Onbaşı Alka'nın annesi bir Uygur'du. At biniciliğinde bir ustaydı. Onbaşı Yağmur, henüz on yedi yaşında ve her zaman güler yüzlüydü. Sakince oku sadağından alır ve inanılmaz bir hızla nişan alıp atardı. Beklenmedik zamanlarda hızını ve gücünü gösterirdi. Onbaşı Yamtar ve Sancar atlarını hep yan yana sürüyorlardı. At uşakları Gümüş ve Yumru ise teyze oğulları olduklarından sohbet ederek gidiyorlardı. Ötüken ozanlarından Çucu da kafileye yetişmiş, anasının doğduğu toprakları görmek istediğini söylemişti. Böylelikle geceleri çadır kurarak, zaman zaman avlanarak, günler boyu yol gittiler.

3. 1. 23. Batı Kağanı

Tüng Yabgu Kağan, yanında eşi ve iyi giyimli adamları olduğu halde altından tahtında oturuyordu. Batı Kağanlığı'nın zenginliği her yerden göze çarpıyordu. Üç elçi ve onbaşılar çadıra girerek selam verdiler. Ancak, hiçbirinin aklına gelmemişti. Batı Kağanı'nın eşi de Türk'tü ve ona da hediye getirmek gerekirdi. Kağana hediyelerini sunmaya başladılar. Sıra Böğü Alp'e gelip sadece yüz yıllık oku getirdiğini söylediğinde bir sessizlik oldu. Beraberinde gelen diğer elçiler utançtan başlarını öne eğmişlerdi. Böğü Alp ülkelerinde Çinliler yüzünden uğursuzluk olduğunu, bu yüzden yoksul düştüklerini ve kağana layık hediyeler getiremediklerini anlattı. Kağan bu davranışını takdir etti.

3. 1. 24. Tüng Yabgu Kağan'ın Çerileriyle Karşılaşma

Batı Kağanı, doğudan gelen elçileri yanına alarak askerlerini teftişe çıkmıştı. Dövüş eğitimlerini seyrederken elçilere kendi askerleriyle yarışmak isteyip istemediklerini sordu. Ertesi gün oyunlar başladı. Tunga Tegin ve İşbara Alp rakipleriyle yenilemediler. Böğü Alp ise, rakibi Aslan Tarkan'ı büyük bir ustalıklarla yendi. Kara Kağan, yola çıkarken yanına hiç asker almadığını, Batı Kağanlığı'nda oyunlar düzenlenirse ne yapacağını sorduğunda, hepsinde kendisinin yarışacağını söylemişti. Güreş oyunlarında Yamtar'ı alt eden güreşçiyi yendi.

Athılar yerini almış, kağanın çadırının önünden başlayacak, dört, beş bin metre ilerideki tuğları alarak geri döneceklerdi. Doğuluların umudu Onbaşı Alka'ydı, ancak tuğu alırken yere düşürmüş, atından atlayıp tuğu aldığı anda diğer atıyla çarpışınca yere düşüp bayılmıştı. Onbaşı Yağmur, onu tekrar atının üstüne bindirip atını kırbaçladı. Yarış bitmiş, birinciler ve ikinciler kağanın önünde tuğlarını dikiyorlardı. Sıra Onbaşı

Alka'ya geldiği halde atının üstünde kıpırdamıyordu. Dikmek üzere elinden tuğu almaya çalıştılar ancak alamadılar. Onbaşı Alka, yarışı kazanabilmek için ölmüştü.

3. 1. 25. Yamtar'ın Tartışması

Batı Kağanı Tüng Yabgu Kağan, Doğu Kağanlığı'nın elçilerini çok iyi ağırlamaktaydı. Binbaşı İşbara Alp, burada çok iyi dostluklar edinmiş, hatta içlerinden biri olan Binbaşı Barman Bey ile kan kardeşi olmuştu. Barman Bey, Tüng Yabgu Kağan'ın kız kardeşiyle evliydi.

Yamtar buraya geldiği için çok mutluydu. Çünkü Batı Kağanı her gün şereflerine ziyafetler düzenliyor ve nihayet Yamtar'ın karnı doyuyordu. Yine bir ziyafet sonrası çıktıkları gezmede bir batılı onbaşı Yamtar ve Sancar'ı bir papazla tanıştırdı. Papaz, anlatmaya başladı. Yamtar ve Sancar, "Rum Ülkesi" diye bir yeri ilk defa duyuyorlardı. Papaz, Yamtar'ın ilgisini çekmiş, sorular soruyordu. İsa'nın Tanrı'nın oğlu olup, annesinin de Meryem olduğunu duyunca büsbütün şaşırıldı. İsa Tanrı'nın oğluydu fakat Meryem, Tanrı'nın eşi değildi. Yamtar'ın iyice kafası karışmıştı. Papazın anlattıkları Türk töresine uymuyordu. Yamtar, bütün bunları anlamaya çalışırken sançar kendini tutamayarak kahkahasını patlattı. Kahkahasıyla bütün oba çınlıyor, gözlerinden yaşlar akıyordu. Yamtar arkadaşını ata bindirip oradan uzaklaştırdı.

3. 1. 26. Ötüken Yolunda

Elçiler iki ay sonra Ötüken'e dönmek üzere yola çıktılar. Batı Kağanı kendilerini çok iyi ağırlamış, yanlarına Kara Kağan'a götürmeleri için pek çok hediye de vermişti. Gece olduğunda konakladılar, Tunga Tegin, İşbara Alp ve Böğü Alp ateş başında sohbet ediyorlardı. Hepsi de iki kağanlığın birleşmesinin faydalı olacağı konusunda hemfikirdi. İşbara Alp, askerlerinden bahsederken, Onbaşı Pars'a herkesten çok güvendiğini, hatta elçi olarak gelirken evini ona emanet ettiğini anlatır. O gece herkes aklında başka sorularla yatar. Böğü Alp, Pars adını, Kıraç Ata'nın yanından dönerken yolda gördüğü adamlardan duymuştur. İçlerinden birisi Tulu Han'ın kızmasından endişe ettiğini söylemişti. Yoksa Pars, Tulu Han'ın adamı mıydı? Tulu Han Kara Kağan'a karşı bir ayaklanma mı hazırlıyordu? Eğer böyle bir şey olursa Tulu Han'ın yanında olmak gerekmez miydi? Oysaki Kıraç Ata, Kara Kağan'ın üzüntüden öleceğini söylemişti.

3. 1. 27. Almıla

Aralarında Şen-king'in de olduğu pek çok kişinin kalbini çalan Almıla, Ötüken'in en güzel kızıydı. Kara Kağan, hiç kimsenin sevmediği bu Çinliyi yanında tutmaya devam ediyordu. Şen-king, İşbara Alp'in Ötüken'de ne kadar sevilip sayılan bir kişi olduğunu görmüş, Almıla'yla evlenmeye karar vermişti. Fakat Türk töresinde bir kızla evlenebilmek için rızasını almak şarttı. Şen-king şirin görünmek için ne yaptıysa olmuyor, Almıla'nın gözü Onbaşı Pars'tan başkasını görmüyordu. Bu işi kendisinin halledemeyeceğini anlayan Şen-king, durumu ablası İçing Katun'a anlattı. Kardeşinin Almıla'yla yapacağı evliliğin onlara İşbara Alp'in desteğini kazandıracağı açıktır. Türk töresine göre Şen-king'in üç gece üst üste Almıla'nın çadırına giderek onu evliliğe ikna etmesi gerekiyordu. Ancak sınırları aşmaya kalkarsa töreye göre cezası ölümdü. Şen-king üç gece üst üste Almıla'nın annesi ve kız kardeşleriyle birlikte uyuduğu çadıra gider. Ne söylediye kızı ikna edememiştir.

Denedikleri hiçbir yol başarılı olmayınca İçing Katun bir gün Almıla'nın çadırına giderek ona kardeşiyle evlenmesini emreder. Almıla ise bu emri tek bir şartla kabul edeceğini söyler. Herkesin katılabileceği bir oğlak yarışı yapılacak, Almıla'nın elinden oğlağı almayı başaran kişiyle evlenecekti. Türk töresine göre evlenecek kızın şart koşma hakkı vardı. Bunun dışında kız hiçbir şekilde istemediği bir evliliğe zorlanamazdı. Üstelik usta bir at binicisi olan ve dövüşte bir Çinliyi öldüren Almıla'nın elinden oğlağı almak da oldukça güç olacaktı.

İçing Katun oğlak kapmacada Şen-king'in Türklerle boy ölçüşemeyeceğini biliyordu. Bu oyunda bir erkeğin, kendisini istemeyen kızın elinden oğlağı kapmasının çok güç olduğunu da biliyordu. Çünkü kız istemediği erkeğin yüzüne kırbaçla vurabilirdi. Almıla gibi güçlü ve bahadır bir kızı bu yarışta, daha doğrusu vuruşta elde etmek her ere nasip olur işlerden değildir.

...Oğlak kapma günü Ötüken için sayılı bir gün olmuştu. ... Atlılar saf halinde alana dizildiler. Şen-king bu işe girerken karşısındakini bir kız olarak görüyor, kız deyince de aklıma çelimsiz ve nazik Çin kızları geliyordu. Türk kızlarının, hele Almıla gibi boylu poslu, güçlü kuvvetli ve yılmaz bir kızın elinden bir oğlak kapmak, hele bunu Almıla istemediği halde yapmak...

... Biraz sonra güzel Almıla gözüktü. ... kucağına kesilmiş bir oğlak almış olduğu halde alana doğru at sürüyordu. Bütün bakışlar ona çevrildi.

... Almıla, atlıların önünden geçerek bir aşağı, bir yukarı dolaşıyor, kendisini bekleyenlere dikkatle bakıyordu. ...Onbaşı Pars'ın önünden geçerken gözlerinin içinden gülümsemesi, bu gülümsemeyi görenlerin içini sızlatıp yakmıştı (Atsız, 1973: 216- 217-218).

Şekil 28. : Deniz Kolgu “Almıla’nın Oğlak Kapmaca Yarışı”

Yukarıdaki resimde geniş, yeşil çayırılık bir alanda kurulmuş çadırlar ile Göktürk obası tasvir edilmeye çalışılmıştır. Resmin ön planında Almıla, atının üzerinde arka planda toplanmış hazır bekleyen atlı kalabalığa elinde tuttuğu oğlağı göstermektedir. Törelere gereği atlıların önünden birkaç defa geçecek ve sağ tarafta bulunan davulun vurulmasıyla oğlak kapmaca yarışı başlayacaktır. Şekil 23 ve 27’de arka planda bekleyen mor kıyafetli Çinli, bu resimde de atlı kalabalığın arasında görülmektedir.

Yapılacak yarışı Ötüken’de duymayan kalmamıştı. Almıla iyi bir binici ve dövüşçü olduğu için, Almıla’nın istemediği birinin oğlağı elinden alması mümkün

değildi. Burada Almıla karakterinden yola çıkarak Türk kadınının iyi bir zekaya sahip olduğu da görülmektedir. İçing Katun'un emriyle karşılaşınca törenin kendisine tanıdığı hakkı kullanarak zorlamadan kurtulmuştur. Buradan da anlaşıldığı üzere Türk töreleri kadını her durumda korur biçimdeydi.

Almıla, kurallar gereği atlıların önünden dokuz kere geçecek ve yarış başlayacaktı. Ancak henüz dokuz tur olmamışken ve Almıla tam Şen-king'in önündeyken davul çalar. Bu yine Çinlilerin bir oyunuydu. Almıla önce şaşırıp, sonra kendini toplayıp dörtnala at sürmeye başladı. Şen-king tam arkasındaydı. Onbaşı Pars tüm gücüyle Almıla'ya yetişmeye çalışıyordu. Şen-king yetişmişti. Almıla'ya doğru eğilince genç kızın kırbağı yüzünde patladı. Genç kız arkasına doğru baktı, gözleri Onbaşı Pars'ı arıyordu. Almıla, atını şahlandırarak durdurup tam tersi istikamete, Onbaşı Pars'a doğru sürdü. Pars da ona doğru bir hamle yapıp oğlağı tuttu. Yarışa başladıkları yere birlikte döndüler. Artık Pars ile Almıla resmen nişanlıydı.

3. 1. 28. İçing Katun

İçing Katun ve Şen-king'in yarışmadaki hileleri işe yaramamıştı. İçing Katun, İşbara Alp gibi birinden gelecek desteği gözden çıkaramazdı. Almıla'nın bir şekilde Şen-king'le evlenmesi şarttı. Çinli askerler sürekli Almıla ve Pars'ı takip edip İçing Katun'a bilgi veriyorlardı.

Bir gün İçing Katun askerlerini alarak Almıla ve Pars'ın yanına gitti. Pars'a Almıla'yı bırakmasını emretti. Pars reddedince askerlerine yakalamalarını söyledi. Almıla durumu anlamıştı. Birden atına atladı ve Çinlilerin atlarını kırbaçlayarak ortalığı karıştırdı. Çinli askerlerin hiç biri Pars'ı yakalayamıyordu. Bir şey elde edemeyeceğini anlayan İçing Katun, askerlerini alarak geri döndü. Fakat olayın kapanmayacağı belliydi. Almıla giderek durumu babasına anlattı. Bu arada İçing Katun, Ötüken'e döner dönmez emrine karşı geldiği gerekçesiyle askerlerin hepsine Pars'ın yakalanması emrini vermişti. İşbara Alp, Pars ve Almıla'yı Batı Kağanlığı'ndaki kan kardeşi, Barman Bey'in yanına gönderdi.

3. 1. 29. Bozkır Yasası

Ötüken'e sonbahar gelmiş, Yamtar, Sancar, Sülemiş ve Gök Börü çadırda oturmuş sohbet etmekteydi. Sohbetin konusu kaybettikleri arkadaşlarıydı. Pars'la

Almıla'nın Batı Kağanlığı'na kaçması arkadaşlarını üzmüştü. İşbara Alp'in tümen başı olduğu haberiyle kederli hava dağıldı.

Burguçan iki yıldır aşık olduğu kızı almak için çadırından çıkıp atına atladı. Yolda giderken mola vermek istediğinde ağaçların arasında bir kızla bir erkek olduğunu gördü. Gidip kim olduğunu sorduğunda Onbaşı Pars cevabını aldı. Aralarındaki konuşma sertleşmeye başladı ve kılıçlar çekildi. İki savaşı bozkırın ortasında ölümüne dövüşüyordu.

İşbara Han'ın tümen başı olmasından sonra elçilik görevindeki başarısından dolayı Yüzbaşı Böğü Alp de binbaşı rütbesine yükseltilmişti. O gün akşama doğru atıyla giderken yerde yatan Burguçan'ı gördü. Ne olup bittiğini anlamaya çalışırken Burguçan, Onbaşı Pars diyebildi. Yüzünde kılıcıyla yara açtığını, sevdiği kızın artık onu beklememesini söyleyerek son nefesini verdi.

3. 1. 30. Tulu Han

Tulu Han, iki yıldır doğu bölgesini yönetmekteydi. Amcası Kara Kağan, babasını öldüren İçing Katun'la evlenerek Tulu Han'ın hakkı olan kağanlığı elinden almıştı. İçten içe kinleniyor, kağanlığı elde etme planları yapıyordu. Bu planların içinde Çin'den destek almak da vardı. Bunun için Çin veliahtına haber göndermişti. Çinli elçiler de Çin veliahtının, Tulu Han'ı Ötüken'e kağan olması için destekleyeceği haberini getirmişlerdi. Bunun üzerine Tulu Han, kardeşi Kür Şad'a kağanlığı almak için Kara Kağan'la savaşacağını, bunun için yardım istediğini bildiren bir mektup gönderir.

3. 1. 31. Çözülen Bilmece

Binbaşı Böğü Alp, Almıla ve Pars'ın gidişinden sonra, Almıla'nın kardeşiyle evlenmişti. O gün, Tunga Tegin'in verdiği ziyafetten dönerken eşi Gün Yaruk'a bir şeyler almak için çarşıya gitti. Evine dönerken biri dikkatini çekti, tanıyor gibiydi. Biraz düşününce Kırac Ata'nın yanından dönerken gördüğü Onbaşı Pars olduğunu hatırladı. Fakat yüzünde derin bir kılıç yarası vardı. Bozkırda ağır yaralı halde bulduğu Burguçan, kendisini o hale getiren kişinin yüzünde derin bir iz bıraktığını söylemişti. Bu Onbaşı Pars, Almıla'yla Batı Kağanlığı'na kaçan Onbaşı Pars mıydı? Çadırından eşini çağırıp sordu. Gün Yaruk o adamın eniştesi olmadığını söyledi. Adamı yakalayıp,

Burguçan'ı neden öldürdüğünü sorduğu sırada Kara Kağan ve askerleri geldi. Karmaşa bittiğinde Onbaşı Pars çoktan ortadan kaybolmuştu.

Onbaşı Pars ve yanındakiler Ötüken'den ayrılmış doğuya doğru yol alıyorlardı. Kür şad, abisi Tulu Han'ın yardım çağrısını kabul etmemişti.

3. 1. 32. şüphe

Ötükenliler açlık ve kıtlık içinde iki yıl geçirmişlerdi. Çin Kağanı artık iyice yaşlanmış ve Türk saldırılarından usandığı için başkenti olan Siganfu'yu değiştirmeyi düşünmekte fakat tahtın veliahtı ře-min bu düşüncesine karşı çıkmaktaydı. Kara Kağan ise İçing Katun'un etkisi altında olduğunun ve şen-king'in Ötüken'de bir işler çevirdiğinin farkındaydı. Fakat sebebini kendisinin de anlayamadığı bir şekilde sesini çıkarmıyordu. Türk halkı yoksulluk içindeydi ve mutlaka Çin'e akın yapılıp, yağma toplanması gerekiyordu. Tulu Han'a Çin'e akın yapılacağını ve kendisinin de gelmesini emreden bir haberci gönderdi.

Bir süre sonra Türk ordusu Çin'e vardığında, Çin askerleri dahil herkes korkudan kaçıyordu. Tulu Han'ın da içinde olduğu birlikler ilerlerken, Çin veliahtı ře-min askerleriyle önlerine geçti. Tulu Han'ın anlaşma yaptığı halde neden kendilerine saldırdığını soruyordu. Ortalığı derin bir sessizlik kapladı. Herkes Tulu Han'a bakıyordu. Tulu Han kendi askerlerine geride durmaları için emir verdi. Belli ki Kara Kağan'a bu savaşta destek vermeyecekti. Bu durumda Çin ordusuyla başa çıkmak kolay değildi. Kara Kağan, anlaşma yapması için Tulu Han'ı göndererek askerlerini geri çekti.

3. 1. 33. Onbaşı Sülemiş

Ötüken en zor kışlarından birini yaşıyor, halk açlıkla mücadele ediyordu. Onbaşı Sülemiş de karısı, çocukları, annesi ve kardeşleriyle birlikte açlıktan bir türlü kurtulamamıştı. Yine böyle bir gün atına atlayıp ava ıktı. Vurabildiği ise bir tane tavşandı. Eve dönmek üzereyken karşısına çıkan biri, gidip İşbara Han'ın askerlerinin sayısını öğrenirse yanındaki yiyecek ve kırmız dolu torbayı ona vereceğini söylüyordu. Adamın Tulu Han'ın askerlerinden biri olduğunu anlamıştı. Atın üzerindeki eyer ve koşumlardan Çin'den geldiği belliydi. Binbaşı Böğü Alp'e haber verildi ve tuzak kuruldu ancak adam kaçmıştı. Böğü Alp, Kıraç Ata'nın sözlerini hatırladı. Açlık olacağını söylemişti.

3. 1. 34. Onbaşı Üç Oğul

Tulu Han, Kara Kağan'ın elçisi olarak Çin'le anlaşma yaptıktan sonra Çin kapılarını ticaret yapabilmeleri için Türklere açmıştı. Onbaşı Üç Oğul da zaman zaman ticaret için Çin'in iç kısımlarına kadar gider, para kazanıp dönerdi. Yine böyle bir gün, iki atını satmak üzere Çin'e gider. Orada konakladığı gece çıkan kavgada yardım edip kurtardığı adam Çin'in bir diğer veliahtının yaveri ve bir Türk olan Karakulan'dır. Karakulan, Üç Oğul'u evine götürüp, yedirir, içirir. Güzel bir de yatak hazırlar. Atlarını da Çin veliahtına satıp parasını Üç Oğul'a getirir. Üç Oğul burada ömründe olmadığı kadar rahat etmiştir.

3. 1. 35. Karakulan

Karakulan, bir süredir evinde misafir ettiği Üç Oğul'dan Çin veliahtlarının arasında kavga çıkacağını, bu kışı Çin'de geçirip kendisine yardım etmesini istedi. Ötüken'i iyi bilen adamları bir miktar para ve bir at dolusu erzağı da kışı geçirebilmeleri için Üç Oğul'un evine gönderdi. Çin'deki hayat Üç Oğul'a değişik gelmişti. Karakulan'ın evindeki cariyelerden biri ona karısıymış gibi bile davranmaya başlamıştı. Ahlakının bozulmaya başladığını fark ediyordu. Bahar gelmişti. Üç Oğul ve Karakulan birlikte saraya gittiklerinde veliahtlardan biri erken davranıp diğerini öldürünce hayatlarını kurtarmak için Çin'den kaçmaya mecbur kaldılar. Atlarını Ötüken'e doğru sürdüler.

3. 1. 36. Kıtık

Aradan aylar geçmiş ve Ötüken'e tekrar kış gelmişti. Çin'in iç işlerini bildiğinden Kara Kağan, Karakulan'ı Tunga Tegin'in tümenine vermiş ve yüzbaşı yapmıştı. Kara kış bütün şiddetiyle bastırmıştı. Ötüken'de kışın zorlu şartlarıyla birlikte kıtlık da iyiden iyiye kendini göstermeye başlamıştı. Günlerdir açlıktan yatağa düşmüş ailelerini kurtarmak için insanlar atlarını kesip yemeye başlamışlardı. Bir süre sonra pek çoğu günlerce süren açlık sebebiyle neredeyse bütün ailelerini kaybetti.

3. 1. 37. İsyan

627 yılının bahar ayında kış bitmiş, ancak açlıktan Ötüken'de neredeyse adam kalmamıştır. Kara Kağan, Sırtarduşlar, Dokuzoğuzlar ve Bayırkular isyan edince Tulu Han'dan isyanı bastırmasını ister. Savaşa İşbara Han ve Kür Şad da kendi askerleriyle

katılsalar bile zayıf olduklarından yenilirler. Döndüklerinde Kara Kağan'ın Tulu Han'ı tutuklattırarak hapsettirmesi ise halkın tepkisini çeker.

3. 1. 38. Yüzbaşı Yağmur

İsyancılara karşı savaşı kaybeden Göktürkler, Ötüken'den ayrılmışlar, Dokuzoğuzlar ve Sırtarduşlar gelip buraya yerleşmişti. Yüzbaşı Yağmur'un savaştan kalma yaraları iyi beslenemediği için hala iyileşmemişti. Tunga Tegin'e gidip yardım istedi fakat o da yoksulluk içindeydi. Çadırına dönüp, satabileceği ne varsa toplayarak atına atladı ve Çin'e doğru yola çıktı. Yolda gördüğü pek çok Göktürk, neyi var neyi yoksa Çin'e satmaya götürüyordu. Aralarında Çalık'ın oğlu Gümüş, Kara Ozan ve Pars da vardı. Ötüken'de yaşayan Çinliler de yoksulluk nedeniyle mallarını toplamış Çin'e geri dönüyorlardı. Dört yoldaş Çinlilerin yolunu keserek mallarının yarısını alırlar. Buna canı sıkılan Çinlilerden biri, yanlarındaki Onbaşı Pars'la Tulu Han'ın tümenindeyken birlikte çalıştıklarını, Onbaşı Burguçan'ı öldüren kişinin, Onbaşı Pars olduğunu söyledi. Çinliler kalan mallarını alıp yollarına devam ederken Yüzbaşı Yağmur kılıcını çekmişti bile. Nihayet arkadaşı Burguçan'ın kanı yerde kalmamıştı.

3. 1. 39. Tanrı Türklere Kızıyor

Bozkırlara güneş açmış, yaz gelmişti. Kışla birlikte kıtlık sona ermiş, fakat çok ölen olmuştu. Gök Börü ve Sancar, Yamtar'ın çadırında oturup karınlarını doyurmuş kımız içerlerken birden üşüdüklerini fark ettiler. Dışarı baktıklarında lapa lapa kar yağıyordu. Yamtar'ın hayatta kalmayı başaran küçük oğlu ve kızı koşarak gelmişler, titriyorlardı. Yamtar hemen yedek çadırın direklerini tutuşturup ateş yaktı ve herkesin sırtına birer post verdi.

Bu dondurucu soğuklar beş gün sürmüştü. Pek çok insan ve hayvan donarak öldü. Karın durduğu gece çadırlarından çıkan Göktürkler, gökyüzünde üç tane ay gördüler. Kılıç ve kalkanları birbirine vurarak ses çıkarmaya, gökyüzünü ok yağmuruna tutmaya başladılar. Böğü Alp'in aklında hep Kıraç Ata'nın sözleri vardı. Uzun süren kıtlığın ardından ay parçalanmıştı. O gece ay battıktan sonra herkes çadırına çekilmiş ama kimse uyumamıştı. Böğü Alp de sıkıntıdan uyuyamadı, daha ortalık ağarmadan çadırından çıktı. Günesin doğmasıyla birlikte topraktan kızıl bir duman çıkmaya başladı. Bu Tanrı'nın Türklere öfkesiydi.

3. 1. 40. Bozgun

Bir sonraki bahar geldiğinde Türkler yine yoksulluk içindeydiler. Çin'e akın yapmaktan başka çareleri kalmamıştı. Kara Kağan, İşbara Han ve Kür Şad olmaksızın Çin'e akına gidiyordu. Kalanlar yerleştikleri yeri koruyacaklardı. Kara Kağan'ın bile bindiği attan başka bir şeyi kalmamıştı. Ertesi gün Kara Kağan'ın ordusu Çin ordusuyla karşılaşınca büyük bozguna uğradı. Zayıf düşmüş atlar koşamamış, askerler eskisi gibi dövüşememişti.

3. 1. 41. Aldatmaca

Kür Şad, Kara Kağan'ın yenildiğini haber alır almaz beş adamıyla kağanın ordusuna doğru harekete geçer. Çünkü kağanın, bozgunun ardından Çin'e elçi göndereceğini haber almıştır. Akşam olup Kara Kağan'ın ordusuna ulaştığında, daha fazla asker toplayabileceğini, Çin'e elçi göndermesinin doğru olmayacağını söyledi. Kara Kağan, kararı Kür Şad'a bırakmıştı. İlk iş olarak, Batı Kağan'ı ve İşbara Han'a yardım için haber gönderdi.

Çin'den gelen elçi bir çadıra yerleştirildi. Aşçılarıyla birlikte gelmiş olan bu elçi Türklerin açlık çektiğini bildiklerinden Türklere yemek ikram ediyordu. Aşçılar ise ateş yakmak yasak olduğu halde yemek pişirdikleri bahanesiyle sürekli ateş yakıyorlardı. Sabah olduğunda Çinlilerin kaçmış olduğu, nöbetçilerin de zehirlendikleri haberi geldi. Çin ordusu gelmişti. Gelen elçi Türkleri kandırarak askerleri sayıp Çin ordusuna haber vermiş, sabah olmadan da kaçmıştı. Türkler atlarına bile binecek zamanı zor buldular. Türkler bozkırda Çinlilere karşı ölümüne savaşıyordu.

3. 1. 42. Son Gülüş

Göktürklerin iki, üç bini yaralanarak esir düşmüş, on bini savaş alanında cansız yatıyordu. Kara Kağan kaçıp kurtulmayı başarabilmişti. Kağan soyundan olduğundan bir tek Kür Şad'ın atı alınmamıştı. Savaş alanında bir kahkaha ortalığı çınlatıyordu. Onbaşı Sancar'ın yine deli damarı tutmuş, Türklerin atsız kalmasına ve dev gibi Yamtar'ı esir almış ufacak Çinliye bakıp katıla katıla gülüyordu. Başka zaman olsa arkadaşları onu atına bağlayıp koştururlardı fakat elleri kolları bağlı, yapabilecekleri hiçbir şey yoktu. Sirtına saplanan ilk okla önce kahkahası kesildi. Sonra, yediği her mızrak ve okla kahkaha atmaya devam etti. Dövüşemez durumda bile olsa Çinlilerin

Sancar'ı öldürmeleri kolay olmamıştı. Üstelik son nefesini verirken bile Çinlilerle alay etmiş, kahkahalar atmıştı.

3. 1. 43. Bir Yıl Sonra

Kara Kağan, esir olmaktan kurtulup kendi yurduna döndüğünde Çinliler çoktan artlarında bıraktıkları kadın, çocuk ve yaşlıları yakalamışlardı. Kara Kağan'ı da esir alıp Siganfu'ya getirmişlerdi. Kara Kağan, duyduğu utançtan dolayı son derece kederliydi. Kür Şad ve İşbara Han onu görmeye geldiklerinde hala karşılarında bir kağan varmış gibi davranmaları gururunu incitiyordu.

3. 1. 44. Can Acısı ve Gönül Acısı

Koskoca Yamtar Çin'de esir düştüğünden bu yana, Ötüken'deki kıtlık zamanı bile bu kadar zayıf düşmemişti. Çin'deki bu tahta evin içinde daralıyor, bozkırda istediği yere kurabildiği çadırının özlemini çekiyordu. Türk esirler Siganfu'nun dışına yerleştirilmiş, ekip biçmeleri için tarla verilmişti. Atlarıyla özgürce çayırda dolaşıp av avlayan Türkler şimdi Çinlilerden tarla işlerini öğreniyorlardı. Çinliler kendi dillerini öğrenmeye zorlayıp emirler veriyorlardı. Gök Börü böyle bir emre karşı çıktığı için savaştan sonra sağlam kalan diğer gözü de dağlanarak cezalandırılmış, tümüyle karanlığa mahkum olmuştu.

3. 1. 45. Filozof Şen Ma

İki gözünü de kaybeden Gök Börü, Yamtar'ın komşusu idi. Yamtar iyileşinceye kadar onunla ilgilenmiş, iyileşmesi için çok uğraşmıştı. Gök Börü'nün tarlasını da Yamtar ekip biçiyor, hem kendi hem de onun çocuklarıyla ilgileniyordu.

Böylelikle bir yıl daha geçmişti. Gök Börü kendini, oğlu Sungur ve Yamtar'ın oğlu Göktaş'a güreş öğretmeye adanmıştı. Esaret altında bile Göktürkler evlatlarını Türk töresine göre yetiştirmeye devam ediyorlardı.

Bir gün Çinli bir filozof gelip savaşmanın kötü olduğunu, iyi olan şeyin bilim ve felsefe olduğundan bahseder. Bütün yaşam tarzı bütün Göktürkler gibi savaşmak üzerine kurulu olan Yamtar, bilim ve felsefenin karın doyurabileceğini duyduğunda sonunda açlıktan kurtulabileceğini düşündü.

3. 1. 46. Yamtar Filozof Oluyor

Yamtar yaşlı filozoftan felsefe öğrenmeye başlamıştı. Yamtar'ın bunu yapmaktaki amacı karnını doyurabilmektir. Ancak arkadaşları Yamtar'ın günden güne daha da zayıfladığını fark etmişlerdi. Üstelik şaşırılacak derecede az yemek yiyordu. Yaşlı filozofun karın doyurmaktan kastı aç olduğunu düşünmeyerek tok hissetmek olduğundan felsefe Yamtar'ın karnını doyurmaya yetmemişti.

3. 1. 47. Kuruntu

Yamtar bir gün Siganfu şehrinde gezerken müzik sesi gelen bir yere yaklaştı. Çin dilini bir türlü öğrenememişti. Çünkü hiçbir Göktürk bu dili öğrenmek istemiyordu. Kalabalığın içinden biri Yamtar'a seslenince Yüzbaşı Üç Oğul'u gördü. Çok zayıfladığından Yamtar'ı tanımakta zorlanmıştı. Orada Çinliler cambazlık, Türkler ise güreşerek para kazanıyorlardı. Üç Oğul oranın sahibiyle konuşup Yumru'nun güreşerek para kazanmasına yardımcı olmuştu. O gün de Yamtar'la Yumru güreşti. Ancak Yamtar iki, üç yıldır yarışmadığı ve çok zayıf düştüğü için yenildi.

3. 1. 48. Yamtar Uyanıyor

Üç Oğul, Yamtar'ın yemek yemesi gerektiğini bildiğinden işyeri sahibiyle konuşarak yeni bir oyun önerisinde bulundu. Bu oyun yemek yeme yarışydı. Yamtar, günden güne kendine geliyor, eski gücünü geri kazanıyordu. Artık hem para kazanıyor hem de karşısına çıkan herkesi yeniyordu.

3. 1. 49. Kırac Ata'nın Söyledikleri Gerçekleşiyor

Esaret altında iki yıl daha geçmişti. Çin Kağanı'nın subayı olan Kür Şad, İşbara Han ve Böğü Alp, Yamtar, Yağmur, Yumru, Üç Oğul ve Gümüş'ü özel birliğe aldirmişlardı. Hiçbiri Çin Kağanı'nın askeri olmak istememişler fakat Kür Şad ancak bu şekilde silahlanabileceklerini düşünmüştü. Gök Börü de oğullarına dövüşmeyi öğretiyordu.

Bir gün Kara Kağan'ın öldüğü haberi geldi. Cenazesi, Türk töresine uygun bir şekilde yakılıp külleri gömülerek yapıldı. Kırac Ata'nın söyledikleri birer birer gerçekleşiyordu. Göktürkler için asıl üzücü olan kağanın ölümünün ardından İşbara Han'ın kendini öldürmüş olmasıydı.

3. 1. 50. Çin Türklerin Ahlakını Bozuyor

Bögü Alp, Çin ordusundaki askerlere dövüş eğitimi veriyordu. Pek çok Türk askeri de orduya katılmıştı. Türklerle uğraşmak zor olmuyordu çünkü Türkler doğuştan savaşçıydı. Fakat Çinlilere savaşmayı öğretmek neredeyse dünyanın en zor işiydi. Bögü Alp'in yedi ve sekiz yaşlarındaki çocukları bile Çinlilerden daha iyi dövüşüyordu. Bögü Alp, akşam olup dövüş eğitimleri bitince Siganfu'nun sokaklarında dolaşmaya çıkıyordu. Her gün aynı saatlerde çıkıp, aynı sokaklardan geçip aynı saatte geri dönüyordu. Çünkü sokaklarda gizlice yürüten ve sonra bir Çinlinin evine giren adamı takip ediyordu. O gece dolunayın ışığı Üç Ok'u tanmasına yardımcı olmuştu. Oysaki, çok güzel bir karısı ve çocukları vardı. Bu ev Çinli bir tüccarın eviydi. Türk töresine göre bu büyük bir ahlaksızlıktı. Üstelik Üç Oğul yalan söylemeye de başlamıştı.

3. 1. 51. Beş Yıl Sonra

Göktürklerin Çin'deki esaretinin dokuzuncu yılıydı. Esir düştüklerinde küçük birer çocuk olanlar büyümüş, genç birer subay olmuşlardı. Kür Şad, Bögü Alp'le konuşurken bir ayaklanma planladığından bahsetti. Bu ayaklanma en seçme Türklerle yapılacak, sonra kurulan kağanlığın başına abisi Tulu Han'ın Çin sarayının bir odasında esir tutulan, on beş yaşındaki oğlu Urku geçecekti.

O günün gecesinde Kür Şad, Bögü Alp, Yamtar, Yağmur, Üç Oğul, Ay Kutluk ve Emen gizlice toplanıp ayaklanma için son planları yaptılar. Çin Kağanı'nın özel birliğinde olduklarından hiç de zor olmayacaktı. Önce Çin Kağanı'nı rehin alarak Urku'yu kurtaracaklar, sonra Çin'den ayrılacaklardı. Gök Börü'nün yedi öğrencisi, Yamtar'ın oğlu Göktaş, Sülemiş'in oğlu Barmalak, Arık Buka'nın oğlu Gıgay Börü, Üç Oğul'un oğulları Kara Budak ve Kızıl Buka, Gök Börü'nün oğlu Sungur ve Alka'nın oğlu Tanrıvermiş üç gece sonra dolunayda, Kür Şad liderliğinde isyan başlatacaklardı.

3. 1. 52. İhtilal

Büyük gece gelip çattı...

Kür Şad, yapılacak saldırışın bütün inceliklerini tasarlayıp son buyruklarını verdikten sonra konçuyunun yanına geldi. Ona her zamankinden sert bir sesle:

-Konçuy! Bu gece budunu kurtarmak için kanlı bir iş yapacağız. Ölürsem bildiğin gibi yap! dedi (Atsız, 1973: 387).

İhtilalin yapılacağı gece Kür Şad, bütün hazırlıklarını tamamladıktan sonra eşine o gece ayaklanacaklarını söyleyerek ailesiyle vedalaştı. Eşine işler yolunda gitmezse bildiği gibi davranmasını söylemesinin sebebi ise bir Türk kadınının tehlike karşısında nasıl davranacağını bilmesiydi. Her durumda eşinin en doğru kararı vereceğinden emindi.

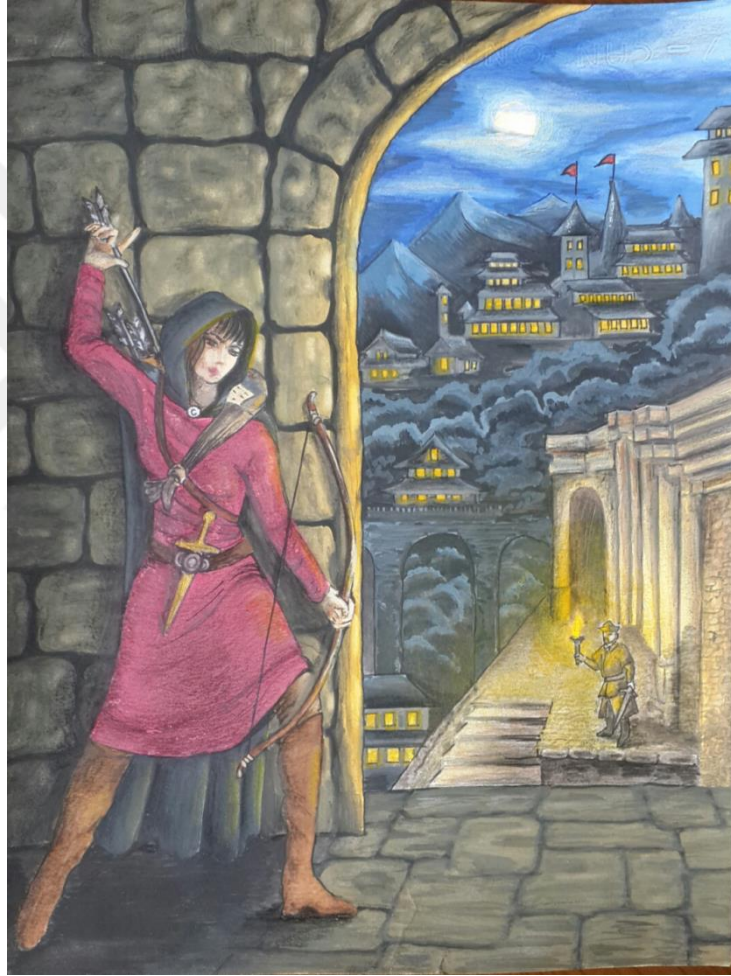
Kırk kişi Çin sarayının bahçesindeki duvarın dibinde sözleştikleri gibi buluştular. Yağmur yağıyordu. Yamtar'ın kolunun altında çok büyük bir taş vardı. Bu taşla Çin Kağanı'nın kapısını kırıp içeri girebilecekti. Harekete geçtiler. Uzaktan atılan oklarla nöbetçilerden kurtuldular. Yamtar ve Yumru ellerindeki taşlarla kapıyı kırmaya çalışıyorlardı. Sesi duyan Çinli askerler harekete geçmişti. Kapı bir türlü açılmadığı için Göktürkler orada çok kayıp vermişlerdi. Ve her geçen dakika daha fazla Çin askeri geliyordu. Dayanmaları mümkün değildi. Atları alıp kaçabilmek için ahıra koştular. Dört kapısını dört güçlü asker tutmuş, Çinlilerle canı pahasına dövüşüyor, ahırın içine girmelerine izin vermiyorlardı. İhtilalciler atlara binip içerdeki gizli kapıdan geçerken kapıyı tutan bir tek Yamtar kalmıştı. Yamtar son nefesini verinceye kadar Çin askerleriyle öylesine dövüşmüştü ki, bu da arkadaşlarının oradan uzaklaşmasına yetmişti.

Kür Şad yönetimindeki geriye kalan on iki Göktürk, kuzeye doğru atlarını sürdüler. Çin sarayının askerleri de peşlerine düşmüşlerdi. Nehir boyunca geçilebilecek tek bir köprü olduğundan herkes oraya doğru at koşturuyordu. Yağmur şiddetini arttırarak yağmaya devam ediyordu. Göktürkler yağmur bulutları dolunayın ışıklarını kapattığından zifiri karanlıkta köprüyü ararken Çin askerleri de gelmişti. Göktürkler ve kalabalık Çinliler arasında kıyasıya bir çarpışma yaşanıyordu. Kür Şad

gözlerini ebediyen yumduğunda arkadaşlarından sağ kalan yoktu. Kür Şad ölmüş olduğu halde hala atının üstünde ve kılıcını sımsıkı tutuyordu.

3. 1. 53. Son

Çinliler, Kür Şad'ın başını vücudundan ayırıp Çin Kağanı'na getirmişlerdi. Çünkü Kür Şad bütün Çin'e korku salmıştı. "Sarayın adamları Kür Şad'ın ocağını söndürmek için bütün şehri aradılar" (Atsız, 1973: 421). Soyunu kurutmak için her yerde Kür Şad'ın oğlunu arıyorlar fakat bulamıyorlardı.

Şekil 29. : Deniz Kolgu "Kür Şad'ın Karısı Altın Tarım'ın Oğlunu Siganfu Şehrinden Kaçarırken Nöbetçileri Atlatması"

Resmin sol ön tarafında bulunan kadın figürü bordo elbiseli ve siyah pelerini ile silah kuşanmış saklanır vaziyette, duvara yaslanmış, eliyle sırtındaki oku alırken resmedilmiştir. Okuyla vurmaya niyetlendiği adam sağ arka planda, elinde meşalesi ve kılıcıyla saklandığı yere doğru bakan adamdır. Kür Şad'ın karısı Altın Tarım'ın

sırtında bir bebek sarılı ve belindeki kemerinde hikayenin ilerleyen kısımlarında bahsi geçecek olan Kür Şad'ın altın bıçağı bulunmaktadır. Altın Tarım'ın bulunduğu yer tutsak durumda yaşadıkları Siganfu şehrinde bir yapı olarak tasarlanmıştır. İzleyici yapının iç tarafından pusuda duran Altın Tarımı, arka planda yapının devamı olan bir yerde onu arayan eli meşaleli ve silahlı nöbetçiyi ve en arka planda ise bir Çin yerleşim yerini görmektedir. Olay gece saatlerinde yaşandığından renkleri daha koyu seçilmiş, ışık kaynağı olarak gökte bulutların ardında resmedilen dolunay, arka plandaki evlerin ışıkları ve nöbetçinin elindeki meşale bulunmaktadır.

Şekil 30. : Deniz Kolgu “Altın Tarım Çin’den Kaçarken”

Yukarıdaki ve şekil 29’deki resimlerde anlatılmaya çalışılan olaylar Atsız’ın romanında tam olarak betimlenmemiştir. Ancak olayın gece yaşandığı, Kür Şad ve arkadaşlarının şehirden kaçmaları sırasında bir fırtına olduğu, Altın Tarım’ın ise önce şehirdeki nöbetçileri aşmış sonrasında dağ tepe aşarak uzaklaşması gerektiği düşünülmüş sahneler kurgulanmıştır. Yukarıdaki resimde Altın Tarım Çin şehrinde

kaçmayı başarmış, kucağında bebeğiyle dağları aşmaktayken resmedilmiştir. Uzakta kalmış sisler içerisindeki Çin şehri ve Çin resim sanatında tasvir edilene benzer dağlar, dağların arasındaki uçurumlar üzerinde kurulmuş asma köprü anlatımı güçlendirmek için fantastik bir tarzda tasarlanmıştır. Ufukta dağların ardında yaşanan fırtına, Kür Şad ve arkadaşlarının hayatlarını kaybettiği yer olarak düşünülmüş ve ortalığı sarmakta olan yoğun sisle Kür Şad ve arkadaşlarının öldükten sonra ortalığı yoğun bir sisin kaplamasının ardından birer ışık halinde ayağa kalkarak Tanrı Dağları'na doğru yürüdükleri ana bir gönderme yapılmıştır.

Şekil 29'da bebek şehirden çıkarken daha rahat hareket ederek dövüşebilmesi ve ok atabilmesi için sırtında, şekil 30'da şehirden uzaklaşmış olduğu için kucağında düşünülmüştür. Yine şekil 29'da sırtında bulunan okların kaçma esnasında kullanılarak bittiği ve öldürdüğü Çinli nöbetçinin elinde bulunan kılıcı almış olduğu varsayılarak şekil 30'da Altın Tarım elinde bu kez kılıçla tasarlanmıştır. Belinde yine Kür Şad'ın hatırası olan altın bıçak bulunmaktadır. Akli geride bıraktıklarında kaldığı için karanlık dağlara doğru yol alırken geriye doğru bakar şekilde resmedilmiştir.

Kür Şad'ın eşi Altın Tarım olup biteni haber aldıktan sonra oğlunu alarak ortadan kayboldu. O gece, hiçbir Çinli korkudan evinden çıkamıyordu. Her yeri beyaz bir sis kaplamıştı. Sislerin içinden her yeri kanlarla kaplı Kür Şad ayağa kalktı, yerden tuğunu kaldırdı. Onun ardından arkadaşları ayaklandı. Eliyle Tanrı Dağı'nı işaret etti. Kırk bir kahraman Göktürk ışık halinde o yöne yürüdüler. Atalarının ruhları orada onları bekliyordu.

3. 2. Bozkurtların Dirilişi

Çin Kağanı sarayında korkudan uyku uyuyamıyordu. Toplam bulunan ceset sayısı kırk birdi. Bu korkunç isyan bu kadar az kişiyle yapılmış olamazdı. Siganfu'da yaşayan insanlardan atlı ve silahlı Göktürklerin geceleri sokaklarda dolaştığı haberleri geliyordu. Ancak bunların hiçbirini yakalamak mümkün olmamıştı. Bir tüccar gece şehre dönerken ihtilalcileri atlarıyla Vey Nehri'ni geçerken gördüğünü anlatmıştı. Bir de çok iri yarı bir Türk silahlı vaziyette sokakta yürürken görülmüştü. Hatta bunu gören bir Çinli korkudan ölmüştü. Halkın ve kağanın bu korkudan kurtulabilmesinin tek bir yolu vardı: Türkleri Çin'den göndermek.

3. 2. 1. İhtilalden Kırk Yıl Sonra

Ucu bucağı olmayan yeşil çayırlarda, küçük bir tepeliğin eteğinde birkaç Türk çadırı kurulmuştu. Güneş batmak üzereydi. Bu çadırlardan birinin içinden kırk yaşlarında bir adam çıktı. Birilerini beklediği belliydi ama ufukta kimse görünmüyordu. Yüzündeki yara izlerinden çok şey yaşamış olduğu belli olan bu adam yoksul giyimliydi fakat belinde altın ve gümüş işlemeli bir bıçak taşıyordu. Asil bir duruşu olan bu adam çadıra tekrar girdi. Yaşlı bir kadın olan annesi hasta yatıyordu.

İhtiyar kadın bütün gücünü kullanarak biraz toplandı:

-Yarına çıkmayacağımı anlıyorum. Sana söyleyeceklerim var, dedi. ... Anasının kendisine söyleyeceği şeyleri büyük bir sabırla yıllarca beklemişti. Yazık ki sonsuz bir istekle bilmek istediği şeylere kavuşurken anasından ayrılıyordu. O, hiçbir anaya benzemeyen vefalı, çilekeş, iyi anadan... Yoksul ve kimsesiz bir aileye mensup oldukları halde en arı soylu kadınlardan daha üstün olan anadan...

Dirliğin sonuna gelmiş bu iyi kadın şimdi kısık bir sesle konuşmaya başlamıştı.

-Urungu! Soğukluk yavaş yavaş yüreğime doğru yükseliyor. Yüreğime değdiği zaman benim için her şey bitecek ve ben ölmüş olacağım. Ama bu ölüm benim ilk ölümüm değildir...

Urungu hayretle anasına baktı...

-Ben bundan çok önce ölmüş sayılabılırdim. Seni büyütüp er kişi yapmak için yaşadım. On beş yaşına girip er adını aldığı zaman yeryüzünde yapacak işim kalmamıştı. O zamandan beri yalnız bir şeyi görmek için yaşamaya çalıştım. O şey, senin yıllardır ardında koştuğun düşünce idi: Ötüken'de Türk kağanının oturduğunu, Türk türesinin yürüdüğünü görmek...

-... Sana söyleyeceklerimi çabuk söylemeliyim. Artık kim olduğunu öğren! Senin asıl adın Urungu değildir!

Urungu bir irkildi:

-Ya nedir?

-Ne olduğunu ben bile unuttum.

-Ne diyorsun ana? Her şeyi hatırlayan sen tek oğlunun adını nasıl unutursun (Atsız, 1973: 433-434).

Kür Şad'ın eşi Altın Tarım ihtilal gecesi kocasının tembih ettiği gibi bildiğini yapmıştı. İşlerin yolunda gitmediğini anladığında daha çok küçük olan oğlunu alıp

Çin'den kaçmayı başarmıştı. Çin'den kaçmak elbette kolay olmamıştı. Bir erkeğin bile zor yapabileceği bu işi Urungu'nun annesi yapmıştı. Çünkü o kadın, kahraman Kür Şad'ın eşi idi. O da en az kocası kadar cesur ve iyi dövüşçüydü. Medeni yaşam şartlarında bile yalnız bir kadının pek çok zorluklarla karşılaştığı göz önünde bulundurulduğunda, Çin'den bebeğiyle kaçıp bozkırda bütün tehlikelere açık bir şekilde oğlunu ve kendini koruyarak hayatta kalmayı başaran Altın Tarım'ın yaşadıklarını hayal etmek pek de güç olmamalıdır. Bunu ancak çok iyi dövüşen, avlanabilen ve çok zeki bir Türk kadını yapabiliirdi. Tehlikelerden bir diğeri ise Urungu'nun Kür Şad'ın oğlu olduğunun öğrenilmesiydi. Kür Şad öldükten sonra bile etrafa korku saçarken, düşmanları Urungu'nun yaşadığını öğrendiğinde elbet sağ bırakmayacaklardı. Üstelik ihtilalden sonra soyunu kurutmak için her yerde oğlunu aramışlar fakat bulamamışlardı. İşte bu sebeple annesi biricik oğlunu herkesten koruyabilmek için adını bile unutmıştı.

...Urungu'nun sesi dalgalandı:

-Ana! Babamın da adını unuttun mu?

-Unutmadım! Unutmak istesem de unutamazdım. Baban unutulamazdı. Çünkü baban Kür Şad'dı...

Urungu yeniden irkildi ve elini belindeki bıçağa attı:

-Bunu şimdiye kadar niçin sakladın?

... Belindeki bıçak babanın bıçağıdır. Bumun Kağan'ın adı yazılı, damgası kazılıdır.

Urungu bıçağı kınından sıyırdı. Fakat yazıyı göremedi.

-O yazı her zaman görülmez. Güneş doğarken ve batarken görülür (Atsız, 1973: 435-436).

Şekil 31. : Deniz Kolğu “Altın Tarım’ın oğlu Urungu’ya Vedası”

Yukarıdaki resimde, şekil 29 ve 30’da Çin’den kucığında bebeği kaçarken resmedilen Kür Şad’ın eşi Altın Tarım saçları beyazlamış, yaşlanmış ve hasta yatağında, karşısında üzgün bir şekilde diz çökmüş vaziyette oğlu Urungu ile birlikte resmedilmiştir. Şekil 29 ve 30’da belinde taşıdığı Kür Şad’ın altın bıçağı bu kez Altın Tarım’ın elinde oğluna gösterip bir şeyler anlatırken görülür. İçinde buldukları mekan gösterişten uzak Türk motiflerinin yer aldığı bir Türk çadırı olarak tasvir edilmiştir.

Oğluna, babasının hiçbir zaman kağanlık peşinde olmadan milleti için çalıştığını, kim olduğunu gizlemeye devam ederek sadece vatani için çalışmasını vasiyet etti. Urungu annesine, babasına yakışır bir evlat olacağına dair yemin etti. Kür Şad’ın eşi son nefesini rahatça vermişti.

3. 2. 2. Kür Şad’ın Konçuyu

Gece olduğunda Urungu hala çadırın önünde oturmuş annesini bekliyordu. Küçüklüğü gözünün önüne geldi. Annesinin silahlı halini hatırlıyordu. Annesini pek çok kez dövüşürken görmüştü. Bazen Urungu’yu çadırda bırakıp avlanmaya gider, sonrasında yanında yiyecek ve kımızla geri dönerdi. Eve eli boş döndüğünde ise

nedense annesi iştahsız olduğunu söyler ve kendi yiyeceğini oğluna verirdi. Annesinin kendisine ok atmayı öğretişini hatırlıyordu. Başka birinden bahseder gibi sıkça Kür Şad ihtilalini anlatırdı.

Urungu güneş doğduğunda hala uyumamış, gece boyunca geçmişle hesaplaşmıştı. Annesi ölürlen bile oğlunu gururlandırmıştı. Ölen kadın, bütün Çin'e korku salan, milletin onurunu kurtaran Kür Şad'ın karısıydı.

3. 2. 3. Bozkırların Kucağında

Urungu, annesinin ölümünün ardından oğlu Taçam'ı evlendirip çadırı da ona bırakarak obadan ayrılmıştı. Bozkırda Ötüken'e doğru at sürüyordu. Annesine verdiği söz üzerine Göktürk Devleti'ni tekrar kurabilecek birilerine rastlarsa onlarla birlikte savaşıacaktı. Günlerdir yol gidiyordu ve güneş batmak üzereydi. Bir küçük akarsu kenarında durmuştu. Dinlenirken Dokuzoğuzlar'dan üç atlı geldi. Urungu'ya kimlerden olduğunu sordular. Göktürklerden olduğunu öğrenince takındıkları alaycı tavır Urungu'yu sinirlendirmişti. Dokuzoğuzlar'ın yüzbaşı Kadir Bağa, kendisine ok atmada Çinlilerden daha iyi olduklarını söyleyen Urungu'nun borkünü okuyla uçurdu. Hemen ardından Urungu'nun attığı oklarla üç adamın borkü aynı anda havaya uçup arkalarındaki ağaçlara yapışmıştı. Urungu ot atmada babası kadar başarılıydı. Ardından kıyasıya bir kılıç dövüşü başladı.

Dokuzoğuzlar'ın kağanı Baz Kağan'ın dünyalar güzeli kızı Ay Hanım, kendi savaşçılarını bu kadar zorlayan Urungu'yu hayranlıkla izliyordu. Bir süre sonra Ay Hanım'ın emriyle dövüş durdurulur. Urungu diz çökerek kağan kızını selamlar. Ay Hanım, Urungu'nun bir bey olduğunu davranışlarından anlamıştır. Hatta ok atışını dillere destan Kür Şad'a benzetir. Babasının adı düşmanlarının bile dilinde hala yaşıyordu. Ay Hanım, Urungu'ya kuzeye doğru gittiklerini ve eğer isterse kendileriyle gelebileceğini söyledi. O gece hepsi o suyun kenarında konakladılar. Urungu karısı öleli yirmi yıl olduğu halde kimseyle evlenmemişti. O gece ise gözüne uyku girmiyor, Ay Hanım'ı düşünüyordu.

3. 2. 4. Ötüken'e Giderken

Sabah olduğunda karınlarını doyurup hazırlandıktan sonra hep birlikte kuzeye doğru yola çıktılar. Yemeklerini ve kıymızlarını kendisiyle paylaştıkları için Urungu kendini borçlu hissediyordu. Birlikte üç gün boyunca yol aldılar. O gün yine geceyi

geçirmek için çadırlar kuruldu. Bir çadırı bile olmayan Urungu'nun belindeki altın bıçak Ay Hanım'ı şüphelendirmişti. Ay Hanım, kendisiyle gelip babasının ordusuna katılmasını teklif ettiyse de işe yaramadı. Ertesi gün yolları ayrıldı. Urungu Ay Hanım ve adamları gözden kayboluncaya kadar arkalarından öylece bakakaldı, sanki taş kesilmişti.

3. 2. 5. Kurt Başlı Sancak

Yazın ilk günlerinde Çin'in iç taraflarından surlara doğru at koşturan Tonyukuk, kendisini surların biraz ilerisinde bekleyen Kutluk Şad ve Boyla Bağa Tarkan ile buluştuğunda birlikte kurt başlı sancağı kaldırarak Göktürk Devleti'ni yeniden kuracaklarına yemin ettiler.

Civardaki uzak yakın tüm Türk obalarına haberciler gidip onları Kutluk Şad'ın bayrağı altında toplanmaya çağırıyordu. Urungu ve Taçam'ın da katılmasıyla on sekiz kişi olmuşlardı. O akşam oturup konuştular. Ertesi gün yakındaki bir Çin karakoluna saldırmaya karar verdiler.

Bu küçük çaplı akın başarıyla sonuçlandı. Aynı günün akşamı hem zaferlerini kutladılar hem de elde ettikleri ganimeti bölüştüler. Artık hepsinin tek amacı o an çadırın ortasında dikili duran kurt başlı sancağı Ötüken'de görebilmektir.

3. 2. 6. Bahtiyar Uyku

Buluç, neredeyse yüz yaşında olan, Çuluk Kağan'ın ordusunda savaşmış, Göktürkler esir düştüğünde onlarla birlikte yıllarca zindanda kalmış, aynı zamanda usta bir demirci olan adamın torununun oğluydu. Kutluk Tegin'in sancağı altında toplanma çağrısını duyunca silahsız orduya katılamayacağından, civardaki bütün obaları gezmiş, ne kadar hurda demir varsa bir çuvala doldurup dedesine getirmişti. İlk başta pek oralı olmayan ihtiyar demirci, torunundan Göktürk Devleti'nin tekrar dirilmeye başladığını duyunca heyecanlandı. Ellerini gökyüzüne açarak Tanrı'dan kendisine güç vermesini diledikten sonra işe koyuldu. Buluç günlerdir çok yorulmuş olduğundan mağaranın bir köşesinde uyuyakaldı. Gün aydınlanırken gözlerini açtığı anda yanında iki kılıç ve bir bıçak gördü. Dedesi o güne kadar kağanların kılıçlarını yapmış gerçek bir demir ustasıydı. Kılıçlardan birinin üzerinde "Kutluk Kağan" ve arka tarafında "İlteriş Kağan" yazıyordu. Diğer kılıcı eline aldığı anda ise

“Kür Şad’ın oğlu” yazısını gördü. Yaşlı demirci, Kür Şad’ın karısının, oğlunu kaçırdığını biliyordu.

Dedesi o kadar yorulmuştu ki olduğu yere devrilmiş, elinde demir maşasıyla uyuyakalmıştı. Ancak bir süredir kıpırdamıyor, göğsü inip kalkmıyordu. Yüzünde mutlulukla uyuyan birisinin ifadesi vardı. Kurt başlı sancak dalgalanmaya başlarken o da üzerine düşeni yapmış olmanın mutluluğuyla yüz yıllık bir hayata gözlerini kapatmıştı.

Dışarıdan atlıların sesi geliyordu. Kutluk Şad ve askerleri mağaranın önünde durdular. Burada yaşayan demirciyi sordular. Buluç, kendini tanıtip olanları anlattı. Dedesinin yaptığı kılıcı Kutluk Şad’a verdi. Üzerinde kendi adını görünce şaşırın kağan, kılıcı çevirdiğinde “İlteriş Kağan” yazısını gördü. Tonyukuk ona Göktürk Devleti kurulduğunda adının “İlteriş Kağan” olacağını söyledi. Diğer kılıca baktığında ise “Kür Şad’ın oğlu” yazdığını gördü. Askerlerine dönüp aralarında Kür Şad’ın oğlunun bulunup bulunmadığını sorduğunda cevap veren olmamıştı. Boyla Bağa Tarkan kılıcı alıp askerler arasından Taçam’a verdi. Kür Şad’ın oğlu ortaya çıkıncaya kadar bu emaneti o taşıyacaktı.

3. 2. 7. İlteriş Kağan

Bahar gelmiş göz alabildiğince uzanan bozkırlar yeşile dönmüştü. Giderek güçlenip sayısı artan Türk ordusu o gün törenle Göktürk Devleti’ni yeniden kuruyordu. Son yapılan akınlarda kahramanca dövüştüğü için Urungu onbaşı olmuştu. Gururla Göktürk Devleti’nin kuruluşunu izliyordu. Hayali gerçekleşmiş fakat yüreğinin sızısı hala dinmemişti. Ay Hanım’ın güzel hayali aklından çıkmıyordu. Üstelik yakın bir zamanda Dokuzoğuzlar’la savaşacaklardı.

3. 2. 8. Urungu’nun Yarası

Yaz sonunda Dokuzoğuzlar’ın Çin ve Kıtaylarla birleşip Göktürlere saldıracağını haber alan İlteriş Kağan, birkaç gün içinde kalabalık bir ordu toplayıp Dokuzoğuzlar’ın üzerine yürüdü. Düşman daha kalabalıktı.

Urungu da savaşa katılmıştı. Kimle dövüştüğünün farkında değildi çünkü gözlerini Ay Hanım’ın çadırından ayırmıyordu. Çadıra girdiğinde üç Göktürk askeri kılıçlarını çekmiş, Ay Hanım ise çadırın diğer ucunda dövüşmeye hazır şekilde

duruyordu. Urungu askerlere kılıçlarını indirmelerini emretti. Diz vurarak Ay Hanım'ı selamladı. Babası Baz Kağan savaş sırasında ölmüş, Ay Hanım da tutsak edilecekti. Ay Hanım karşısında her zamankinden daha güzeldi. Urungu günlerdir onu düşündüğünü ve kendisiyle evlenmek istediğini anlattı. Kağan kızı, böyle bir şeyin töreler gereği mümkün olmadığını ve bey soyundan olmayan biriyle evlenemeyeceğini söyler. Halbuki Urungu, Kür Şad'ın oğludur.

Ay Hanım'ın subayı Kadir Bağa ve Göktürkler'den Örpen dövüşerek içeri girerler. Kadir Bağa, Ay Hanım'ı kaçırmaya, Örpen ise tutsak etmeye çalışmaktaydı. Ay Hanım yayını gerdi. İlk ok Urungu'yu, ikinci ok ise Örpen'i vurdu. Urungu yaralanmış, Örpen cansız yere düşmüştü. Ay Hanım, Urungu'yu bilerek öldürmemişti. Subay, kağan kızını alarak oradan uzaklaştırdı. Reddedilmek Urungu'yu göğsündeki oktan daha çok yaralamıştı.

Urungu ağır yaralı olduğu için sonbaharda yapılan Çin akımına katılamamıştı. Göktürklerin zaferle ve bol ganimetle sağ salim dönmeleri onu çok mutlu etse de gözleri oğlu Taçam'ı arıyordu.

3. 2. 9. Ay Hanım

Göktürkler'e yenildikten sonra sayıca azalan ve varlığını gizlice sürdürmeye çalışan Dokuzoğuzlar'ın başında Ay Hanım vardı. Göktürkler'in saldırısından önce, Çin'den yardım istemek için gönderilen haberciler, yakaladıkları bir Göktürkü yanlarında getirmişlerdi. Bu yaralı Türk askeri Urungu'nun oğlu Taçam'dı. Babasına olan benzerliği üzerine Ay Hanım, Taçam'a sorduğu sorularla Urungu'nun oğlu olduğunu anlamıştı. Taçam'a tutsak olduğu halde Urungu'nun oğlu olduğu için saygı gösteriliyordu.

O gece Kadir Bağa ve Taçam, Urungu hakkında sohbet ettiler. Sabah olduğunda Ay Hanım, Taçam'ı serbest bırakmaya karar vermişti. Aynı zamanda İleriş Kağan'a, Dokuzoğuzlar'ın boyun eğdiğini ve vergi vermeyi kabul ettikleri haberini götürecekti.

3. 2. 10. Deli Ersegün

Taçam, Göktürk obasına varıp İleriş Kağan'a Ay Hanım'ın sözlerini ilettikten sonra babasına Ay Hanım'ın selamını götürdü. Ay Hanım'ın kaçmadan önce kendi

çadırında öldürdüğü Örlen'in oğlu Deli Ersegün, Taçam'ın Ay Hanım'ın yanından geldiğini duyup yanına gelir. Babasının intikamını almak için Ay Hanım'ın yerini sormaktadır. Taçam ne söylediye vazgeçiremez. Deli Ersegün, çoktan atına binmiş, yola koyulmuştur. Bozkırlarda günlerce Dokuzoğuzlar'ı aradıktan sonra nihayet bulur ve babasının intikamını almaya geldiğini söyler. Ay Hanım'ın eşsiz güzelliği ve etkileyici sesi Ersegün'ü de etkilemiştir. Ay Hanım onunla dövüşmeyi kabul eder ve silahlarını kuşanıp karşısına çıkar.

Ay Hanım, Ersegün'e beş, altı adım yaklaşarak kılıcını sıyırdı. Ersegün de öyle yaptı ve yeniden yere diz vurarak onu selamladı. Kum Sengün üç defa el çırpı ve çocuk Gök Türk beği, av doğanı gibi bir atılışla Ay Hanım'a saldırdı.

Saygılı bir sessizlik içinde seyredilen vuruş, kimin kazanacağı belli olmadan uzayıp gidiyordu. Genç Gök Türk beğinin çok çevik ve atılgan hamlelerine Ay Hanım hesaplı ve keskin saldırılarıyla karşı koyuyor, bazen biri, bazen öteki ilerliyor veya geriliyordu. Bir aralık Dokuzoğuzlar arasında bir dalgalanma oldu: Ay Hanım'ın yüzünde ince ve kan sızan bir çizik görmüşlerdi.

... Sinir gerilmelerinin son ucuna vardığı ve kılıç çarpışmalarından başka ses işitilmediği bir sırada birdenbire Deli Ersegün'ün sendeleyerek sola doğru iki adım attığı ve öne doğru bükülerek yere kapaklandığı görüldü. Birçokları bunu savaş hilesi sanmışlardı. Çünkü kimse ona kılıç değdiğini görmemişti. Fakat göğsüne bastırıldığı sol elinin kana bulanmış olduğu görülünce herkes Gök Türkün yaralanıp düşmüş olduğunu anladı ve hepsi geniş birer soluk aldı: Ay Hanım vuruşu kazanmıştı (Atsız, 1973: 517, 518).

Şekil 32. : Deniz Kolgu “Ay Hanım ile Deli Ersegün’ün Kılıç Dövüşü”

Yukarıdaki resimde orta ön planda zırh kuşanmış bir kadın olan Dokuzoğuzlar obasının hükümdarı Ay Hanım ile izleyiciye sırtı dönük bir erkeğin kılıç dövüşü resmedilmiştir. Sırtı dönük erkeğin öne doğru bükülmesinden yara almış olduğu anlaşılmaktadır. Ay Hanım’ın yüzündeki izden onun da hafif yara aldığı söylenebilir. Dövüş yapılan yer küçük bir oba olup, bir kaç insan dövüşü seyretmektedir. Kullanılan kahverengi, kırmızı ve haki yeşil renkleriyle olayın bir sonbahar günü yaşandığı belirtilmek istenmiştir. Hatta sabah vakti olduğu çadırların kapısına doğru uzayan gölgelerden anlaşılabilir çünkü eski Türklerde çadırların kapıları her zaman güneşin doğduğu yöne doğru bakmaktaydı.

Dağlarda ayılarla ve kurtlarla boğuşan Deli Ersegün'ün kılıç darbelerine fazlasıyla karşılık vererek onu yenen Ay Hanım, her yönüyle iyi yetiştirilmiş bir Türk kadını temsil eder. Zira babasının ölümünden sonra halkı, hükümdarlığın getirdiği bütün özelliklere sahip olduğundan Dokuzoğuzlar'ı onun yönetmesini istemiştir.

3. 2. 11. Gönül Tutsaklığı

Ersegün, bir haftadır yaralı yattığı Dokuzoğuzlar obasında iyi bir tedavi gördüğü için iyileşip ayaklanmış fakat kini geçmemiştir. Babasını okla öldüren kağan kızı, kendisini de kılıç dövüşünde yenmiştir.

Dokuzoğuzlar, Göktürlere Taçam'ı elçi göndererek boyun eğdiklerini bildirseler de sürekli yer değiştirerek çoğalmaya devam ediyorlardı. Ersegün kışı orada geçirmiş, bu arada gönünü Ay Hanım'a kaptırmıştı. Tutsak olduğu halde serbest bırakılsa bile belki de gidemeyecekti. Ersegün'ün bu durumunu fark eden yaşlı bir Dokuzoğuzlar kadını, onu kendisini tehlikeye atmaması konusunda uyarır.

Ay Hanım, güzelliği ve tatlı sesiyle, etraftaki herkesin gönünü çalmış, savaşmayı çok iyi bilen, aslında tehlikeli bir kadındır. Üstelik dedelerinden biri Tanrı'nın erenlerinden olduğu için karşısındakinin aklından geçenleri anlar ve düşüncelerini çözerdi. Ersegün'ün Ay Hanım'a olan aşkı, onun için büyük bir tehlikeydi. Yaşlı kadın ona hemen gitmesini öğütledi. Ersegün daha sonra Göktürklerin yakın zamanda saldıracağını duyduğunda gitme zamanının geldiğini anlamıştı.

3. 2. 12. Ölüm Uçurumu

Pars, altmış yıl önce ayrıldığı bu bozkırlarda doğuya doğru atını sürüyordu. Yola çıkalı yirmi gün olmuştu. Yanında iki oğlu ve at uşağı vardı. Yazın ilk günleriydi. Uçsuz bucaksız çayırların ardından önlerine bir uçurum çıktı. Almıla'yla İçing Katun yüzünden kaçmak zorunda kaldıkları gün buraya geldiklerinde gece olmuştu. Onları uçuruma düşmekten kurtaran ileriki kayalıklarda yaşayan Uçar Kam isimli bir erendi. Almıla'yla Pars'ı ölümden kurtarmış, mağarasında misafir etmişti. Tanrı ereni o gün, on yılın sonunda bütün arkadaşlarının öleceğini söylemişti. Derken, oğullarına Kür Şad'ı anlatmaya başladı. Göktürklerin gurur kaynağı, iyi bir nişancı ve bir kahramandı.

Pars, Batı Kağanlığı'na gidince çok savaflara katılmış, üç evladını bu savaflarda yitirmişti. Çok sevdiği eşi Almıla'yı da kaybetmişti. Artık tek dileği doğduğu yere geri dönmek ve hayata orada gözlerini yummaktı.

Önlerindeki uçurumun derinliklerinden korkunç sesler duyuluyordu. Rivayete göre bu uçurum her yıl bir kadın ve bir erkeği kurban alırdı. Bir erkek, bir kızını sever de kavuşamazsa kalbindeki acıyı sadece bu uçurum dindirirdi.

Yolda karşılaştıkları Dokuzoğuzlar'dan üç atlı, o gece kendi obalarında kalabileceklerini söylediler. Dokuzoğuzlar obası daha da büyümüşü. İki yüz, üç yüz kişilik küçük orduları onları tehlikeden korumaya yetiyordu. Dokuzoğuz halkı Ay Hanım'ı çok sevdiğinden obayı hala o yönetiyordu. Gece olunca yattılar. Pars geçmiş günleri hatırlıyor, özlemini çektiği yurduna çok yaklaşmış olmak onu heyecanlandırıyordu.

3. 2. 13. Binbaşı Pars

Ertesi sabah Binbaşı Pars iki oğlu yanında, Ay Hanım'ın huzuruna çıktığında kağan kızının Almıla'ya olan benzerliği onu çok şaşırtmıştı. Bunun sebebi Ay Hanım'ın annesinin, Almıla'nın küçük kardeşi oluşuydu. Pars duygulandı. Sanki Almıla karşısında duruyordu. Binbaşı Pars, Ötüken'e doğru yola çıktığında, Ay Hanım'dan İleriş Kağan'a verilmek üzere yedi at ve bir kılıç götürüyorlardı. Nihayet Ötüken görünmüştü.

3. 2. 14. Ay Hanım'ın Elçisi

Binbaşı Pars ve iki oğlu Ötüken'e vardıklarında İleriş Kağan'ın çadırına götürüldüler. Ay Hanım'ın gönderdiği hediyeler verildi. Sonrasında kendini tanıtan Pars, İcing Katun ve Şen-king'den bahsederken herkesin yüzü değişmişti. Almıla'yı alıp Batı Kağanlığı'nda yaşamaya başladıktan bir süre sonra Kara Kağan'la aynı zamanda Tüng Yabgu Kağan da ölmüş, ardından iki kağan tarafından yönetilmeye başlayan Batı Kağanlığı bir süre sonra dağılmıştı.

İleriş Kağan, Pars'ın oğullarının hünerlerini görmek için ok yarışı yapılmasını istedi. Pek çok Göktürk'ü eleyen Ezgene ve Yula'nın karşısındaki rakip Urungu'ydu. Urungu'nun her ok atışıyla onu izleyen Pars'ın hayalinde Kür Şad canlanıyordu. Her haliyle ona ne kadar da çok benziyordu.

Binbaşı Pars'ın at uşağı Çalkara da iyi bir askerdi. İleriş Kağan, Ezgene ve Yula'dan sonra yapılan oyunla Çalkara'nın da başarısını görerek onu ordusuna kabul etti. Pars da beyler arasındaki yerini aldı.

3. 2. 15. Göktürk Elçileri

Urungu'nun annesi Pars'ın teyzesiydi. Pars'ın aklında Urungu'yu ilk gördüğünden beri çeşitli sorular ve şüpheler vardı. Urungu'nun Kür Şad'a benzeyişi, onun gibi ok atışı tesadüf olamazdı. İleriş Kağan, Binbaşı Pars'ı Ay Hanım'a elçi olarak görevlendirdi. Pars yanında iki top Çin ipeği ve altın işlemeli bir bıçak hediye edilmek üzere, Yüzbaşı Börü, Urungu ve at uşağı Çalık'la birlikte yola çıkmıştı. İçlerinde en sessiz olanı Urungu'ydu. Binbaşı Pars, onun da gelmesini istediğinde reddedememişti. Hiç olmazsa Ay Hanım'ın güzel yüzünü bir kez daha görmüş olacaktı.

Bozkırda bulunmamak için sürekli yer değiştiren Dokuzoğuzlar obasını bulmaları hayli zaman almış, nihayet varmışlardı. Elçiler bir çadıra yerleştirildi. Ertesi gün huzura çıkacaklardı. Binbaşı Pars, diğer elçilere hangi hediyeyi kimin sunacağını anlattı. Urungu'nun gönlü titriyordu. Bir bey olmadığı için onu reddeden, bir ok ile yere deviren Ay Hanım'ı görecekti.

Pars, Urungu'ya her baktığında Kür Şad'ı görüyordu. Hatta tavırları, konuşması ve duruşu bile aynıydı. Bıçağını da görür görmez tanımıştı. Bumun Kağan'dan kalma bu bıçak üzerindeki yazı, sadece güneş doğarken ve batarken görünürdü.

3. 2. 16. Urungu'nun Bıçağı

Elçiler Ay Hanım'a hediyelerini vermiş, görüşmeler yapılmıştı. Gün batarken Pars ve Urungu sohbet ediyorlardı. Pars, babası ve annesi hakkında sorular soruyor fakat bir cevap alamıyordu. Bıçağını alıp güneşe doğru çevirdiğinde Bumun Kağan yazısı görülüyordu. Pars yanılmamıştı.

Urungu ve Pars konuşurken yalnız değillerdi. Çadırın dışında gizlenmiş olan Kadir Bağa onları dinliyordu. Duyduklarına inanamayarak gidip Ay Hanım'a anlattı. Bey olmadığı için istemediği Urungu, beylerden de üstün Kür Şad'ın oğluydu.

Güneş batmak üzere iken Urung'yu huzuruna aldı. Derin derin bakıştılar.

... Ay Hanım, karşısında dimdik duran onbaşıyı süzüyordu. Başında kendisinin vermiş olduğu börk vardı. ... Urungu'nun yüreğini titreten sesiyle konuşmaya başladı:

-Onbaşı Urungu! Savaşta yağı olanlar barışta arkadaşlık edebilir. İlk önce adamlarımla yağılık etmiştin. Sonra benimle yoldaş oldun. Daha sonra savaş çıktı. Sen beni tutsak etmek istedin. Ben seni öldürmek istedim. İkimizin de istediğini Tanrı yerine getirmedi. Şimdi dost olarak karşı karşıya bulunuyoruz. Belki bu son görüşmemizdir. Onun için sana bir armağan vermek ve senden bir şey sormak istiyorum.

Urungu yere diz vurarak:

-Ay Hanım! Armağanın olan börkü başımda taşıyorum! dedi (Atsız, 1973: 560).

Şekil 33. : Deniz Kolgu “Urungu Ay Hanım’ın Huzurunda”

Bu resimde büyükçe, renkli kilim ve halılarla döşenmiş, duvarlarında bazı silah ve kalkanların asılı olduğu mekan, Ay Hanım’ın çadırı olarak tasarlanmıştır. Atsız, Bozkurtlar romanının 503. sayfasında Ay Hanım’dan bahsederken at eyerinden

yapılmış bir tahta oturmasından bahsetmiştir. Bu nedenle resimdeki kürkle kaplanmış taht, romanda bahsedildiği gibi eyer takımlarıyla süslemiştir. Tahtın arka başlık kısmının bir kalkan olarak tasarlanmasıyla Ay Hanım'ın savaşçı özelliğine vurgu yapılmıştır. Resmin sol tarafında ayakta duran erkek figürü Ay Hanım'ın subayıdır. Urungu ise Ay Hanım'ın tam karşısında yere diz çökerek selamlarken resmedilmiştir.

Ay Hanım, Urungu'nun Kür Şad'ın oğlu olduğunu öğrenmişti. Fakat kendisini soylu bir bey olmadığı gerekçesiyle reddettiği halde neden kim olduğunu sakladığına anlam veremiyordu. Oysa Urungu'nun annesine verdiği söz elini kolunu bağlıyordu.

3. 2. 17. Vu Katun'un Gözdesi

Göktürklerin yıkıcı akınlarından bıkmış olan Çin İmparatoriçesi Vu, ordusunu toplamaya karar verdi. Hali hazırda zaten kalabalık olan ordusu, Çin'in diğer taraflarında bulunan başka ordular da çağrıldığında Göktürk ordusundan on kat daha güçlü bir hale gelecek ve kolayca yok edebileceklerdi.

Bilge Tonyukuk'un ajanları, iş başındaydı. Diğer orduları çağırmaya gönderilen haberciler yakalanarak öldürülmüş, buluşmayı on beş gün sonra olarak haber veren mektup başka bir ajanla, sanki Çin habercisiymiş gibi çoktan yola çıkmıştı.

3. 2. 18. Çin Başkomandanı

Çin İmparatoriçesi Vu'nun başkomutanı, Göktürlere saldırmadan önce anlaşılan buluşma noktasına gelir. Günlerdir ordusuyla beklediği halde çağrılan ordulardan gelen yoktur. Ordudaki asker sayısı beklediklerinin yarısı bile değildir. Bir kaç gündür orada konakladıklarını elbet Göktürkler haber alacak ve saldıracaklardı. Vu'nun gözdesi olduğu için başkomutan olmuştu ve bu olanlar yüzünden imparatoriçenin gözünden düşecekti. Komutan ve yardımcıları olanları anlamaya başlamışlardı. Göktürkler bazı orduların yola çıkmalarını engelledikleri gibi yola çıkmış olanları da tuzağa düşürmüşlerdi. En son okla gönderdikleri bir mektupta, bir orduyu bile toplamayı beceremedikleri için Çinlilerle alay ediyorlardı.

3. 2. 19. Çin Çasıtı

Göktürkler tarafından alay edilmek Çin İmparatoriçesi Vu'ya çok dokunmuş, intikam alabilmek için yol arıyordu. Dokuzoğuzlar'ın, Türk boyundan olmalarına rağmen Göktürklerle düşman oldukları bilinirdi. Vu, Dokuzoğuzlar'a, yanlarında

yaver olarak çalışan fakat aslında bir Türk ajanı olan Yin Şao ile Göktürkleri tuzağa düşürmek için haber gönderdi. Ancak karşısındakinin düşüncelerini okuyabilen Ay Hanım şüphelenmiş, biraz da hareketlerinin Türk'e benzemesinden onun bir Göktürk ajanı olduğunu anlamıştı.

3. 2. 20. Karabuka

Karabuka, Ay Hanım'ın kendinden şüphelendiğini anlamıştı. Dokuzoğuzlar'ın asker sayısı günden güne artmaktaydı. Ay Hanım'a olan hayranlık ve sevgileriyle halk, daha fazla gayret içerisindeydi. Karabuka, Çin'e dönmeden önce Ötüken'e uğrayıp olup biteni anlattı. Tonyukuk, Ay Hanım'ın olup biteni anlaması üzerine zaman geçirmeden Dokuzoğuzlar'a saldırmanın daha iyi olacağına karar verdi. Karabuka ise Yin Şao olarak Çin'e doğru yola çıktı.

Boşa zaman geçirip Çin'in yeni müttefikler bulmasına fırsat vermeden Çin'e akın etmek gerekiyordu. İleriş Kağan, mümkün olduğu kadar çok atlı toplayıp gece gündüz ilerleyerek Çin Seddi'ne ulaştığında onlara kapıyı açarak son görevini yerine getiren kişi Karabuka'ydı.

3. 2. 21. Umut ve Kızgınlık

Göktürkler, bu akından da zaferle çıkmış, yanlarında çok miktarda ganimetle Ötüken'e dönmüşlerdi. İçlerinden bir tek Urungu'nun yüzü gülmüyordu. Kağan kızını ve reddedilmek bir türlü aklından çıkmıyordu. Bir kez daha onu görmeye gidecek ve evlenme teklif edecekti. Zaman kaybetmeden yola çıktı. Hem Ay Hanım'ı görmek için sabırsızlanıyor hem de Ay Hanım onu kabul etse bile Kür Şad'ın oğlu olduğunu söylemeden bu işin nasıl olacağını düşünüyordu.

Yolda giderken ölmek üzere olan bir yaralı buldu. Yaralı adam onu bu hale getirenin Göktürklerden olduğunu ve sebepsiz yere vurulduğunu söylüyordu. Yaralı adam öldüğünde Urungu tekrar yola koyulmuştu ki Deli Ersegün'e rastladı. Davranışları aklını yitirmiş gibiydi. Anlamsız sorular soruyordu. Dokuzoğuzlar'daki kadının söylediği olmuş, Deli Ersegün, Ay Hanım'a olan aşkıdan ne yaptığını bilmez bir hale gelmişti. Ersegün, Ay Hanım'a evlenme etmek üzere Dokuzoğuzlar'a doğru giderken, Urungu umutsuzluğun verdiği bir öfke içinde atını son hızla Ötüken'e doğru sürüyordu.

3. 2. 22. Taçam

Urungu o günden bu yana suskun ve bitkindi. Bu haline kimse bir anlam veremiyordu. Taçam da babasının sıkıntısını öğrenememişti. Atına atlayıp Ötüken'in eşsiz güzellikteki ormanlarına doğru yol aldı. Güzel havayı gören herkes gezmeye veya avlanmaya çıkmıştı. Atını ormanın derinliklerine doğru sürdüğünde gördüğü geyiğin peşine düştü. Yetişemedikçe öfkeleniyor, hızını daha da arttırıyordu. Bu hızla bir yerden dönerken başka bir atlıyla çarpışıp yere düşüp bayıldı. Çarptığı atlı Binbaşı Pars'ın oğullarından Yula'ydı. Pars, Urungu'nun oğlunu yerde o halde görünce telaşlandı. At uşağı Çalkara'yı çadır, kımız ve şifacı getirmesi için Ötüken'e gönderdi. Taçam'ın bir oğlunun olup olmadığını bilmiyordu. Eğer yoksa Taçam, Kür Şad'ın tek varisiydi. Pars, Ötüken'den ayrıldığı zamanlar Kür Şad da Taçam'la aynı yaşlardaydı. Dedesine ne kadar da benziyordu. Durumun ciddiyetini anlayabilmeleri için oğullarına Taçam'ın gerçekte kim olduğunu anlatıyordu. Yula ve Ezgene şaşkınlık içinde Pars'ı dinlerken, baygın olduğunu zannettikleri Taçam aslında konuşulanları duyuyordu.

Ay Hanım, evlenme yaşı geçtiği halde kendine denk birini bulamadığından evlenmemişti. Bu erkek hem soylu hem de dövüşte kendinden üstün biri olmalıydı. Ay Hanım'ın bir Göktürk hakanına ya da hakan soyundan birine gönül verdiği söylentileri yayılmıştı. Bunun üzerine tam dokuz Göktürk beyi kendisine evlenme teklif ettiği halde hepsi reddedilmişti. Öyleyse bu adam kimdi? İleriş Kağan, kağan soyundan gelen bu soylu adamın kim olabileceğini araştırıyordu. Pars, kağana kim olduğunu söyleyemedi. Urungu'nun gözünün kağanlıkta olmadığına kimseyi inandırmak mümkün olmayacaktı. İleriş Kağan, Ay Hanım tarafından tehdit altında olduğunu düşündüğünden ordusuyla Dokuzoğuzlar'a yürüme kararı aldı.

3. 2. 23. Güneş Batarken

Ertesi gün ordu, kuzeye doğru yola çıktığında Urungu'nun aklındaki tek şey Ay Hanım'a bir zarar gelmemesiydi. Göktürk ordusu Dokuzoğuzlar obasına vardığında göğüs göğse ölümüne bir savaş başlamıştı. Dokuzoğuz askerlerinin canlarını ortaya atarak öylesine bir saldırıları vardı ki, bunun altındaki gizemi yalnızca Urungu anlayabilirdi. Askerlerin, kağan kızına duydukları hayranlık ve bağlılık onları gözü pek birer yiğit haline getirmişti. Urungu, Ay Hanım'ın çadırına yaklaşmaya çalışıyordu. Bir ara, Pars'ın oğlu Ezgene'yi kanlar içinde çadırın

kapısında durmuş, Pars'ı ise atının üzerinde üzgün görünce çadıra koştu. Kadir Bağa, yerde yaralı yatıyordu. Yaralılara bir göz gezdirdiğinde, göğsüne saplanmış bir okla yerde cansız yatan Ay Hanım'ı gördü.

Otağın içinde son vuruşma yapılırken üst üste oklarla arkadaşlarının devrildiğini gören Ezgene sadağa el atarak okların geldiği yana bir ok da kendi fırlatmış, fakat okunu fırlattıktan sonra kimi vurduğunun farkına varmıştı. Okunu atarken çevresini görecektir durumda değildi. Çünkü Kadir Bağa, tek başına hepsini temizleyecek bir sertlikte dövüşüyordu. O zaman Börü ile birlikte üstüne atılmışlar, birbirlerini bıçaklamışlar ve bu kanlı oyundan yalnız kendisi sağ çıkmıştı.

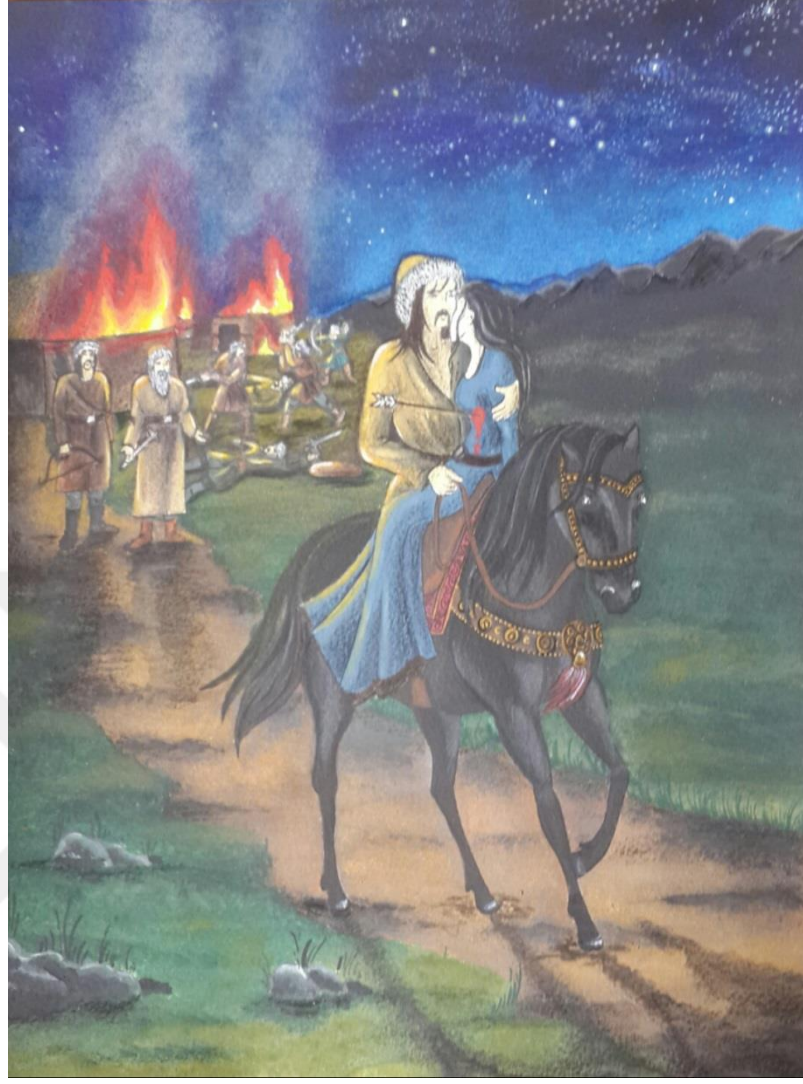
Ezgene bunları babasına anlatırken onun kendisini avundurmasını bekliyordu. Fakat Pars avutmuyor, bilakis her şeye rağmen okun gittiği yeri görmesi gerektiğini söylüyordu. Vurduğu kız hem Ay Hanım, hem de akrabaları idi.

Onlar böyle konuşarak üzüntü içinde kıvranırlarken Urungu'nun, kağan kızını kucağına almış olduğu halde çıktığını görerek sustular. Kür Şad'ın oğlu karşılıklarına dikilerek:

-Pars Beğ! Belimdeki bıçağı kemeriyle birlikte alır mısın? Dedi.

Binbaşı bir şey demeden onun isteğini yaptı. Urungu, uzakta boğuşan Taçam'ı göstererek:

-Bıçağı Taçam'a, o ölürse Taçam'ın oğluna ver, dedi. Sonra alandaki sahipsiz atlardan birine, sol kolunda Ay Hanım olduğu halde atlayarak batıya doğru sürdü (Atsız, 1973: 617).

Şekil 34. : Deniz Kolgu “Ay Hanım’ın Ölümü”

Bu resimde ön planda bir at ile üzerinde Urungu, göğsünden okla vurulmuş olan Ay Hanım’ı sıkıca tutarken tasvir edilmiştir. Ay Hanım bir hükümdar olduğu için onu taşıyan at daha gösterişli bir şekilde tasarlanmıştır. Olay gece saatlerinde gerçekleştiği için koyu renkler kullanılmış, tek ışık kaynağı ise arka planda yanmakta olan çadırlardan yükselen ateştir. Yanan çadırların arasında insanlar dövüşmeye devam etmektedir. Bu da gösterir ki Ay Hanım bu savaşta vurularak ölmüştür. Ölü halde olduğunu ifade edebilmek için figüre herhangi bir hareket verilmemiş, Ay Hanım’ın duruşu Urungu’nun tutmasına bağlı olarak şekillenmiştir. Arka planda Urungu’nun Ay Hanım’ın cesedini nereye götürdüğüne hayretle bakakalan iki kişi görülmektedir. Soldaki figürün elinde hala boş bir yay tutuyor olması Ay Hanım’ı vuran kişinin o olabileceğini düşündürmektedir.

Urungu'nun gidişinden şüphe duyan Pars, yanında oğulları ve Taçam'la birlikte peşine düştü. Savaşlarla, zorluklarla geçen bir hayatın ardından kucağında sevdiğinin cansız bedenini göğsüne yaslamış olan Kür Şad'ın oğlu, ölüm uçurumuna doğru atını dörtnala sürüyordu. Ölüm, onun güzelliğinden hiçbir şey almamış, aksine daha da güzelleşmişti. Kadir Bağa, Ay Hanım'ın son ana kadar onu beklediğini söylemişti.

Pars, oğulları ve Taçam neredeyse yetişmiş, herkes birbiriyle yarışyordu. Seksen yaşındaki Pars, belki de Ötüken'den ayrıldığından bu yana ilk kez atını bu denli hızlı koşturuyordu. Ancak aralarındaki mesafe bir türlü kapanmıyordu. Urungu kucağında derin bir sevgi ve büyük bir saygıyla sımsıkı tuttuğu eşsiz güzellikteki sevgilisiyle, gözleri önündeki karanlık ufka kilitlenmiş bir şekilde bilinmeze doğru gidiyordu. Urungu karanlığın içinde beklediği şeyi görmüş gibi irkildi ve son bir kez başını eğip göğsüne yasladığı sevgilisine bakıp atını mahmuzladı. Zaten dörtnala gitmekte olan at son bir kez sıçradığında Ay Hanım'ı daha sıkı kavradı. Urungu ardından gelenlerin gözlerinin önünde yok oldu.

Uçurumun derinlerinden bir at kişnemesi duyulduğunda hepsi donakaldı. Pars, eliyle göğsünü tutup atından düştü. Yaşlı kalbi hem bu amansız yarışa hem de kahraman Kür Şad'ın oğlu Urungu'nun kucağında kağan kızıyla kendini ölüm uçurumuna bırakmasına dayanamamıştı.

IV. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Hüseyin Nihal Atsız bütün hayatını Türkçülük ve Turancılık ideolojisine adanmış ve aynı zamanda özellikle Göktürk tarihi konusunda uzmanlaşmış bir tarihçi ve yazardır. Bu çalışmada Hüseyin Nihal Atsız'ın Bozkurtlar romanında yer alan Türk kadın kahramanlar hem yazılı hem de görsel olarak tasvir edilmiştir. Tasvir, herhangi bir şeyin sözü ya da yazılı olarak göz önünde canlandırılabilir şekilde anlatılması anlamına gelir. Bir başka deyişle kelimelerle resim yapmak şeklinde tanımlanabilir. Bir karakterin resminin yapılması ise öncelikle doğru tasvir edilebilmesine bağlıdır.

Eski Türklerde kadın ve erkek arasında hiçbir zaman ayrımcılık yapılmadığı gibi kadın toplumun kıymetli bir parçası ve mücadelelerle dolu yaşamlarında erkeğin yol arkadaşı olarak görülmüştür. Sözlü anlatım yoluyla nesilden nesle aktarılan hikaye ve destanlarda kadın, Türkler tarafından kutsal sayılan unsurlarla birlikte anılmıştır. Türk mitolojisinde ilk yaratma ilhamını veren kişi suyun içinde yaşayan ve bir ışıktan oluşan bir kadındır. Oğuz Han'ın ilk eşi gökyüzünden bir ışık şeklinde, sonraki eşi ise karşısına bir ağaç kovuğunda çıkar. Bu anlatılarda yer alan su, ışık ve ağaç gibi unsurlar eski Türkler tarafından kutsal kabul edilirdi.

Pek çok eski toplumda değersizleştirilen, alınıp satılan, hor görülen kadın aynı dönemde Orta Asya bozkırlarında yaşayan Türkler tarafından saygı görür, hatta kutsal kabul edilirdi. Eski Türk Toplumlarında kadına karşı işlenen suçlar affedilmezdi. Kadına tecavüzün cezası ölümdü. Sosyal yaşam içerisinde kadına karşı şiddet söz konusu bile olmazdı. Doğuştan erkek çocuklarla aynı şartlarda yetiştirilen kız çocuklarının elbette büyüdüklerinde şiddet görüp, ezilmeleri mümkün değildi. Bu günün toplumlarında büyük ve halledilemeyen bir sorun olan kadına şiddet konusu, onlarca asır önce yaşamış Türk toplumlarında çoktan çözüme kavuşturulmuştu.

Batılı toplumlarda genç kızlar, gelip kendilerini kurtaracak bir prens beklerken, Türk kadını atının üzerinde ailesi, eşi veya çocuğu için savaşmaktaydı. Tarihteki Tomris Han veya Bozkurtlar romanındaki Ay Hanım gibi kadınlar kendi ordularının komutanı ve hükümdarı olabiliyorlardı. Büyük Türk hakanlarının emir belgeleri,

altında eşlerinin onayı olmadığında geçersiz sayılıyordu. Bu belgeler “Han ve Hatun’un emriyle” ifadesiyle başlardı. Bazen de kadınlar, Mete Han örneğinde görülebileceği gibi hükümdar eşleri olarak çıkmaza girip zarar vermeye başlayan düşmanlıklarda uzlaştırıcı olarak rol almışlardır. Bu gün pek çok ülkede kadının mülk sahibi olması henüz bir kaç yüz yıldır söz konusuyken, eski Türklerde hükümdar eşi olan kadınların kendilerine ait gizli şehirleri bile vardı. Kadın asla utanılacak, zayıf, korunmaya muhtaç pasif bir varlık olarak görülmemiş, aksine her zaman aktif olarak hayatın tam da merkezinde kendini ve ailesini koruyabilen, ahlaklı ve fazilet sahibi olarak saygı görmüştür.

İslamiyet’in kabul edilmesiyle birlikte Türk toplumunda Araplaşma etkileri görülmeye başlar. İslamiyet öncesi Arap toplumlarında kadın, ailenin utanç kaynağı olarak görülüp, dünyaya gelen kız çocukları diri diri gömülürdü. İslamiyet’le birlikte kadın aslında hak ettiği saygınlığı kazanmıştır. Fakat yüzyıllar boyunca kadını değersiz bir varlık olarak gören Arap toplumu kız çocuklarını öldürmekten vazgeçse bile kadına karşı olan ikinci sınıf insan anlayışı pek değişmemiştir. Her ne kadar İslam dini kadının kutsal bir varlık olarak değer görmesinin gerekliliğine vurgu yapsa da kadın hakkındaki yobazlaşmış düşünce tarzı zamanla İslamiyet’i kabul eden Türk toplumunu da etkilemeye başlar. Osmanlı’nın ilk zamanlarına yani 16. yüzyıla kadar Türkler kendi kültürlerini korumaya çalışmışlar, fakat zamanla kadının kamusal alanda ve aile içinde pasifleştirilerek hareketleri sınırlandırılmıştır. Bozkırlarda özgürce at koşturup avlanan, toplum içinde el üstünde tutulan, erkeği ile birlikte savaşımlara katılıp gerektiğinde devlet yöneten Türk kadını Araplaşmanın etkisiyle kendi mahrem alanına hapsedilmiştir.

Kadının toplum içindeki yeri insanlığın varoluşundan beri çeşitli tartışmalara konu olmuştur. Geçmişte kadın bazen doğüstü ve kutsal bir varlık olarak yüceltilirken, kimi zaman ise şeytanın yeryüzündeki temsilcisi ve bütün günahların sebebi olarak hor görülmüştür. Kadın, güzelliği, zarafeti ve toplum içerisindeki yeriyle her zaman sanatın öncelikli konusu olmuştur. Kadın bazen kafasında ışıktan bir haleyle azize, bazen Adem’i kandıran bir şeytan ve bazen de zengin bir tüccarın yanında ikinci sınıf insan olarak kendini göstermiştir Cumhuriyetin ilanından önce Türk ressamlar gerçek hayatın bir yansıması olarak kadını, genellikle kendi mahrem alanında ve pasif

olarak resmetmişler ancak Kurtuluş mücadelesinin ardından eski gücüne kavuşan Türk kadını resimlerde daha çok toplumsal hayatın içinde bir birey olarak kendini göstermeye başlamıştır.

Toplumsal alanda yapılan pek çok yenilik hareketleriyle birlikte Türk kadını tekrar okullara gidip meslek edinmeye, kamusal alanda erkekle eşit şartlarda boy göstermeye başladı. Kadın ressam, heykeltıraş, pilotlar, doktorlar, belediye başkanları, öğretmenler veya gazetecilerin sayısı arttı. Hatta mahrem alanına hapsedilen kadın asırlar önce hükümdar olabildiği gibi bu kez de başbakanlık yaptı. Elbette Cumhuriyetin ilanıyla birlikte toplumdaki kadın anlayışı sorununun tamamen çözüme kavuştuğunu söylemek mümkün değildir. Bir milleti toplumsal olarak tehdit edebilecek en kötü şey kültüründeki yozlaşma olduğundan, bunun tedavisi de kaybedilen kültürün geri kazanılmasıyla olmalıdır.

Bu günün toplumlarında sorun olan kadına şiddet, kadın hakları, taciz gibi problemlerin binlerce yıl önce yaşamış olan Türklere asla görülmediği düşünülerek kültürel yobazlaşmanın önüne geçilmelidir. Yobazlaşma konusunda en büyük tehlikelerden biri olan Araplaştırmadan önce Türk toplumunun kendi özüne dönmesi ve kültürünü geri kazanması gerekmektedir. Kadın, otorite figürü olan erkeğin denetiminde pasif bir varlık olarak değil, eğitim, çalışma hayatı ve evlilik gibi hayati kararları kendi alabilen, olaylar karşısında atılgan, çatışmalardan çekinmeyen güçlü bir birey olarak toplum içinde yerini almalıdır. Toplumların ilerlemesi bireylerin donanımına bağlı olduğundan kadın ve erkek, yöneten ve yönetilen olarak değil, bir arada yaşam mücadelesi veren yol arkadaşları olarak toplumda yerlerini almalıdır. Bunun yanı sıra batılılaşmanın olumsuz etkilerinden de sakınılmalıdır. Kız çocukları korunmaya muhtaç, güzelliği ve dişiliğiyle ön planda olan narin birer prenses olarak değil, güçlü, donanımlı, bilgili, ahlaklı, her şeyden önce gerçek birer vatansız, kamusal alanda aktif ve her konuda erkeklerle eşit olarak yetiştirilmelidir. Kadının daha zayıf ve güçsüz olduğu, toplum içindeki statüsünün kadınsal özellikleriyle tanımlandığı anlayışı başta kadınlar tarafından reddedilmeli, en zorlu şartlarda erkeğinin yol arkadaşı olan eski Türk kadını tekrar hayata geçirilerek toplumdaki yobazlaşmış anlayış değiştirilmelidir.

Türklerde nesilden nesile kültürün aktarılması görselden daha çok sözlü anlatım yoluyla olmuştur. Toplumsal olarak kültürün geri kazanılması yolunda bu bir eksiklik olarak görülmüş ve bu çalışmada Türk kadını tasvir edilerek sözlü anlatım kültürünü görsel olarak da destekler nitelikte Hüseyin Nihal Atsız'ın Bozkurtlar romanındaki Türk kadın kahramanlardan yola çıkılarak resim çalışmaları yapılmıştır. Roman, Türklerin bin üç yüz yıl öncesindeki yaşantılarına ışık tutarken, o dönemde kadına ne kadar değer verildiğine de dikkat çeker. Eski Türk toplumlarında erkekle eşit haklara sahip olan kadın, erkeğin yaptığı her şeyi yapabilecek güçteydi. Bozkurtlar romanında da anlatıldığı gibi Türk kadını, korkusuz, cesur, akıllı, bilgili, dövüşüp avlanabilen, çatışmalardan çekinmeyen, ahlaklı ve faziletli birer birey olarak toplumda saygı gören, erkeğiyle birlikte vatansever bir mücadeleyle hayat içerisinde aktif bir rol almıştır. Türk toplumunda, dönemin şartlarında elde ettikleri bu haklar ve kültürel yapı korunabilseydi, kadınların günümüzdeki statüsünün çok daha farklı olabileceği düşüncesinden yola çıkarak bu çalışmada, toplumsal açıdan kaybedilen kültürün geri kazanılarak Türk kadınının hak ettiği değerın tekrar gün yüzüne çıkarılmasının gerekli olduğu sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- ADIVAR, H. E. (1962). **Türk'ün Ateşle İmtihanı**, Can Yayınları, İstanbul.
- ARIBURNU, K. (1975). **Milli Mücadele'de İstanbul Mitingleri**, Ankara.
- BARS, M. E. (2014). Ak Kağan Destanında Kadın Tipi, **Uluslararası TEKE (Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim) Dergisi / International Journal of Turkish Literature Culture Education**.
- BAYKARA, T. (1997). **Türk Kültürü ve Araştırmaları**, Akademi Kitabevi, İzmir.
- BEYDİLLİ, C. (2003). **Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük**, Yurt Kitap Yayın, Ankara.
- CEBECİ, S. (2007). **Üniversiteler İçin Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, Anı Yayıncılık, Ankara.
- CİHAN, Ö. (2007). **Atsız Bey**, Ötüken Yayınevi, İstanbul.
- DOĞRAMACI, E. (1993). **Atatürk'ten Günümüze Sosyal Değişmede Türk Kadını**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- DONUK, A. (1980). **Çeşitli Toplumlarda ve Türklerde Aile**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, İstanbul.
- DURAN, R. (2012). **Mitoloji ve Din**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- ERGİN, M. (1988). **Dede Korkut Kitabı**, Boğaziçi Yayınevi, İstanbul.
- ESKİ, M. (1996). İlk Kadın Mitingi, **Kastamonu'da İlk Kadın Mitingi'nin 75. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu (Kastamonu, 10-11 Aralık 1994)**. Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.
- GÖKALP, Z. (1974). **Türk Medeniyet Tarihi II**, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- HERODOTOS. (1973). **Herodot Tarihi**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- HERRMANN, A. (1930). **Massagetai**.
- İNAN, A. (1972). **Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti, Büyük Zaferin 50. Yıldönümüne Armağan**, İstanbul.
- İNAN, A. (1986). **Tarihte ve Bugün Şamanizm**, Ankara.
- İNAN, A. (1992). **Manas Destanı**, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul.
- İNAN, A. (1959). **Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler**, 8. Baskı, (2009), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- İZGİ, Ö. (1973-1975). **İslamiyet'ten Önceki Türklerde Kadın**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Dergisi.
- JUNGE, J. (1939). Saka-Studien. Der Ferne Nordosten im Weltbild der Antike, (**Saka-Çalışmaları. Dünyadaki Uzak Kuzeydoğu Antik Çağa Bakış**). Leipzig: Dieterische verlagbuchhandlung.
- KAFESOĞLU, İ. (1998). **Türk Milli Kültürü**, Boğaziçi Yayınevi, İstanbul.

- KAPLAN, L. (1998). **Cemiyetlerde ve Siyasi Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960)**, A.A.M. Yayınları, Ankara.
- KORTANTAMER, S. (2002). **Memlûk Toplumunda Kadın**, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- KURNAZ, Ş. (1991). **Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1939-1923)**, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara.
- MISIRLIOĞLU, A. (1976). **Kuvayi Milliye'nin Kadın Kahramanları**, İstanbul.
- ONAT, A. ORSOY, S. ERCİLASUN, K. (2004). **Han Hanedanlığı Tarihi Hsiung-nu (Hun) monografisi**, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara
- ONAY, İ. (2012). **Eski Türk Toplumunda Aile Düzeni ve Bunun Dini, Siyasi Hayata Yansımaları**. *The Journal of Academic Social Science Studies*.
- ORKUN, H. N. (1987). **Eski Türk Yazıtları**, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara.
- ÖGEL, B. (1988). **Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, İstanbul.
- ÖGEL, B. (1993). **Türk Mitolojisi**, Türk Tarihi Kurumunu Yayınları, Ankara.
- ÖZCÜLER, Ö. (2002). **Milli Mücadele Yıllarında ve Cumhuriyetin İlk On Yılında Türk Kadınının Toplum İçindeki Konumu ve Örgütlenişi**, (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- ÖZTUNA, Y. (1985). **Türk Tarihinden Yapraklar**, 1000 Temel Eser, İstanbul.
- SALT, A. (2010). **Semboller**, RM-Bilyay, İstanbul.
- SEVİM, J. (2001). **Tanrının Sesi Kadın**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- SÜMER, F. (1980). **Oğuzlar**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.
- TARN, W. W. (1968). **Alexander der Grosse** (Büyük İskender)., Wissenschaftliche Buchgesellschaft (Bilimsel Kitap Topluluğu). Darmstadt.
- TOGAN, A. Z. V. (1987). **Sakalar**, Türk Dili ve Dünyası Ansiklopedisi, cilt: 1, Dergah Yayınevi. Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, cilt:1.
- UNAN, N. (1959). **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri** (Derleme) Cilt: 2, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara.

Makaleler

- ATSIZ, H. N. (1 Şubat 1943). **Türk Kızları Nasıl Yetiştirilmeli?** Orhun Dergisi, sayı:13.
- ATSIZ, H. N. (1 Ekim 1943). **Türkçülük**, Orkun Dergisi, sayı:10.
- ATSIZ, H. N. (30 Nisan 1973). **Turancılık Milli Değerler ve Gençlik**, Ötüken Dergisi, sayı: 6.
- DOĞRAMACI, E. (1992). **Atatürk ve Kadın Hakları**, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, sayı:24 cilt: 8.

ÖZGEÇMİŞ

24/ 06/ 1973 yılında Kütahya'da doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Kütahya'da tamamladıktan sonra 1996 yılında Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Animasyon (Çizgi Film) bölümünden mezun oldum. 1997 yılında Dumlupınar Üniversitesi'nden Pedagojik Formasyon sertifikası aldım. Mezuniyetimin ardından bir süre devlet okullarında ücret karşılığı resim öğretmenliği yaptım ve yerel televizyonlarda çalıştım. 2017 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanat ve Tasarım yüksek lisans programına başladım Halen burada öğrenimime devam etmekteyim.

